

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1928.

Andra kammaren.

Nr 22.

Onsdagen den 28 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Riksdagsman Werner Bäckström, som hastigt insjuknat i akut lungødem och stenokardi är t. v. oförmögen att delta i riksdagsarbetet intygar
Stockholm d. $28\frac{2}{3}$ 28.

Abram Nilsson,
leg. läkare.

§ 2.

Anställdes gemensam omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 54 föreslagna, av riksdagens båda kamrar godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition, beslutat att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, för fortsatt bevarande i svensk ägo av svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergens i likvidation tillgångar å Spetsbergen, låta teckna aktier till ett belopp av intill 450,000 kronor i ett tillämnat aktiebolag med ändamål att övertaga berörda tillgångar samt att lämna medgivande för det nya bolaget att mot vederbörlig förskrivning övertaga det belopp, som vid utdelning i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 10 februari 1928 omförmälda utdelningsplan kan tillkomma staten såsom fordringsägare hos svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen i likvidation;

dels medgiva, att det å riksstaten för budgetåret 1926—1927 anvisade reservationsanslaget å 105,000 kronor till åtgärder för avvecklande av statens engagemang i svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen må anlitas för likvidering av aktier i det nya bolaget;

dels ock för sistberörda ändamål å riksstaten för budgetåret 1928—1929 bland utgifter för kapitalökning anvisa ett reservationsanslag av 345,000 kronor, att utgå av andra statsinkomster än lånemedel.»

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, företogs omröstningen medelst namnupp-

rop, och utföll densamma med 61 Ja och 139 Nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 59 Ja och 57 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller .. 61 Ja och 139 Nej, sammanräkningen visade 120 Ja och 196 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nejpropositionens innehåll.

§ 3.

Föredrogos var för sig de på kammarens bord liggande motionerna; och hänvisades därvid

till statsutskottet motionerna:

nr 466 av herr *Laurin*; och

nr 467 av herrar *Holmdahl* och *Järte*;

till bankoutskottet motionen nr 468 av herr *Ödström m. fl.*; samt

till statsutskottet motionen nr 469 av herr *Dahlén m. fl.*

§ 4.

Vidare föredrogs konstitutionsutskottets memorial, nr 16, angående remitterande till annat utskott av en till konstitutionsutskottet hänvisad motion; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 5.

*Ang.
en personlig
professur
för docenten
Einar
Naumann.*

Vid härpå skedd föredragning av sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion om anslag till en personlig professur för docenten Einar Naumann begärdes ordet av

Herr **Fjellman**, som yttrade: Herr talman, mina damer och herrar! Jag kan inte låta denna punkt gå förbi utan att säga några ord, trots att utskottet enhälligt avstyrkt motionen.

Lantmannens högsta mål och strävan är att få sina åkerfält att ge den mesta möjliga avkastning. Även om han skaffar sig det allra präktigaste utsäde men sår på olämplig mark, som icke erhållit lämpliga gödningsämnen, så blir resultatet ändå klen. Jorden måste befinna sig i kultur, för att resultatet skall bli, vad han hoppats på.

Precis på samma sätt förhåller det sig med vattnet. Man kan draga upp de hårdigaste och mest snabbväxande fiskraser; man kan ävenledes genom försök taga reda på, i vilka vatten dessa fisksorter passa; ävenså kan man taga reda på, vilken fiskkombination, som är den lämpligaste. Har man ett tillräckligt antal kläckningsstationer, kan man också få det yngel, som är behövt att utplantera. Men om icke vattnet befinner sig i kultur, blir ändå resultatet dåligt. Målet är, att vattnet skall kunna producera så mycket fiskkött som möjligt. Därför måste man undersöka förutsättningarna för produktionen i vattnet. Man får undersöka stränderna med deras rika lägre växt- och djurliv: alla de små snäckor, kräftdjur och alger, som finnas där. Man får undersöka botten med alla maskar och larver, som livnära sig av det fina slam, som av-

söndras; och slutligen får man undersöka hela den fria vattenmassan, i vilken kringsimma en oerhörd mängd små obetydliga och för ögat osynliga partiklar — man må kalla dem för djur eller växter — vilka ha den allra egendomligaste form och som med ett gemensamt namn kallas för »plankton». Allt detta utgör näringsämnen antingen indirekt eller direkt för fiskarna. Ju mera som vattnet kan producera härav, dess rikligare blir fisktillväxten.

Limnologiens uppgift är att utreda dessa spörsmål. Limnologien har visserligen flera andra uppgifter, såsom hur man skall kunna taga vara på alla de gödningsämnen, som finnas i avloppsvattnet. Även sysslar den med hygieniska frågor, vattenledningsläran m. m., men det förnämsta och viktigaste och vad som frågan här gäller, är just den punkt, som jag nyss gått in för.

Livsmedelsproduktionens källor exploateras i våra dagar mer intensivt än förr och nya produktionsmöjligheter uppletas och gamla revideras.

Frågan om sötvattensproduktionen och dess biologi är för närvarande mera aktuell, än den någonsin varit. För 25 eller 30 år sedan väckte Sverige på initiativ av den frejdade vetenskapsmannen professor Sven Otto Pettersson förslag till skapande av den stora och mäktiga organisation, som hade till uppgift att utforska världshavens hemligheter och produktionsmöjligheter. Denna organisation har vuxit sig mycket stark, och den har gjort mänskligheten den allra största nytta. På senare åren har man börjat fundera på, huruvida det icke vore lämpligt att driva liknande forskningar på sötvattnets område. Det såg mycket trögt ut till en början, men så småningom har även här en organisation kommit till stånd; och vid den sista stora kongressen i Rom visade sig, att icke mindre än 40 stater voro anslutna till densamma.

I vårt land har man varit föga intresserad härav. Man var mera intresserad, när det gällde utforskandet av de stora haven, än man är, när det gäller våra egna sötvatten. Detta är så mycket märkvärdigare, som minst 8 procent av hela landets yta är betäckt av vatten. Dessutom finnas flera miljoner hektar vattensjuk mark, som för närvarande inte ger någon avkastning alls, men som, om den rätt utnyttjades, kunde skänka vårt land miljoner.

Vi ha här i vårt land en person, som ägnat en stor del av sitt liv till att utforska dessa frågor. Denna person är föga känd här men så mycket mera känd utomlands för sina geniala uppslag och sina framgångsrika forskningar. Med små medel har han uppnått stortadt resultat, vilka kunna bli av den allra största betydelse för hela näringslivet.

Den motion, som vi här väckt, avser att kunna låta denna person, doktor Einar Naumann, få tillfälle att vidare utveckla sin framgångsrika verksamhet. Den har också till syfte att kunna ge honom en honnör för hans arbete, genom vilket han bragt heder över sitt land.

Utskottet tyckes i det stora hela ha samma åsikt som motionärerna. Det anser, att frågan är av den största betydelse; det anser även, att doktor Naumann inlagt mycket stora förtjänster, men avstyrker ändå motionen. Man säger nämligen, att när det gäller en sådan sak, vill man icke fatta beslut, då man har såsom underlag blott en enskild motion. Men jag ber endast att få påpeka, att år 1923 beslöts här i kammaren inrättande av en personlig professur på grundval av en enskild motion. Den professur, det då var fråga om, gällde professor Nilsson och ämnat var estetik. År 1926 beslöts en personlig professur åt professor Andersson för utforskandet av Kina. Den vilade visserligen på en kungl. proposition, men jag tycker ändå, att när det såsom här gäller näringslivet, skulle detta vara av mycket större intresse för oss, än när det gäller utforskandet av Kina.

Utskottet säger också, att utredning fattas angående vissa detaljer, såsom undervisningsskyldigheten m. m. Beträffande undervisningsskyldigheten har jag hört, att det är universitetskanslern, som ordnar den saken; och beträffande de

Ang.
en personlig
professur
för docenten
Einar
Naumann.
(Forts.)

Ang.
en personlig
professur
för docenten
Einar
Naumann.
(Forts.)

ekonomiska konsekvenserna vet jag, att en utredning härom redan finnes, och har med egna ögon sett densamma. Den inlämnades till Kungl. Maj:t, när Aneboda limnologiska laboratorium inkom med sina äskanden. Men det kanske är andra ekonomiska utredningar, som behövas, och därför har jag för ögonblicket intet yrkande.

På sakens nuvarande ståndpunkt ber jag dock att få göra en fråga till någon av dem, som här äro närvarande och som äro inne i universitetsförhållandena: Kan man på grund av vad utskottet här anfört antaga, att universitetet hinner upptaga denna fråga till behandling, så att förslag kan inkomma i tid till Kungl. Maj:t för att eventuellt tagas med i statsverkspropositionen till nästa år? Jag skall be om svar på denna fråga, innan jag gör något yrkande. Detta därför att jag ryktesvis hört, att universitetens äskanden skola vara inlämnade till Kungl. Maj:t innan den 1 maj varje år; och då tiden är så knapp, ville jag gärna veta, om de, som äro inne i dessa förhållanden, dock tro, att universitetet kan hinna till den tidpunkten inkomma med förslag i frågan.

Härefter anförde:

Herr Lindskog: Herr talman! Då det föreföll mig, som om den siste talar-
ren adresserade sin fråga nästan till mig personligen, skall jag tillåta mig svara, att det visserligen naturligtvis finnes en viss termin fastställd för avgivandet av äskanden å universitetets sida, men att denna termin icke är så bestämd, att den icke skulle kunna för ett visst speciellt fall överskridas. Och vad föreliggande fall beträffar, synes det mig, som om saken vore så pass utredd i de förberedande instanserna, att man nog kan hysa den bestämda övertygelsen, att en utförlig och klargörande utredning skulle kunna föreligga i så pass god tid, att regeringen och riksdagen nästa år kunde fatta position i frågan, huruvida en personlig professur på detta område bör inrättas eller icke.

Herr Fjellman: Herr talman! Jag får tacka herr Lindskog för det svar han lämnade. Jag har under sådana förhållanden intet yrkande utan hoppas endast, att denna fråga må från universitetets sida behandlas i så god tid, att förslag i ämnet kan av Kungl. Maj:t nästa år föreläggas riksdagen.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 6.

Ang.
justitie- och
militieom-
budsman-
nämndens
sammanslag-
ning
till ett ämbete.

Till avgörande företogs nu konstitutionsutskottets utlåtande, nr 13, i anledning av väckt motion om justitie- och militieombudsmannaämbetenas sammanslagning till ett ämbete.

I detta utlåtande, avgivet över en utav herr *Forssell* inom andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 420, med förslag om justitie- och militieombudsmannaämbetenas sammanslagning till ett ämbete, hemställde utskottet, att ifrågavarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet voro emellertid fogade reservationer:

av herrar *Gustafson* i Kasenberg, *Björkman* och *Svensson* i Grönvik, vilka hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte verkställa utredning i fråga om överförande av militieombudsmannens arbetsuppgifter å justitieombudsmannen samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning; samt

av herrar *P. Adolf Dahl, Stendahl, Reuterskiöld och Forssell*, som med annan motivering anslutit sig till den av förenämnda reservanter gjorda hemställan.

*Ang.
justitie- och
militieom-
budsmannu-
ämbetenas
sammanlag-
ning
till ett ämbete.
(Forts.)*

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Gustafson i Kasenberg**: Herr talman! Då jag i utskottet varit med om att behandla den motion, som framlagts av herr Forssell, har jag icke kunnat biträda majoriteten i dess avslagsyrkande. Jag finner, att de synpunkter, som äro i motionen framförda, ha synnerligen starkt fog för sig, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som framställts av mig, herr Björkman och herr Svensson i Grönvik.

Herr **Andersson i Igelboda**: Herr talman! Jag skall i all korthet be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen framställt propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den av herr Gustafson i Kasenberg m. fl. avgivna, vid utlåandet fogade reservationen, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 7.

Å föredragningslistan var härefter upptaget konstitutionsutskottets utlåtande, nr 14, i anledning av väckt motion om avskaffande av ordensväsendet m. m.

*Ang.
avskaffande av
ordensväsendet
m. m.*

I en inom första kammaren väckt motion, nr 254, hade herr *Lindhagen* föreslagit, att riksdagen ville för sin del besluta, att § 37 regeringsformen skulle erhålla följande ändrade lydelse: »Konungen må icke utdela ordnar eller adliga värdigheter», i följd varav ock förbudet för regent enligt § 39 regeringsformen att utdela riddarevärdighet skulle bortfalla.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade likväl avgivits:

av herrar *Engberg, Strömberg, Gustav W. Hansson, Vennerström, Åkerberg, Sävström, Borg, Hallén och Andersson* i Igelboda, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga under överbäggande, huruvida icke de kungl. svenska riddarordnarna borde avskaffas och Konungens rätt att i adeligt stånd upphöja samt tilldela adelsmän friherrlig och friherrar grevlig värdighet upphävas, samt för riksdagen framlägga det förslag till bestämmelse i regeringsformen, som av dylikt överbäggande kunde föranledas; samt

av herr *P. Adolf Dahl*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om överbäggande av frågan om de kungl. svenska riddarordnarnas avskaffande.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr **Engberg**: Herr talman! Såsom kammaren finner, har till utskottets utlåtande fogats en manstark reservation. Det egendomliga har inträffat, att konstitutionsutskottet i detta ärende kommit att intaga en annan ståndpunkt i år än i fjol. Läget var förra året det, att tolv medlemmar utgjorde majoritet till förmån för den då väckta motionen, under det reservanterna voro till anta-

Ang.
avskaffande av
ordensväsendet

m. m.

(Forts.)

let åtta. Nu ha på vardera sidan tio ledamöter kommit att stå emot varandra, så att lotten fick avgöra utskottets beslut. Detta skedde då till ordnarnas förman, och beslutet gick sålunda oss emot som stodo på samma linje som konstitutionsutskottets majoritet i fjol. Det kan vara skäl, att kammaren studerar närvarandeförteckningen och jämför den med katalogen för andra kammaren liksom med fjolårets närvarandeförteckning. Kammaren skall då finna, att för tvenne ledamöter, som denna gång sutto med i utskottet, men icke i fjol, förekomma tre magiska men, som jag förmodar, högst betydelsefulla bokstäver vid deras namn, nämligen R. V. O. Detta torde för kammaren kanske utgöra en förklaring till att konstitutionsutskottet nu kommit att stå med tio röster mot tio i ett ärende, där det i fjol stodo tolv mot åtta.

Efter denna upplysning angående den verkliga orsaken till utskottets omsvängning skall jag, herr talman, be att få säga några ord i själva sakfrågan. Utskottet har ett enda skäl att åberopa, nämligen inrättandet av den högst underliga institution, som heter ordensrådet, där fyra högt ansedda män tillsammans med ordenskanslern och ordenssekreteraren skola utöva en slags uppsikt över hur ordnarna utdelas här i landet. Jag förmodar, att man häri får se ett bland de många uttrycken för den nuvarande regeringens uppfinningsrikedom på de nyttiga och nödiga reformernas område. Man inrättar detta ordensråd under föregivande att man skall stävja missbruket, såsom utskottet har uttryckt sig, medan i själva verket inrättandet av rådet måste, såvitt man kan se, få till följd, att ordensväsendet ytterligare förankras, ytterligare får en sanktion från regeringens sida. Det är så långt ifrån, att man här stävjar oskicket, att det samma tvärtom kommer att få en officiell hemul — ännu starkare än det förut haft.

Jag vill vidare påpeka, att de skäl, som föranledde denna kammare i fjol att ge sin anslutning till utskottets hemställan, kvarstå i övrigt fullkomligt oförändrade. Det är ett faktum, att nio tiondelar av lullullet går till statens ämbetsmän, vilket betyder, att det här gäller ingenting annat än ett led i de, låt mig säga, fåfänglighets- och äregirighetssynpunkter, som kunna behärska den svenska byråkratien. Jag tager, mina herrar, vasaorden såsom exempel. Den inrättades år 1772 för att särskilt utdelas till dem som utmärkt sig såsom goda jordbrukare, och detta underströks också, när de nya statuterna kommo. Jag frågar denna kammares ledamöter, om de tittat i ordensförteckningarna och funnit, att det är Sveriges jordbrukare, som bruka förlånas vasaorden för det de göra. Om jag tager min egen hemsocken, har det mig vederligen aldrig förekommit, att en hemmansägare haft vasaorden, ehuru jag vågar påstå, att socknen innesluter några av Sveriges dugligaste jordbrukare. Är det någon av herrarna, som verkligen inbillar sig, att det är den dugligaste jordbrukaren, som går ute i svensk bygd och lägger ny mark under plogen, som röjer och utvidgar och ordnar och med slit och släp åstadkommer stora värden för det allmänna, att det är han, säger jag, som på detta sätt ihågkommes för sina förtjänsters skull? Ånej, man plockar ut det där inom byråkratien — och den förste bäste byråkrat vore färdig att begå självmord, om icke trissan fölle ned på honom den dag han har tänkt sig, då han efter gängse kutym räknat ut, att nu skall han bli ihågkommen.

Det är alltså, herr talman, ingenting annat än skimrande humbug med ordensväsendet. Och frågan är då den, om staten alltså skall ge stöd åt det och låta det vara en statlig inrättning. Om man tager till exempel, för att återvända till vasaorden, och tittar igenom förteckningen på de jordbrukare, som fått denna, så finner man, att det säkerligen icke i något fall förekommit, att vederbörande fått vasaorden, därför att han är en god jordbrukare; nej, han får den, därför att han är en framstående kommunalpamp, kanske landstingsman eller riksdagsman eller något dylikt. I varje fall är det med tanke på dylika bedrif-

ter, som ordnarna utdelas och som de komma med samma precision, som guld-klockan med eller utan kedja kommer till våra förtroendemän inom arbetarrörelsen, för att nämna ett exempel.

Emellertid måste jag för min del, herr talman, säga det, att denna fråga, som enligt många mening är en liten fråga i och för sig, den blir därigenom en stor fråga, att det allmänna håller om ryggen en humbugsinstitution, som förfalskar och vanställer normala krafter, som ger en falsk och oriktig uppfattning om medborgerliga förtjänster. När man möter t. ex. den yngre personalen inom vårt utrikesdepartement och ser dem komma som vandrande julgranar, utsmyckade med allsköns härligheter, så nödgas man fråga sig, vad det är för oerhört betydande män, som man har äran träffa, man har aldrig hört talas om deras bedrifter, men dekorerade i det oändliga äro de, och efter ordensmoralen måste det förutsättas, att det är synnerligen framstående och förtjänstfulla medborgare i landet.

Det kan icke vara staten värdigt att hålla ett sådant system om ryggen. Vi ha stora stater, moderna stater, där man icke alls har något ordensväsende; den förnämsta av dessa, Nordamerikas Förenta stater, synes reda sig förträffligt utan något ordensväsende. Det är sant att Nordamerikas Förenta stater kanske icke är en så betydande stat som Sverige, men hittills har man icke förspott någon olägenhet för Förenta staterna som världens största stormakt att vara utan ordensväsende. Eller tager jag ett litet land, jämförligt med vårt, som råkar ha de största internationella hövlighetsförpliktelser som något land i nuvarande tidpunkt har, nämligen det lilla Schweiz, så finner jag, att det landet, som är säte för hela diplomaten världen över genom Nationernas förbund, reder sig alldeles förträffligt utan ordensväsende.

Ja, jag har nödgats peka på dessa synpunkter, kända och välkända för kam-maren förut, och jag måste för min del säga, att det är högst förunderligt, att den nuvarande regeringen, då den gick att taga befattning med denna fråga, icke hade någon annan väg än att tillsätta detta ordensråd, som ytterligare befäster och ytterligare förankrar all den här fåfängligheten.

Emellertid har herr Lindhagen i sin motion tagit upp jämväl ett annat krav, och det är kravet på avskaffandet av det kungliga prerogativ, som består i rät-tien att adla eller att upphöja människor till högre pinnar i den där adliga ste-gen, som herrarna vidare finna utvecklade i grundlagens bestämmelser. Ja, det är ju också en liten fråga, och mångårig praxis, som här varit obruten, har ju gått i den riktningen, att man icke adlar. Det är ju möjligt, att riksdagen allt-jämt tycker, att det kan vara en förmån det där, att uppifrån tronen det tappas nytt blått blod i människors ådror. Men det har ju icke hänt på 20 år. Jag undrar emellertid, om icke vi efter den allmänna och lika rösträttens införande kunde vara färdiga med att också utplåna den där institutionen ur författning-en. Den är ett relik från dagar som flytt, och den spelar ingen praktisk roll. Men den skapar även den i sin mån en falsk föreställning, att det finnes med-födda rättigheter här beträffande vissa personer, att det finnes ett förnämli-gare blod så att säga medfött, som man kan hitta förteckning på i adelsmatri-keln, under det verkligheten på det området hänvisar oss till det rasbiologiska registret såsom det enda, som kan ge oss en tillförlitlig upplysning om vad blod-et kan vara värt.

Det är därför, herr talman, som jag för min del ber att få yrka bifall till den av mig och mina partivänner vid utlåandet fogade reservationen.

Herr Pehrsson i Göteborg: Herr talman! När jag ser på listan här i min hand på de ärenden, som skola behandlas i dag, innan vi resa vår väg, får jag säga, att det skulle ha glatt mig, om den ärade föregående talaren hade dragit den rätta konklusionen av sina ord, när han talade om att synpunkterna i detta

Ang.
avskaffande av
ordensväsendet
m. m.
(Forts.)

Ang.
avskaffande av
ordensväsendet
m. m.
(Forts.)

ärendet äro »kända och välkända». Jag är också övertygad, att kammaren även känner de synpunkter, som äro anförda på andra sidan; de förefinnas i föregående års protokoll över debatten i samma ärende, och de föreligga också här i utskottets betänkande. Skall ändå kammaren nödgas upptaga en dyrbar tid med en så ofruktbar debatt? Jag är övertygad om att det material, som sålunda finnes samlat, skall vara tillräckligt både för dagens beslut och för varje förefallande behov under den närmaste tiden.

Detta gör, herr talman, att jag inskränker mig till att hänvisa till vad sålunda förekommit och yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Hallén: Herr talman! Visserligen kan jag förstå min ärade kamrat herr Pehrssons omsorg om att det talas så litet som möjligt om denna fråga, icke minst med tanke på den arbetsbörda, som vi ha oss före ännu i dag; och det är icke heller min mening, att vi skulle upprepa de argument, som ganska rikligt i fjol framlades inför kammaren. Men herr Pehrsson har nog sett, och det veta vi alla, att det finnes en och annan nyhet, som väl är värd att räddas ur glömskans djup, och utskottets vice ordförande har redan något rört härvid, då han påtalade det egendomliga tilltaget av den nuvarande regeringen att sätta till ett s. k. ordensråd. Vi ha i vår reservation framhållit, att detta är, som det heter, att ge en opåkallad extra sanktion åt det florerande systemet. Och jag undrar, om icke kammaren har på känn, att här föreligger en, jag skulle vilja säga, typiskt frisinnad regeringsåtgärd, som man verkligen icke skall halka fullt så hastigt förbi, som herr Pehrsson önskade, utan verkligen ägna en liten smula uppmärksamhet. Det är nämligen så, att i och med detta söker man, som det framhållits, att rekonstruera eller reglera hela detta system, för vilket egentligen ingen på allvar velat gå in.

Såvitt jag minnes, framhölls i fjol i riksdagens båda kamrar egentligen intet annat, värdefullt skäl för ordensväsendets bibehållande än det, att man genom detta ordensväsende liksom ockrar på den mänskliga svagheten som fåfängan är och därigenom framkallar en stor offervillighet från vissa människors sida. Jag tycker, att det är verkligen att underskatta den allmänanda, som ändå finnes i vida lager även hos ekonomiskt välsituerade människor. Skola vi alldeles glömma bort alla dem, som genom testamente eller på liknande sätt ihågkomma det allmänna med donationer till varjehanda filantropiska och ideella ändamål, människor, som utan tanke på att härigenom erhålla näring för någon torftig fåfänga offra stora summor för det allmänna. Man skall tro en smula bättre om människornas goda vilja i detta avseende. Och då man finner herr Pehrsson år efter år vara med och stödja detta torftiga ockrande på människors fåfänga, så vill jag bara erinra om skriftens ord, som säger, att man skall icke stöta i basun på gatan, när man gör någonting gott. Men den som tar emot en orden hemfaller under ett så att säga dagligt basunstötande, så länge han lever. Ty det är icke bara detta, att man är inskriven i en matrikel bland förtjänstfulla män, utan det är de yttre insignierna på kläderna vid högtidliga tillfällen, det är detta annonserande för yttervärlden, att här kommer en människa, på vilken den kungliga nåden eller ynnesten har fallit i hög grad, det är just ordnarnas egenskap att bäras synliga, som är ägnad att lägga hyende under den mänskliga fåfängligheten. Om det vore, som när man blir ledamot i ett sällskap, att man hade ett plakat, där någon organisation betygar sin tacksamhet för vad man gjort, så vore det ju fråga om en mera sympatisk form av erkänsla. Men detta att i dekorativ form liksom annonsera ut för världen, vilken utmärkt människa man är, det är att sätta i system den tarvliga mänskliga fåfängan, och det böra vi väl ändå icke vara med om, allra minst präster!

Men, herr talman, jag vill återvända till det där ordensrådet. När den

frisinnade regeringen gjort detta, så innebär det ett typiskt skelande åt båda hållen: å ena sidan är man känslig för vänsterns gamla kritik på denna punkt; man förstår, att situationen är ohållbar, och att man drar gyckel över alla dessa ordensförläningar; alltså gäller det att göra en gest åt det hållet, och då sätter man till ordensrådet, som skall putsa av de allra värsta kantigheterna och bringa en viss reda i det nuvarande systemet. Men så här man å andra sidan borgarlägrets människor, som sätta värde på detta system, och då skall man också ge ett litet ben åt dem, och därför bibehåller man ordensväsendet.

Detta system, att ge med den ena handen och taga igen med den andra, är ett slags frisinnad regeringspolitik som vi snart kunna. Vi ha sett den i den proposition, som vi snart skola taga itu med i utskottet, nämligen den som gäller censusstrecket i första kammaren, där man går till väga precis på samma sätt: man ger något åt högern i sitt misstroende mot folkets breda lager genom att förankra första kammaren och göra den mera stabiliserad; å andra sidan ger man en liten bit åt vänstern genom att taga bort censusstrecket, d. v. s. man haltar fram på bägge sidor och kastar det ena ögonblicket ett öga åt höger och det andra ett åt vänster. Att gå sin väg rakt fram, det tycks man icke tänka på.

Ja, jag skulle icke bli förvånad, herr talman, om detta vägande mellan alldeles oförenliga principer kan komma att ett annat år avsätta en annan ganska originell frukt. Vi ha sett, huru man likaledes med lottens hjälp lyckats bevara adelskapet. Man har egentligen icke velat slåss för det; man har bara påpekat att man icke utdelat något adelskap, sedan Sven Hedin fick sin adelssköld med jordgloben, men därefter har det icke hänt, att man utdelat något nytt adelskap och icke heller upphöjt i friherrligt eller grevligt stånd, och man menar, att detta således icke är något att bråka om, utan att man kan låta det stå kvar i grundlagen. Men det skulle kunna tänkas, att opinionen med tiden observerar den här saken litet grundligare, och att det då gör sig gällande ett starkt tryck på att en sådan här odemokratisk och mot människovärdet utmanande bestämmelse skall försvinna ur grundlagen. Och om detta tryck blir allt starkare och starkare, så kan det tänkas, att regeringen sätter till ett slags motsvarighet till ordensrådet, ett slags adelsråd eller dylikt, varvid man beslutar att, i fall det skulle ifrågakomma i framtiden att utdela adelskap, det skall förfaras med den allra största noggrannhet vid utdelandet av sådant adelskap. Man kan rådföra sig med rasbiologiska institutet och taga hänsyn till alla möjliga synpunkter, så att, för den händelse det kungliga prerogativet skulle vara kvar, så kommer det att användas med den allra största varsamhet och sakkunnighet. Det vore en sant frisinnad åtgärd, fullständigt i stil med detta ordensråd. Jag tycker det märkliga, det nya, det är detta försök att så att säga halta på bägge sidorna, att å ena sidan visa en nonchalant, raljerande uppfattning av ordensväsendet, men på samma gång passa på att stå på den andra sidan och vara beredd att vidtaga en konserverande åtgärd, som man nu har gjort, säga vad man vill. Konsekvent, principfast och rakryggat är det ingalunda handlat, och det är detta jag velat påpeka för kammaren.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Engberg m. fl. avgivna, vid utlåntagandet fogade reservationen.

Chefen för ecklesiastikdepartementet herr statsrådet **Almkvist**: Herr talman! Det kan givetvis icke falla mig in att deltaga i den debatt, som uppstått i anledning av konstitutionsutskottets utlåtande beträffande motionen om ordensväsendets avskaffande. Men då två av de anföranden, som hittills hållits, det ena av herr Engberg och det andra av herr Hallén, i huvudsak ha grundat sig på en oriktig uppgift, har jag begärt ordet för att lämna en upplysning.

Ang.
avskaffande av
ordensväsendet
m. m.
(Forts.)

Ang.
avskaffande av
ordensväsendet
m. m.
(Forts.)

Det förefaller mig högst egendomligt, att de båda högt upplysta ledamöterna av konstitutionsutskottet icke funnit anledning att taga reda på, huru med ordensrådet sig rätteligen förhåller. De skulle eljest genom ringa efterforskningar kommit till det resultatet, att tillkomsten av ordensrådet icke har skett på grund av någon regeringens åtgärd.

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Jag vill söka framlägga min uppfattning i denna fråga. Jag har själv aldrig emottagit någon orden, fast jag varit erbjuden, och jag är av den meningen, att ordensväsendet bör avskaffas. Jag instämmer med herr Engberg, särskilt när han påpekade, huru många i vårt näringsliv dugliga män förbli obelönade. Jag tänkte då på, hur många personer det finns i vårt land, som från sin tidigaste mannaakrafts dagar och intill sin sena ålderdom ha nedlagt möda, då det gällt att odla den svenska jorden, bryta sten, skapa det ena tunnlandet efter det andra för att för framtiden bereda möjlighet för den svenska befolkningen att erhålla brödsäd, och som sedan, när ålderdomen är inne, fingrarna blivit krokiga och ryggen böjd, stå där, utan att det är någon människa, som tackar dem för deras gärning, utan att det är någon, som anser dem vara värda någon särskild utmärkelse, medan däremot, som vi veta, det icke alltid är dugligheten, som ligger till grund för ordnarnas utdelande, utan i allmänhet tjänsteåren, så att man kan räkna ut på förhand, när man är i tur att mottaga denna utmärkelse. I detta fall delar jag fullt de ärade kamraters mening, som uttalat sig mot ordensväsendet.

Jag förvånade mig dock något över att man i en debatt som denna försöker ge den frisinade regeringen ett nyp, något som ju visserligen icke alls är ovanligt, utan tvärtom förekommer snart sagt vid varje tillfälle möjlighet därtill finnes. Men man glömmer, att den socialdemokratiska regeringen utdelade flera ordnar än kanske någon regering förut. Då hade icke herr Engberg eller herr Hallén något att anmärka, när den trafiken pågick. Nu däremot, fast herrarna veta, att den nuvarande regeringschefen och många inom partiet äro motståndare till ordensväsendet, nu vill man med åberopande av ordensrådets tillkomst försöka få en angreppspunkt på regeringen. Men när man läser vad reservanterna själva sagt beträffande tillsättandet av detta ordensråd, att det skall bestå av »ordenskanslern och ordenssekreteraren jämte fyra andra personer, vilka fått till uppgift att granska förslag till ordensutnämningar», förstår jag icke meningen med angreppet. Det är rådets uppgift att granska dessa förslag för att se till, att icke några namn insmyga sig, som icke äro förtjänta av ordnar, utan som då naturligtvis refuseras. Jag kan tillägga, att den nu sittande regeringen har frångått den praxis, som utvecklats, att det icke behöves mer än några få riksdagsår för att erhålla vasaorden. Den har härvidlag krävt flera riksdagsår än förut.

Jag vill säga herr Engberg och herr Hallén, att så länge riksdagen icke beslutat att avskaffa ordensväsendet och den socialdemokratiska regeringen liksom andra regeringar utdelat ordnar, böra herrarna tåga. Och till dess så bör det väl också vara tillbörligt, att en nämnd tillsättes med uppgift att granska de förslag, som komma in från olika håll. Ty det är icke så få förslag och önskningar, som inkomma, det torde herr Engberg och herr Hallén bättre än jag ha reda på. Herr Hallén tyckte det var ett passande tillfälle att angripa regeringen, och sedan citerade han gentemot herr Pehrsson ett bibelställe, att man icke skall söka beröm för sina goda gärningar, men jag vill säga herr Hallén, att det finnes ett annat bibelspråk, som säger, att man skall tyda allt till det bästa, och det borde herr Hallén vid detta tillfälle ha gjort.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Dahl avgivna, vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

Herr förste vice talmannen **Hamilton**: Herr talman! Vi få väl alla erkänna, att ordensväsendet är en gammal institution, som i det närmaste har överlevat sig själv, och man fäster sig numera icke vidare vid, om en person har någon orden eller inte; och om den, som bär dylika ordnar, känner sig bättre än andra, är han rätt så narraktig. Jag för min del kommer liksom förra gången att biträda den av herr Engberg m. fl. vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

*Ang.
avskaffande av
ordensväsendet
m. m.
(Forts.)*

Men det är inte för att omtala detta, som jag begärt ordet, utan för att från denna plats göra en vördsam hemställan, att herrarna ville beakta, att vi i dag ha ärenden av stor betydelse att behandla, och därför i denna fråga, som är av så ringa vikt, yttra sig kort. Låt oss icke slösa tid på saker, som äro av ringa eller ingen betydelse alls.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till nyss nämnda reservation.

Herr **Månsson** i Furuviik: Herr talman! Jag är av samma mening i år som i fjol, d. v. s. i allmänhet så anser jag, att ett ordensväsende bör finnas, men jag anser, och det sade jag i fjol också, att det nuvarande ordensväsendet icke kan tolereras, därför att det till hela sin läggning och tillämpning är en enda oavslutlig kränkning mot landets bonde- och arbetareklass. Det finns väl ändå inget skäl i världen, varför grosshandlarna Per och Pål eller tjänstemannen den och den skall särskilt utmärkas som en man, som gjort sig synnerligen förtjänt om riket, när en gammal hallandsbonde — som jag erinrar mig från en skildring, jag i fjol läste om hallandsbönder — vilken använt otaliga dagsverken och nedlagt en otrolig flit och möda på att odla stenbackar och mossar, icke har fått vasaorden. Vad är vasaorden värd, när icke en sådan odlare har den? Den är icke värd någonting!

Jag har ett par gånger, då det gällt den här saken, framfört en person i Blekinge, som har utfört de mest utomordentliga hjältedåd, när det gällt att rädda nödställda på havet. Han är fortfarande obelönad! Vad är, säger jag, ett ordensväsende värt, när det i praktiken innebär, att den som kommer som en julgran icke alls är någon outhärdlig eller betydande man? Nej, ordnarna skrika lång väg: det är en lort! I anständighetens namn måste jag protestera mot att en sådan institution uppehålls och mot att regeringen till på köpet sökt genom inrättandet av ett ordensråd förgylla upp eländet och säkrare förankra det bestående systemet. Det vittnar om att det är för nationens verkliga liv främmande och halvt om halvt farliga personer, som röra sig kring detta spektakel.

Jag yrkar bifall till reservationen, och jag kommer att rösta för den, men jag är viss om att, om detta system faller, som det ju bör göra, så måste vi skapa ett nytt system, varigenom vi utmärka de verkliga odlarna, de verkliga hjältarna, de verkligen duktiga karlarna i nationen. Det nuvarande systemet är alldeles förkastligt och demoraliserande som belöningsystem.

Herr **Engberg**: Herr talman! Jag skall endast i korthet be att få replikera herr Bengtsson i Norup.

Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet lämnade nyss den upplysningen, att regeringen icke tagit någon som helst befattning med ordensrådets inrättande. Vad hände då? Jo, ledaren för statsrådets eget parti här i andra kammaren, herr Bengtsson i Norup, upplyste de intresserade kammarledamöterna, att vad statsrådet sagt icke överensstämde med verkligheten, ty, förklarade herr Bengtsson i Norup, det folkfrisinnade partiet har till den grad intresserat sig för den här frågan, att partiet till och med överenskommit med sin regering om antalet riksdagsår, som skall fordras för erhållande av en trissa.

Ang.
avskaffande av
ordensväsendet
m. m.
(Forts.)

Herr Bengtsson i Norup har så mycket större anledning att gentemot herr ecklesiastikministern stå fast vid den ståndpunkt, som han här utvecklade, som det verkligen är dokumentariskt bestyrkt, att initiativet måste anses hava tagits av regeringen själv. I den interpellationsdebatt i första kammaren, som utskottet omnämner i sitt utlåtande, tillfrågades statsminister Ekman om vad han tänkte göra i det här avseendet. Hans svar gick därpå ut, sådant det refereras i föreliggande utskottsutlåtande, att regeringen sökt medverka till en begränsning av antalet ordensförläningar, och han uttryckte en förmodan, att en sålunda efter hand mera begränsad ordensutdelning samtidigt skulle »kunna undgå flertalet av de, individuellt sett, mest i ögonen fallande inkonsekvenserna i grunderna för denna metod att utmärka och prissätta därav träffade människors medborgerliga värde». Tillika meddelade statsministern, att »man också från ordensmyndigheternas sida angivit sig vara villig att taga under överbärande, huruvida viss justering av principerna för ordensutdelning kunde befinnas erforderlig och lämplig».

Jag trotsar någon av kammarens ledamöter, som tar del av detta interpellationssvar, att kunna i likhet med herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet ens ett ögonblick supponera, att icke regeringen här har varit med på ett hörn. Det är sant, som statsrådet säger, att detta icke är någon sak, vari regeringen är engagerad genom den sortens beslut, som konstitutionsutskottet har att granska, men i ljuset av interpellationssvaret förstår ju var och en, varifrån initiativet kommer. Och därmed överantvarar jag herr Bengtsson i Norup till herr ecklesiastikministern för närmare undervisning i ärendet.

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! Jag erkänner, att herr Engberg är en mycket skicklig debattör. Han är till och med så skicklig, att han kan vända bak och fram på vad man säger. Jag vill bara erinra kammaren om att jag citerade vad reservanterna själva yttrat angående ordensrådets tillsättande: »Innevarande år har av Konungen tillsatts ett ordensråd, bestående av ordenskanslern och ordenssekreteraren jämte fyra andra personer, vilket fått till uppgift att granska förslag till ordensutnämningar.» Och sedan utvecklade jag detta. I vilken mån regeringen haft del i ordensrådets tillsättande, är en sak jag aldrig undersökt eller yttrat mig om, men herr Engberg har ju i dag av en regeringsledamot fått besked om regeringens ståndpunkt.

När sedan herr Engberg säger, att det frisinnade partiet överenskommit med regeringen om hur många år en person skulle ha varit riksdagsman för att få Vasaorden, så innebär ju även detta ett förvrängande av vad jag yttrat. Jag har aldrig talat om någon »överenskommelse», utan jag har sagt, att regeringen beslutat sig för att i detta hänseende fordra längre tid, än föregående regeringar brukat göra.

Herr Pehrsson i Göteborg: Herr talman! Ja, vad var det jag sade! Det blev i alla fall så till sist, att de gamla välkända synpunkterna skulle fram. Några nya har jag inte hört.

När herr Engberg talade om sin hemtrakt, så kunde jag icke låta bli att tänka på hans Hälsingland och dess S:t Staffan, som »vattna sina fålar fem, allt för den ljusa stjärnan». Här har herr Engberg vattnat sina fålar för den kommande löpningen för att ha dem i god form, när höstens val komma.

Jag kan inte se saken annorlunda än att de skäl, från inrikes- och utrikespolitisk synpunkt för ordensväsendets bibehållande, som inom utskottet framförts, stå orubbade kvar. Men herrarna ha fått lätta sina beklämda bröst! Jag har antecknat: »fåfänglighet», »äregirighet», »skimrande humbug», »utmaning mot människovärdet», »julgranen», i två exemplar t. o. m., och — förskräckligast av allt! — »odemokratiskt!» Jag läste i göteborgspresen häromdagen om att icke

mindre än 89 arbetare vid ett stort bryggeri i min hemstad fått guldmedalj — herr Engberg, tänk guldmedalj! — det är förunderligt, att här icke hörts ett enda ord om att *deras* människovärde blivit åsidosatt och likväl ha de fått sina utmärkelsetecken för lång och trogen tjänst. Alldeles som dessa tjänstemän, om vilka herr Engberg sade, att de gingo i hjärtängslan och voro färdiga att taga livet av sig, om de icke i vanlig tid fingo Vasaorden efter lång och trogen statstjänst. Icke ett ord har herr Engberg eller någon annan sagt om den saken. Jag kan icke finna någon konsekvens i detta.

Jag vill icke yttra mig om det obeskrivligt dygdädla sinnelag, som här kommit till uttryck, utan jag skall endast låta motionären säga ett välbehöfligt ord. Han har uppenbarligen känt sig något generad över att detta ärende ständigt och jämt skall göras till en så obeskrivligt stor, moralisk och religiös fråga. Han omnämner först, att ordensväsendets anhängare ofta ha den uppfattningen, att förkastandet av ordensväsendet bottnar i någon slags religiös åskådning, »som skamfilas, om en bekännare någonsin tillåtit sig att komma i kontakt med en sådan omoralisk institution.» Detta gäller enligt min uppfattning, *mutatis mutandis*, i ännu högre grad om ordensväsendets motståndare. Inom parentes vill jag tillägga, att demokratin understundom tager sig sådana former, att man undrar om den icke blivit en slags troslära, religiös eller kanske rättare sagt irreligiös. Och så säger motionären: »*Denna partipolitiska trafik bör en gång för alla avvisas.*» Jag skulle icke tillåta mig att begagna så starka ord, men, herr talman, då herr Lindhagen gör det, får det väl ändå passera!

Herr Hallén har även denna gång trätt fram med ett anförande av samma art som sist. I olikhet mot honom skall jag icke anförä något bibelspråk; men en liten biblisk berättelse skulle jag vilja erinra om, som säkert åtskilliga påminna sig. Det var två män, som gingo upp i templet för att bedja. I templet är man icke nu, men även inom demokratin kan man tränga sig längst fram i den odekorerade, men likväl så soignerade proletärfracken och brösta sig över att man icke är som andra människor, som dessa »julgranar», som »dessa herrar, som visa sin skimrande humbug» och sin fåfänga och framför allt icke såsom denne vasariddare!

Jag tror, att det skulle finnas en lösning på detta spörsmål, om herr Lindhagens riktlinjer fullföljdes vidare. Han säger nämligen, att det skulle vara förtjänstfullt, för frågans lösning, om var och en skulle få en orden, när han föddes till denna jämmerdal. Ungefär så falla hans ord. Skulle icke möjligen denna fråga få en något lättare lösning, om demokratin helt enkelt släppte sitt dekret om att den, som är en verklig demokrat, icke får taga emot en orden? Det skulle åtminstone icke bliva fullt så stark känsla bakom orden på en del håll, där man finner protesterna mot ordensväsendet.

Eftersom Amerika åberopats som exempel på land, där man reder sig gott utan ordnar, så ber jag få hänvisa till denna officiella förteckning som jag håller i min hand på amerikanska ordnar som bäras av svenskar. Den upptar inte mindre än fem stycken och finnes hos mig till påseende för dem, som så önska. För övrigt, herr talman, vet var och en, som besökt de s. k. demokratiska länderna — och inte minst gäller detta om Amerika, där, som jag fordomdags hörde, demokratin slagit ut i sin fullaste och vackraste blom — att är det några, som förstå att uppskatta ordnar och titlar, så är det medborgare i sådana länder!

Herr talman! Skola vi icke nu göra slut på denna debatt, då vi ha så mycket annat att syssla med? I sak har debatten i denna fråga intet nytt att giva.

Herr Svensson i Grönvik: Herr talman! Jag vill icke alls blanda mig i frågan om ordensväsendet, men när det talas om att jordens odlare icke erhålla Vasaorden, så skulle jag vilja framhålla, att de utföra sitt verk för sakens egen

Ang.
avskaffande av
ordensväsendet
m. m.
(Förta.)

Ang.
avskaffande av
ordensväsendet
m. m.
(Forts.)

skull och icke för att få lysande utmärkelser, detta kanske i motsats till många av dem, som erhålla sådana utmärkelser. Jag skulle tro, att de skulle känna sig förolämpade, om man på deras grova vadmalsrock hängde något så lysande som en orden. Deras arbete har högre värde än detta glitter. Jag har ingen anledning att offra något åt fåfängan, och därför ber jag att få ansluta mig till den av herr Engberg m. fl. avgivna reservationen.

Herr Hallén: Herr talman, bara ett par ord! Jag skulle vilja säga till herr Månsson i Furuvik, att han, då han hörde det anförande, som nyss hölls av herr Svensson i Grönvik, borde känt sig betänksam mot sitt projekt om ett ordensväsende för småfolket. Alla de där människorna som bryta bygd, som visa duglighet och hjältemod, äro alldeles för goda för att jämsställas med de människor, som iklåda sig ordensgrannlåt liksom vandrande julgranar. Nu använde jag det där uttrycket, som herr Pehrsson i Göteborg nyss ironiskt efterlyste, så nu fick ju i alla fall herr Pehrsson se en skymt av sina »julgranar».

Innan debatten slutar, skall jag be att få säga till herr Bengtsson i Norup, att då han menade, att vi överdrivit betydelsen av ordensrådets inrättande, så är detta icke riktigt, ty det är bara en lek med ord, då man säger att Konungen tillsatt ordensrådet. Den ledamot av regeringen, som tillhör ordensrådet, lär näppeligen ha gått in i ordensrådet, utan att saken varit föremål för överläggning inom regeringen, och det är sålunda med regeringens goda minne och samtycke, som detta arrangemang träffats.

Herr Bengtsson sade, att det heter i Luthers förklaring till åttonde budet, att man skall tala väl om sin nästa och tyda allt till det bästa. Ja, det är riktigt. Det skola vi göra alla, men det gäller framför allt i *tvivelaktiga fall*. I flagranta fall, då full bevisning ligger på bordet, måste man nämna saker och ting vid deras rätta namn. Att i denna fråga föreligger en kompromiss, ett principlöst haltande är uppenbart. Jag påpekar ännu en gång, att vad tiden lider kanske vi kunna få se samma historia upprepade, när det gäller adelskapskonserverande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) avslag därå och bifall i stället till den av herr Engberg m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen samt 3:o) avslag å utskottets hemställan samt bifall i stället till den reservation, som avgivits av herr P. Adolf Dahl; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den under 2:o) angivna propositionen.

§ 8.

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande, nr 15, i anledning av väckt motion om statsråds befogenhet som riksdagsledamot; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

§ 9.

Vidare upptogs till behandling statsutskottets utlåtande, nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framställda förslag angående anvisande av anslag till befrämjande av lufttrafik m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Ang.
befrämjande
av luftfart.

Punkten 1, angående befrämjande av luftfart.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 33 av sjätte huvudtiteln, under åberopande av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 4 januari 1928, föreslagit riksdagen att

1) för budgetåret 1928—1929 anvisa dels till understöd av regelbunden luftfart ett extra reservationsanslag av 500,000 kronor, dels ock för biträde vid handläggning av ärenden rörande luftfart ett extra anslag av 5,000 kronor; samt

2) medgiva, att med Malmö stad finge, i överensstämmelse med de i statsrådsprotokollet angivna grunder, slutas avtal angående uppförande av en tredje hangar å flygplatsen å Bulltofta.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft motionerna nr 150 i första kammaren av herr *Gustav W. Hansson* och nr 247 i andra kammaren av herrar *Höglund* och *Hedvall*, vari sammanstämmande föreslagits, att riksdagen måtte för ett fortsatt anslag till den svenska trafikflygningen uppställa det villkor, att nödig begränsning gjordes i subvention för flygning inom andra länder för att såmedelst inom ramen av hittills utgående statsanslag ej blott kunna tillgodose redan anordnad anslutningsflygning med andra länder, utan jämväl möjliggöra, att det av svenska staten subventionerade bolaget omhändertog, i varje fall till hälften, linjerna Göteborg—Köpenhamn samt Stockholm—Berlin och att någon tid under sommaren 1928 provflygning skulle kunna anordnas på sträckan Göteborg—London.

Utskottet hemställde,

I) att riksdagen måtte

a) för budgetåret 1928—1929 anvisa under riksstatens sjätte huvudtitel 1) till understöd av regelbunden luftfart ett extra reservationsanslag av 500,000 kronor; och

2) för biträde vid handläggning av ärenden rörande luftfart ett extra anslag av 5,000 kronor;

b) medgiva, att med Malmö stad finge i överensstämmelse med i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 4 januari 1928 angivna grunder slutas avtal angående uppförande av en tredje hangar å flygplatsen å Bulltofta; och

c) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande den utsträckning, i vilken understöd åt den civila luftfarten hädanefter borde lämnas, ävensom beträffande de lämpliga formerna för dylikt understöds beviljande; samt

II) att motionerna I: 150 och II: 247 måtte anses besvarade med vad utskottet i sitt utlåtande anført och hemställt.

Vid punkten voro fogade reservationer:

i fråga om anslag till understöd av regelbunden luftfart

av herr *Olsson* i Kullenbergstorp, vilken ansett, att utskottet bort under I a 1) hemställa om avslag å Kungl. Maj:ts framställning om ett extra reservationsanslag å 500,000 kronor till understöd av regelbunden luftfart; samt

i fråga om uppförande av en tredje hangar å flygplatsen vid Bulltofta

av herrar *Kvarnzelius*, *Johan Bernhard Johansson* och *Olsson* i Kullenbergstorp; vilka ansett, att utskottet bort under I b) hemställa,

att riksdagen måtte

b) avslå Kungl. Maj:ts förslag om visst medgivande gentemot Malmö stad i fråga om uppförande av en tredje hangar å flygplatsen å Bulltofta;

Ang.
befrämjande
av luftfart.
(Forts.)

Ang.
befrämjande
av luftfart.
(Forts.)

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Sedan vi nu sysselsatt oss med ordnarna en längre stund, så tycker jag det är lämplig att vi få syssla med den höga flygverksamheten. Sammansättningen av föredragningslistan är i dag, tycker jag, synnerligen lämplig. Nu antar jag givetvis, att kammaren liksom föregående år är utomordentligt flygbiten, och jag skall därför icke uppehålla diskussionen så länge som de herrar, som talat om ordnarna.

Jag har icke funnit någonting, som kan jäva den åskådning, jag alltid förfäktat beträffande den civila flygningen, nämligen att den i stort sett icke uppfyller något annat ändamål än att vara ett nöje för dem, som vilja ha en extra sensation och flyga. Det praktiska utbytet av hela denna verksamhet har då hittilldags icke varit synnerligen stort. Och när man med sådan förtröstan talar om att detta kommer att bli framtidens transportmedel, då har jag svårt att hålla mig allvarsam.

Jag kan icke se, varpå man egentligen kan grunda en sådan förtröstan. Lika gärna kunde man ju ha anledning att hysa förtröstan för snart sagt vilka hugskott som helst. »Vi veta ännu inte vad detta transportmedel kan komma att betyda, men det kan bli utomordentligt bra i framtiden», säger man. Jag kan inte neka till, att det hela påminner något om Spetsbergskolen.

Nu är det ju så, att tror man på en sak, så vill man gärna, att staten skall stödja densamma. Och så är det ställt i vårt land, att om någon vill sätta i gång med ett företag, så försöker han inte från början reda sig själv, utan det första han gör, är att springa och söka statsanslag. Så har det också skett på detta område. Nu får man kanske erkänna, att statsunderstöd är något som icke helt kan undvikas just på ett sådant område som detta, men då tycker jag verkligen också att statsanslaget bör stå i rimligt förhållande till de uppgifter, som företagaren själv gör.

Man har ju gjort en liten utredning om storleken av statsbidraget till denna flygtrafik i förhållande till vad passagerarna på flygrouterna få betala, i förhållande alltså till vad passagerarbiljetterna inbringa. De med flygplanen befordrade postförsändelserna och lyxvarorna betala ju själva fraktkostnaderna, och vi behöva alltså icke räkna med statsanslag för den saken. Jag tänker det är alldeles riktigt, då man säger, att statsanslaget egentligen ligger på passageraravgifterna. Här säger man, att det kan bli affär så småningom med denna flygning, ty förlusterna bli allt mindre och inkomsterna allt större. Ja, det kan ju vara sant, om man ser saken från utskottets utgångspunkter, men kvar står det faktum, att på linjen Malmö—Amsterdam utgör passageraravgiften 148 kronor, medan statsbidraget, uträknat enligt nyss antydda grunder, uppgår till 348 kronor. Biljetten Stockholm—Helsingfors kostar 100 kronor, men statsbidraget utgör 250 kronor, eller noga räknat 250 kronor 26 öre, men de 26 örena skall jag inte fästa mig vid.

Jag får säga, att några rimliga proportioner kan man icke tala om här. Även de som säga, att vi skola stödja saken, ty om det också icke är affär nu, så kommer det att bli det i framtiden — jag har som sagt icke själv kunnat tillgodogöra mig den uppfattningen — jag tycker att till och med de, som ha den åsikten, borde låta sig angeläget vara att se till, att det blir en rimlig proportion mellan statsbidraget och vad passagerarna själva få betala. Jag anser detta vara ett synnerligen befogat krav, och blir det uppfyllt, skall oppositionen från min sida — och kanske från annat håll också — givetvis nedläggas. Men då jag ser dessa orimliga subventioner, som utgå år efter år, och då jag ser, att det icke är tänkbart att få någon ekonomisk rätsida på hela denna sak, så har jag funnit mig nödsakad att såsom en protest helt enkelt yrka avslag på hela

detta statsbidrag på 500,000 kronor. Detta mitt yrkande är naturligtvis blott och bart en protest mot det orimliga statsanslaget, just till denna passagerarflygning.

Ang.
befrämjande
av luftfart.

(Forts.)

För tre år sedan, om jag minnes rätt, ställde sig numera avlidne generaldirektör Beskow på samma linje som jag i detta fall och förklarade, att om vi verkligen skola understödja denna flygtrafik, så skall det icke ske på det sättet, att staten får betala två och tre gånger så mycket i bidrag som passagerarna för sina biljetter. Jag tycker det var en förnuftig ståndpunkt, han då intog.

Så kommer jag till frågan om denna nya hangaren i Malmö. Jag skall, herr talman, be att få yttra mig om och framställa yrkande även i den frågan. Jag har svårt att se det bärande i den kombinationen, som man här föreslår, och framför allt vad det skall vara för mening i att staten skall ha denna byggnad och själv möjligen hålla sig med hamnkapten, om jag får kalla honom så, och biträde åt denne, för att sköta anläggningen. Jag tror det är varken nyttigt eller bra, att vi skapa till statliga institutioner i onödan. Och om vi verkligen skola förlora mera pengar på detta flyget, låt då i all rimlighets namn städerna, som äro så entusiastiska för denna sak, själva äga och behålla dessa hangarer, i stället för att staten skall behöva offra särskilt folk till på köpet bara för att få illusionen av att staten skall behålla sin äganderätt till byggnaderna!

Jag ber alltså att få yrka dels på denna punkt bifall till herrar Kvarnzelius' m. fl. reservation och dels avslag på utskottets hemställan om ett understöd av 500,000 kronor till den regelbundna luftfarten.

Herr *Magnusson* i Tumhult instämde häruti.

Herr *Kristensson* i Göteborg: Herr talman! Den föregående ärade talaren har, alltsedan proposition första gången framlades för riksdagen med förslag att staten skulle bispringa den civila flygtrafiken, varit motståndare till denna tanke, och han vidhåller fortfarande samma uppfattning. Detta visar ju i varje fall en konsekvens från hans sida, som är all respekt värd. Å andra sidan torde dock utgången i statsutskottet såväl i år som vid föregående tillfällen ha visat, att utskottsmajoriteten anser, att denna flygtrafik är ett samhällsintresse, som är värt ett visst understöd från statens sida.

För denna subvention talar vidare det förhållandet, att så gott som alla kulturstater på ett eller annat sätt bidraga till den civila lufttrafikens utveckling. Det är svårt att göra direkta jämförelser mellan olika främmande länders metoder och syften å ena sidan och våra egna å den andra, men beträffande ett litet land, nämligen Holland, går det dock att få fram en viss jämförelse. Detta land offrar betydligt mer på denna sak än vad vi göra. Om jag icke är fel underrättad, utgår där statssubventionen för år 1928 med omkring 900,000 kronor, under det att vi som bekant icke offra mer än en halv miljon kronor, alltså föga mer än hälften. Vidare är det så ordnat i Holland, att den förlust, som trots subventionen uppkommer på rörelsen, den drabbar — åtminstone har det varit så hittills — holländska staten och icke det bolag, som ombesörjer trafiken, under det att den förlust, som uppstått på aktiebolaget Aerotransports verksamhet, drabbar de privata aktieägarna i Sverige, vilka satsat ett ganska betydande belopp på detta nya kommunikationsmedel.

Den föregående ärade talaren anförde några siffror angående biljettkostnaderna på ett par linjer. Vad den ena av dessa linjer beträffar, så upplystes det redan i utskottet, att dessa siffror äro missvisande och felaktiga, och de slutsatser, som herr Olsson i Kullenbergstorp drog av dessa siffror, äro således oriktiga. Detta beror därpå, att samtrafik etablerats mellan det svenska och

Ang.
befrämjande
av luftfart.

(Forts.)

holländska bolaget, och denna samtrafik är så ordnad, att bruttointäkterna av passagerarflygningen tillfalla de olika bolagen efter vissa procent, oavsett om passagerarna fara i svenska eller holländska maskiner. För att man skall kunna få fram en korrekt siffra i detta fall, måste man tillerkänna det svenska bolaget 200 passagerare mer än som ingå i de beräkningar herr Olsson i Kullenbergstorp här framförde. Om den saken lämnades, som sagt, upplysning i utskottet, och detta var också anledningen till att de ledamöter, som ursprungligen ville taga in i utlåntagandet en tabell med dessa siffror, frångingo sin uppfattning härutinnan.

Jag skall, herr talman, med hänsyn till dagens långa föredragningslista och då ett stort antal av landsortsrepresentanterna önska att så snart som möjligt få slut på dagens överläggningar samt då jag förutser, att utgången i denna kammare är ganska given, icke förlänga denna debatt. Emellertid vill jag säga, att orsaken till att vi gått in för subvention här är den, att vi icke vilja vara med om att begå samma fel beträffande denna nyhet på det tekniska området, som vi gjort så många gånger förr. När telegrafan kom till och det gällde att utnyttja denna uppfinning, ställde sig Sverige avvaktande med resultat att danskarna kommo före och under många år lyckades skörda vinsten av att vi icke kommo med i tid. Det var först efter stora upppoffringar, som vi småningom lyckades tillkämpa oss en plats på detta område. Kanske ännu värre gick det dock på ett annat område, nämligen oceantrafiken, den stora linjetrafiken, där utlänningarna fingo bestämma både fartygens avgång, frakter och annat.

Här ha vi nu ett nytt stort kommunikationsmedel, som sannolikt har framtiden för sig, ty de snabbaste transportmedlen segra ju i längden. Det gäller nu för svenska staten att få ett ord med i laget och se till, att icke ett annat lands huvudstad blir slutpunkt för flygtrafiken i Norden, utan att vi också komma med och få våra kommersiella och postala intressen bevakade, så långt det går. Det är med hänsyn härtill och då vi böra förskaffa oss erfarenhet på detta område, som vi gått in för att subventionera trafikflygningen. För övrigt äro vi delvis redan bundna, eftersom kontraktet med aktiebolaget Aero-transport, om det icke uppsäges, löper till 1930. — Jag ber alltså att beträffande denna punkt få yrka bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Vad sedan Bulltoftafältet angår, så ha vi nog intet annat att göra i det fallet heller än att rösta för Kungl. Maj:ts förslag, därest vi icke skola riskera, dels att de svenska maskinerna, som äro tillkomna med lån från luftfartslånefonden, alltså med statsmedel, skola få stå ute om nätterna, och dels att det går så, att de nya stora maskiner, som man nu går in för och som rymma betydligt fler passagerare än de som användes under föregående år, skola stanna i Köpenhamn. Dessa stora maskiner kunna nämligen icke gå in i de nuvarande hangarerna på Bulltoftafältet.

Det gick en liten notis igenom svenska pressen för några dagar sedan, där det meddelades, att Deutsche Luft Hansa hade kommit med ett stort aeroplan, som fått stanna i Köpenhamn, därför att det icke kunde gå till Malmö, som man ursprungligen tänkt sig.

Vi kunna nog icke rimligen begära mer av Malmö stad, än vad vi lyckats åstadkomma i detta fall. Jag vill erinra om att regeringen genom underhandlingar verkligen pressat Malmö stad ganska långt. Det är dock staten, som äger marken, där flygfältet är beläget, och man kan icke begära, att Malmö stad, inför den ovisshet, som dock råder angående huruvida lufttrafiken skall fortfara eller ej, skall gå in för byggnadskostnaderna, på sätt reservanterna föreslå. Om man tager reservanternas linje, blir resultatet, att någon tredje hangar därnere icke kommer till stånd. Detta kommer emellertid att skada

lufttrafiken och skulle dessutom strida mot utskottets beslut på de övriga punkterna, ty den ena punkten sammanhänger ju på sätt och vis med den andra.

Jag ber alltså att få yrka bifall till statsutskottets utlåtande i dess helhet.

*Ang.
beträffande
av luftfart.
(Forts.)*

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Ja, det var knappt, att den siste ärade talaren riktigt höll linjen, då han kom till frågan om den tredje hangaren, ty beträffande den sade han ju, att det var ovisst, hur det kunde bli i fortsättningen. På den punkten var han således icke alls så säker, som han var förut i sitt anförande.

Hans huvudsakliga invändning mot mitt anförande gällde de av mig anförda siffrorna, som han förklarade vara otillförlitliga. I det avseendet hade den ärade talaren, här lika litet som i utskottet, ingenting annat att säga, än att jag icke tagit hänsyn till samtrafikens inverkan på dessa siffror. Men det är ju ett faktum, att statsbidrag och passageraravgifter ställa sig så, som jag nämnde, och det kvittar ju, om dessa siffror bero på samtrafiken eller uppkommit på något annat sätt. Det står kvar, att kostnaderna för det allmänna äro så höga, som jag sagt. Det är därför jag funnit det anmärkningsvärt, att regeringarna, även om de varit av olika kynne för övrigt, dock varit beredda att för detta ändamål offra så mycket pengar, att man knappast kan kalla statens andel i kostnaderna för bidrag till lufttrafiken utan snarare bör säga, att det är passageraravgifterna, som äro bidraget, och att staten betalar de huvudsakliga driftkostnaderna och håller det hela i gång.

Den ärade talaren förbigick en sak beträffande hangaren i Malmö, nämligen äganderätten till denna hangar och att staten skulle i framtiden sköta densamma, något som jag vände mig emot.

Nu är ju stämningen sådan här i riksdagen, att det ser ut, som om ingen summa vore för hög att kasta ut på flyget, och jag förutser därför, att staten också kastar ut pengar på denna hangar. Men då tycker jag ändå, att staten åtminstone kunde slippa sköta hangaren även i fortsättningen. Även om staten skall offra lika mycket pengar på att subventionera hangaren som Malmö stad skulle betala för densamma, så tycker jag ändå, att malmöborna i all rimlighets namn kunde få behålla hangaren.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Blott ett par ord! Jag vill beträffande dessa siffror, som här varit på tal, endast meddela kammaren och herr Olsson i Kullenbergstorp, att då vi i utskottet begärde en tabell med dessa siffror från luftfartsmyndigheten, så svarades det genast, att med den materiel, som användes på dessa router, skulle tabellen komma att bli missvisande, och det är detta, som herr Kristensson i Göteborg här strukit under.

Jag ber att få tillägga, att utskottets förslag innebär åtskilliga indirekta fördelar, och de fördelarna tror jag, att man, icke minst inom det parti, som herr Olsson i Kullenbergstorp tillhör, har ganska stor respekt för. Jag syftar på den lättnad i anslagen under fjärde huvudtiteln, som på den vägen måhända i någon mån kunna åstadkommas. För att herrarna skall förstå vad jag menar, behöver jag bara erinra om, vilken tillgång det måste anses vara, ur fjärde huvudtitelns synpunkt sett, att ha en i civilflygning övad personal, som kan användas även för andra ändamål. Detta om detta.

Beträffande hangaren vid Malmö delar jag herr Kristenssons uppfattning, att man icke kan komma längre med Malmö stad, än vad regeringen har lyckats göra. Jag vill också framhålla, att om vi skulle försumma att göra något i detta ögonblick, så bleve följden säkerligen den, att de goda näbarna, danskarna, komme att draga alla fördelarna av lufttrafiken och laga, att Köpenhamn i stället för Malmö bleve ändpunkt för den internationella lufttrafiken.

Ang.
befrämjande
av luftfart.

(Forts.)

Jag är icke överdrivet nationellt sinnad, men jag tycker, att vi åtminstone kunna unna oss själva den fördel, som ligger i att Malmö blir en fast replipunkt i det internationella luftfartsnätet.

Herr talman! Då jag har denna uppfattning och i övrigt helt och fullt kan instämma i vad herr Kristensson i Göteborg har sagt, så skall jag icke gå in längre på frågan utan ber endast att få yrka bifall till utskottets förslag i dess helhet.

I detta yttrande instämde herr *Bengtsson* i Norup.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Efter av herr talmannen till en början framställda propositioner beträffande mom. I a) 1), nämligen dels på bifall till utskottets hemställan i detta moment, dels ock på avslag därå, biföll kammaren utskottets hemställan i nämnda moment.

Vidare blev på herr talmannens därå givna proposition utskottets hemställan i mom. I a) 2) likaledes av kammaren bifallen.

Härefter framställde herr talmannen beträffande mom. I b) propositioner, först på bifall till utskottets hemställan i sagda moment samt vidare på bifall till den av herr Kvarnzelius m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren jämväl utskottets i förevarande moment gjorda hemställan.

Slutligen blevo efter av herr talmannen särskilt beträffande dels mom. I c), dels ock mom. II givna propositioner utskottets hemställanden i berörda delar ävenledes av kammaren bifallna.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

I fråga om
bidraget
av automobil-
skattemedel
till vägunder-
hållet.

Härefter förelåg till avgörande statsutskottets memorial, nr 70, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om bidraget av automobilskattemedel till vägunderhållet.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 19 av sjätte huvudtiteln föreslagit riksdagen att till förbättring och underhåll av för automobiltrafiken viktiga vägar å landsbygden för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 19,800,000 kronor, att direkt utgå av automobilskattemedel.

Statsutskottet, som i samband med ifrågavarande framställning jämväl förefatt tre i ämnet väckta motioner, I: 147 samt II: 58 och 221, däri föreslagits, att det procentuella bidraget till vägunderhållet från automobilskattemedel måtte höjas från nuvarande 20 procent till 35 procent, hade i sitt utlåtande nr 6, punkten 17, hemställt, bland annat,

under I a), att riksdagen måtte till förbättring och underhåll av för automobiltrafiken viktiga vägar å landsbygden för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 19,800,000 kronor, att direkt utgå av automobilskattemedel; samt

under I d), att riksdagen måtte avslå ovanberörda i ämnet väckta motioner.

I en vid ifrågavarande punkt fogad reservation hade herr *Bergqvist m. fl.* yrkat, att utskottet skulle under I d) hemställa, att riksdagen ville i anledning av ovannämnda motioner besluta, att 3 § 1 mom. i förordningen den 28 maj 1926 om fördelning av automobilskattemedel skulle hava följande lydelse:

»1 mom. Av landsbygdens andel av skattemedlen fördelas åttiofem procent på följande sätt:

a) Till väghållningsdistrikt, vars samtliga vägar övertagits till underhåll medelst vägkassan, utgår bidrag med trettio procent av distriktets verkliga kostnad — — — byggande av väg.

Till grund — — — förklaras förverkad.

b) Vad av — — — särskilda län.»

Vid detta ärendes behandling i kamrarna hade första kammaren bifallit vad utskottet hemställt, varemot andra kammaren med avslag å utskottets hemställan i I d) bifallit ovanberörda reservation.

I ändamål att sammanjämka de stridiga beslut angående ifrågavarande procentsats, vari kamrarna sålunda stannat, hemställde utskottet i nu föreliggande memorial, att riksdagen, vardera kammaren med frånträdande av sina förut i ämnet fattade beslut, måtte besluta,

1) att 3 § 1 mom. i förordningen den 28 maj 1926 om fördelning av automobilskattemedel skulle hava följande lydelse:

»1 mom. Av landsbygdens andel av skattemedlen fördelas åttiofem procent på följande sätt:

a) Till väghållningsdistrikt, vars samtliga vägar övertagits till underhåll medelst vägkassan, utgår bidrag med tjugufem procent av distriktets verkliga kostnad — — — byggande av väg.

Till grund — — — förklaras förverkad.

b) Vad av — — — särskilda län.»; samt

2) att ovannämnda ändrade bestämmelse skulle träda i tillämpning vid fördelning av de under budgetåret 1928—1929 influtna automobilskattemedel.

Vid memorialet var emellertid fogad reservation av herrar *Lindblad, Johan Nilsson i Malmö, Walles, Asplund, Carl Johansson, Anderson i Råstock, Rydén, Carlsson-Frosterud, Kristensson i Göteborg, Nilsson i Örebro och Eriksson i Stockholm*, vilka ansett, att utskottet bort för riksdagen anmäla, att, då de stridiga beslut, vari kamrarna stannat, icke syntes kunna sammanjämkas och gemensam omröstning i ärendet ej kunde äga rum, frågan om ändring av förberörda procenttal för denna riksdag förfallit.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr Rydén: Herr talman! Jag har tillsammans med några ledamöter av statsutskottet låtit vid det föreliggande memorialet anteckna den meningen, att de skiljaktiga beslut, som kamrarna ha fattat i fråga om bidraget av automobilskattemedlen till vägunderhållet, icke kunna sammanjämkas och att gemensam votering icke heller kan äga rum, samt att det därför hade varit statsutskottets skyldighet att inför riksdagen anmäla, att frågan om ändring i förordningen om fördelning av automobilskattemedel vid denna riksdag förfallit.

Till grund för denna min ståndpunkt ligger — och detta är i överensstämmelse med den uppfattning, som jag har hävdad under hela min offentliga verksamhet — icke något som helst hänsynstagande till det materiella i sammanjämningsmemorialet — i det hänseendet är jag fullständigt indifferent — utan jag har härvidlag uteslutande sett på den konstitutionella sidan av saken. Överhuvud taget har jag alltid hävdad den meningen, att man beträffande spörsmål av denna beskaffenhet icke får anlägga intressesynpunkter utan uteslutande se till lagligheten i vad som föreslås och avgöres. Vid många tillfällen under min riksdagstid har jag haft tillfälle att i handling visa, att jag därutinnan

*1 fråga om
bidraget
av automobil-
skattemedel
till vägunder-
hållet.
(Forts.)*

*I fråga om
bidraget
av automobil-
skattemedel
till vägunder-
hållet.*

(Forts.)

icke låtit mig ledas av andra synpunkter. Jag har exempelvis många gånger, när det gällt gemensamma voteringar, fått stå såsom representant för den uppfattningen, att man borde skrida till gemensam votering, fastän en dylik votering måste komma att gå alldeles emot den uppfattning, som jag personligen haft i själva sakfrågan. I dylika ting kan och får man efter min uppfattning icke anlägga andra synpunkter än den: Vad bjuder lagen? Intressesynpunkterna böra alldeles utmönstras.

Frågan är då: är det förslag, som från statsutskottets sida framlagts i förevarande ärende, lagligt eller icke lagligt? Jag har den uppfattningen, att den ståndpunkt från utskottets sida, som tagit sig uttryck i detta memorial, är grundlagsstridig. Detta gör, att jag alls icke kan låta detta ärende passera utan att ha fått till protokollet anteckna min uppfattning i denna fråga.

Hur ligger denna sak rent konstitutionellt, herr talman? Jo, saken ligger till på det sättet, att båda kamrarna ha beslutat ett lika stort belopp, nämligen 19,800,000 kronor att utgå av automobilskattemedlen till förbättring och underhåll av för automobiltrafiken viktiga vägar å landsbygden. Den saken är klar. Sedan har det väckts förslag i riksdagen om att man skulle ändra ett moment i den förordning angående automobilskattemedlens fördelning, som antogs 1925, och som icke är antagen på viss tid utan är gällande, intill dess riksdagen och Kungl. Maj:t i vederbörlig ordning ändra densamma. Denna fråga om automobilskattemedlens fördelning kan icke ändras genom gemensam votering utan endast genom kamrarnas samstämmiga beslut. Avslår den ena kammaren förslag till ändring i författningen, har förslaget fallit, precis som förhållandet är beträffande varje annat förslag till ändring i författning, om vilket icke gemensam votering kan äga rum. Någon sammanjämkning kan till följd därav icke äga rum.

Det är nu flera än jag, som ha forskat i denna sak, både de, som velat ha sammanjämkning, och de, som ställt sig betänksamma däremot. Men såvitt jag vet, har det icke kunnat uppvisas ett enda fall under det nya representations-skicket, då man gått in för sammanjämkning mellan ett rent avslag på en författningsändring och ett bifall till en författningsändring. Alla de, som kommenterat grundlagen från Naumann, som uttryckligen uttalat, att en sammanjämkning icke kan ske mellan ett avslag och ett bifall, och Rydin och Reuterskiöld, för att taga några exempel, äro eniga om att det icke kan ske sammanjämkning mellan rent avslag och bifall.

Samma uppfattning uttalas mycket positivt i den lilla försiktigt hållna grundlagsedition, som vi alla ha anledning att litet då och då syssla med, och som har professor Malmgren till författare. I den senaste upplagen kommenterar han 63 § riksdagsordningen. Denna paragraf lyder i denna del på följande sätt: »Stanna kamrarna över någon fråga, däri ständigt eller i dess ställe särskilt tillsatt utskott sig yttrat, uti huvudsakligen eller till vissa delar olika beslut, då skall utskottet söka att de olika meningarna, såvida möjligt är, sammanjämka och med förslag till kammaren inkomma.» Om denna sats »huvudsakligen eller till vissa delar olika beslut» skriver professor Malmgren: »Besluten få icke vara helt motsatta. Har den ena kammaren t. ex. beslutat rent avslag, saknas varje basis för sammanjämkning, och utskottet har då endast att anmäla, att frågan måste anses förfallen.»

Detta är den uppfattning, som har varit gällande så långt tillbaka, som jag känner till. Den uppfattning, som utskottsmajoriteten söker få fram här, sökte man även driva fram i fjolårets skolutskott. Jag reserverade mig då mot att ett sammanjämningsförslag skulle framläggas, och det fälldes också i båda kamrarna, må vara, att skälen för den enhällighet, som därvid var till förmån, voro olika.

Från den felaktiga utgångspunkten, att andra kammaren beslutat, att 30 %

av automobilskattemedlen skulle få användas till vägunderhållet, och första kammaren beslutat, att i stället 20 % skulle få användas till samma ändamål, har man nu sökt driva den satsen, att det är fullt naturligt att här försöka sammanjämka kamrarnas beslut. Men om man vill se efter, vad kamrarna verkligen beslutat, så finner man, att första kammaren aldrig har beslutat dessa 20 %, utan första kammaren har avslagit författningsändringsförslaget. Resultatet blir således icke någonting annat, än att författningen på grund av första kammarens avslag alltså får stå kvar i sin oförändrade lydelse och innebörd.

Vi ha en man, som gjort grundliga forskningar särskilt i sammanjämningsfrågor, nämligen avlidne professor Gränström. Han har också varit inne på denna sida av sammanjämningsfrågan. Jag skall be att få läsa upp, vad han säger om ett sådant resonemang, som här förts, nämligen att första kammarens ifrågavarande beslut får anses innebära ett bifall till dessa 20 % och icke ett avslag på författningsändringen. Han behandlar ett sammanjämningsförslag vid 1887 års riksdag, då bevillningsutskottet framlade ett förslag till en sammanjämkning av principiell jämförlig beskaffenhet, som denna. Om denna sammanjämkning hölls talmanskonferens och denna talmanskonferens beslöt för sin del att uttala den uppfattningen, att sammanjämkning icke kunde äga rum, och detta sammanjämningsförslag avslogs också i båda kamrarna. Det var vid avgörandet nära nog ingen, som vågade stå för sammanjämningsförslaget. Om detta skriver Gränström: »Försvaret för denna sammanjämkning synes ha baserat sig på fiktionen om att avslaget betydde ett beslut om bibehållande av den existerande bestämmelsen, alltså att här föreläge en sammanjämkning av bifallsbeslut och status quo. Ett sådant resonemang är dock ohållbart, åtminstone i en fråga som denna. På sin höjd kan det göras gällande i avseende å en stadga eller serie av bestämmelser, som för att bli gällande behöva för var lagtima riksdag förnyas; härvid kan åtminstone fingeras, att avslag på ett förslag om nya bestämmelser innefattar önskan om de gamla bestämmelsernas bibehållande. Annorlunda ställer sig förhållandet i fråga om lagärenden.» Så kommer han resonerande fram till den uppfattningen, att sammanjämkning icke kunde ske, därför att det icke förelåg positivt beslut från båda kamrarnas sida.

Sålunda, herr talman, jag har icke låtit själva sakfrågan influera på min ståndpunkt. Om jag ansett denna sammanjämkning vara grundlagsenlig, skulle jag utan tvekan röstat för sammanjämkning. Men då jag finner, att detta förslag till sammanjämkning står i klar strid mot icke bara grundlagens bestämmelser, som icke tillåta, att man sammanjämkar beslut, som äro i alla hänseenden olika, utan jämväl mot hela den praxis, som tillämpats under det nya representationsskickets tid, har jag icke kunnat biträda det sammanjämningsförslag, som här föreligger.

Jag vill sluta med att säga några ord, som jag vid ett par andra tillfällen uttalat, nämligen att jag tror, att det vore oklokt att vare sig i det ena eller andra avseendet gå ifrån ren och klar praxis och från bestämmelser, som, med den komplettering, som praxis givit dem, äro säkra och konsekventa. Man bör icke låta den omständigheten, att man tror, att man vinner en tillfällig fördel eller framgång för en sak, influera, då det gäller att taga ställning till själva lagfrågan. Jag vill icke säga, att så har skett i detta fall, fast jag tycker skälen äro ofrånkomliga för den uppfattningen, att sammanjämkning icke bör äga rum. Denna uppfattning delades också av den i detta hänseende erfarne och opartiske sekreteraren i statsutskottet. Han ansåg det oriktigt att i detta fall föreslå sammanjämkning. Går man in för att bedöma frågan, om sammanjämkning eller gemensam votering skall ske, ur andra synpunkter än lagens, är det den ene, som vinner i dag, och den andre, som vinner i morgon. Men

*I fråga om
bidraget
av automobil-
skattemedel
till vägunder-
hållet.
(Forts.)*

I fråga om
bidraget
av automobil-
skattemedel
till vägunder-
hållet.
(Forts.)

den, som står på lagens grund, har dock i det långa loppet den starkaste ståndpunkten. Jag tror, att man vinner mest på att ha en sådan ståndpunkt.

Jag har, herr talman, på grund av denna min uppfattning icke kunnat biträda sammanjämningsförslaget och ber därför att få hemställa, att kammaren måtte avslå detsamma.

Med herr Rydén förenade sig herrar *Kristensson* i Göteborg, *Röing, Engberg, Larsson* i Västerås, *Carlsson-Frosterud, Anderson* i Råstock, *Nilsson* i Örebro och *Fast*.

Herr andre vice talmannen **Nilsson**: Herr talman! Jag åhörde med mycket intresse representantens på malmöbänken anförande. Jag kunde emellertid icke värja mig för det intrycket, att han lade upp frågan väl doktrinärt. Jag fick den uppfattningen, redan då han utvecklade sina synpunkter i statsutskottet, och jag kom till precis samma uppfattning, då jag nu lyssnade på honom.

Vad är det, som har inträffat? Jo, i anledning av i båda kamrarna väckta motioner rörande fördelningen av automobilskattemedlen har andra kammaren bifallit motionärernas framställning om att till de vägkassor, som helt övertagit vägunderhållet, bidrag från bilskattemedlen skulle utgå med 30 % av kostnaderna för vägunderhållet, under det att första kammaren beslutat, att till detta ändamål skulle utgå en ersättning av endast 20 %. Kamrarna ha således kommit till skiljaktiga beslut i detta hänseende. Nu har statsutskottet föreslagit en sammanjämkning, innebärande ett medeltal mellan dessa procentsatser, nämligen 25 %. Till detta förslag har kammaren att taga ståndpunkt. Utskottet har i denna sin åtgärd haft stöd av innehållet i 63 § riksdagsordningen, som herr Rydén delvis här också citerade. Jag tillåter mig också anföra särskilt den del av nämnda paragraf, varpå statsutskottet i detta hänseende grundat sitt sammanjämningsförslag. Det heter där: »Stanna kamrarna över någon fråga, däri ständigt eller i dess ställe särskilt tillsatt utskott sig yttrat, uti huvudsakligen eller till vissa delar olika beslut, då skall utskottet söka att de olika meningarna, såvida möjligt är, sammanjämka och med förslag till kammaren inkomma.» Nu vill jag i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på att det i kommentarerna säges, att då det gäller anslag, så kan icke sammanjämkning ske, utan då skall tvisten slitas genom votering. I detta fall inverkar det icke på statsregleringen, om riksdagen bestämmer sig för den ena eller den andra procentsatsen. Således är detta ett sådant fall, där sammanjämkning kan ske. Nu säger herr Rydén, att man kan icke företaga en sammanjämkning mellan ett avslag och ett bifall. Ja, det beror ju på vad man menar med ett avslag. Vid ärendets handläggning i kamrarna voterades det om, huruvida bidraget från automobilskattemedlen skulle bestämmas till 20 eller 30 %. Vid sådant förhållande kan jag icke finna, att det är mellan ett avslag och ett bifall till en viss procentsats, som frågan här rör sig.

Det synes mig vara uppenbart, att det varit grundlagsstiftarens syfte och mening, att det icke sammanjämningsvis skulle kunna pressa fram en lagstiftningsåtgärd, som av den ena kammaren helt avvisats. Jag skall tillåta mig erinra om det exempel, vilket i berörda avseende anfördes i debatten förlidet år, då det gällde en sammanjämningsfråga, till vilken jag strax återkommer. Talaren yttrade följande: »Antag, att det hade förelegat ett förslag till införande av en vanhävdslag för hela riket. Antag att den ena kammaren godtagit förslaget, men den andra kammaren förkastat detsamma.» Uppenbart är att en sammanjämkning icke skulle kunna åstadkommas i detta fall mellan ett avslag och ett bifall, så att en vanhävdslag skulle fått giltighet t. ex. i halva riket. En helt annan sak är, om det gäller utsträckning av giltighetsområdet för en vanhävdslag, som redan antagits att tillämpas för viss

angiven del av riket. I så fall ställer sig saken helt annorlunda. Jag skall tillåta mig att erinra om den sammanjämkning, som beslöts vid förlidet års riksdag. Kungl. Maj:t hade föreslagit, att giltigheten av den s. k. Norrlandslagen skulle utsträckas att gälla även Värmland. Från enskilda motionärers sida hade ifrågasatts, att Norrlandslagens tillämplighetsområde skulle utsträckas till Kopparbergs län och vissa delar av Örebro län. Den ena kammaren godtog denna mera vidgade tillämpning för Norrlandslagen, under det att den andra kammaren förkastade förslaget. Andra lagutskottet, som hade denna fråga till handläggning, framlade ett förslag till sammanjämkning, som gick ut på jämkning på så sätt, att Norrlandslagen skulle utom i de norrländska länen tillämpas för Värmlands län och att första kammaren således skulle frånträda sitt avslagsbeslut. Detta sammanjämningsförslag, vilket godkändes av kamrarna, är något så när likt föreliggande fall. Det gällde en utsträckning rent geografiskt av en lags tillämplighet, ehuru den ena kammaren beslutat avslag. Ja, nu kommer herr Rydén naturligtvis, om han aktar nödigt att göra en erinran gentemot vad jag säger, att framhålla, att det exempel jag anfört icke är analogt med nu föreliggande fall, därför att det där gällde ett helt lagkomplex och att det då alltid varit förhållandet, att man sammanjämkat skiljaktiga beslut. Detta är alldeles riktigt. Men den detalj, som sammanjämkades, rörde endast en vidgad tillämpning av Norrlandslagen, och man jämkade således icke mellan en detalj i en annan lag och denna Norrlandslag.

Jag tycker, att statsutskottets föreliggande jämningsförslag innebär en praktisk, redig och klar linje. Såvitt jag förstår, kan man inte säga, att förslaget är grundlagsstridigt. Jag ber därför, herr talman, att få hemställa, att kammaren måtte godtaga det föreslagna memorialet.

Häri instämde herr *Bengtsson* i Norup.

Herr Rydén: Herr talman! Herr andre vice talmannen kom fram med det exempel, som också var uppe i utskottet men som jag är rätt förvånad över att man kommit fram med, nämligen sammanjämkningen i hela det stora komplex av sociala arrendelagar, som var före i fjol. Det var ett stort sammanhängande lagkomplex, som sammanförts i en väldig proposition. Jag vill minnas, att utskottets utlåtande över propositionen uppgick till ett par hundratal sidor. Såsom alltid när det gäller stora lagkomplex, innehöll propositionen förslag till ändringar i flera olika lagar och författningar. Då inträffade, såsom ju ofta sker vid behandlingen av stora lagförslag, att ena kammaren strök en paragraf eller en ändring i något av dessa lagförslag, medan andra kammaren intog en motsatt ståndpunkt. När ärendet kammarbehandlats, hade man en hel rad paragrafer, där kamrarna sålunda hade stannat i olika beslut. Men kamrarna hade dock varit överens om *huvudsaken*, nämligen att lagförslaget i stort sett borde antagas. Man var enig om en positiv linje, om vars enskildheter meningarna i någon mån gingo isär. Det är klart, att i ett sådant fall föreligger det läge, som § 63 riksdagsordningen betecknar på det sättet, att kamrarna stannat uti huvudsakligen eller till vissa delar olika beslut, och då har riksdagen alltid sökt en lösning på sammanjämkningens väg. Om herr andre vice talmannen velat läsa Malmgrens kommentar litet längre ned under denna paragraf, så hade det framgått utan vidare, att när det gäller stora sammanhängande lagkomplex låter man inte lagen falla därför att kamrarna fattat olika beslut beträffande en eller annan paragraf eller ett eller annat av dessa små detaljförslag, utan där söker man sammanjämka. Men vad jag opponerar mig mot och anser vara grundlagsstridigt, det är, att man vill sammanjämka, då förslag väckts om ändring

*I fråga om
bidraget
av automobil-
skattemedel
till vägunder-
hållet.
(Forts.)*

*I fråga om
bidraget
av automobil-
skattemedel
till vägunder-
hållet.*

(Forts.)

i en liten paragraf eller ett moment i en bestående författning och den ena kammaren bifallit men den andra avslagit den föreslagna författningsändringen. Så har skett nu. Den författning som det här gäller, är icke i något hänseende konstitutionellt sett annorlunda än andra författningar. Vi ha endast två sätt i den svenska riksdagen att få till stånd ett riksdagsbeslut. Antingen skola kamrarna fatta likalydande, samstämmiga beslut, eller också skall det vara ett ärende, där gemensam votering kan äga rum. Något tredje sätt finns icke. En gemensam votering kan icke äga rum här, det tycks även herr andre vice talmannen vara överens med mig om. Och då finns det icke något annat sätt att ändra denna författning än genom samstämmiga beslut av båda kamrarna. När den ena kammaren helt avslagit författningsändringen, har all grund för sammanjämkning bortfallit. Det är mitt sätt att se på det föreliggande problemet, och det är från den utgångspunkten, som jag — alltjämt under betoning av att jag är fullständigt obörörd av själva sakfrågan — ber att få vidhålla mitt yrkande. Det skall bli av intresse att se, om man verkligen kan lägga fram mot mig något enda faktiskt exempel, som är med detta jämförligt, från hela vårt riksdagsskickets historia.

Herr **Anderson** i Storegården: Herr talman! Det synes mig, som om herr Rydén något fritt tolkar det sammanjämningsbeslut, som ägde rum rörande den norrländska arrendelagen förra året. Det gällde inte i det fallet ett komplex av lagar, ty beträffande det lagkomplex, den allmänna nyttjanderättslagen, som då förelåg, har aldrig av någon bestritts, att sammanjämkning av de skiljaktiga besluten kunde äga rum. Men vid sidan av den allmänna nyttjanderättslagen av 1907 ha vi den norrländska arrendelagen av 1909, och i den lagen gjordes vid förra årets riksdag icke annat än formella ändringar, d. v. s. sådana ändringar, som blevo en följd av den ändrade lagstiftningen beträffande den allmänna nyttjanderättslagen. Men i ett avseende föreslog Kungl. Maj:t i samma proposition en ändring av reell innebörd i den norrländska arrendelagen, nämligen att dess giltighetsområde skulle utsträckas utöver vad förut gällt. Motionsvis framfördes då förslag om ytterligare utsträckning av den norrländska arrendelagens giltighetsområde till linjen Mälaren—Vänern. Första kammaren avtog varje utsträckning av den norrländska arrendelagens giltighetsområde, men andra kammaren biföll det motionsvis väckta förslaget om att utsträcka lagens giltighetsområde. Man hade alltså å ena sidan ett rent avslag och å andra sidan detta längre gående bifall. Det sammansatta andra lag- och jordbruksutskottet framlade då ett sammanjämningsmemorial, vars tredje punkt behandlade denna fråga, och vari föreslogs, att kamrarnas skiljaktiga beslut i denna punkt skulle sammanjämkas efter geografiska förhållanden. Detta sammanjämningsförfarande, som då ägde rum, måste enligt min mening — och jag vet, att åtskilliga sakkunniga på området äro ense med mig därom — ur konstitutionell synpunkt anses vida mer betänkligt än det här föreliggande, och detta därför, att det i det fallet förelåg ett avslag i en ren lagstiftningsfråga. Vad som gör, att ett sammanjämningsförfarande i det nu föreliggande fallet måste ses med något mildare ögon är den omständigheten, att spørgsmålet ändå har en ekonomisk innebörd. Hela vår författnings anda går ju i den riktningen, att vi, när det gäller frågor av ekonomisk innebörd, skola ha ett lättare förfarande. När det gäller beslut om allmän lag, då skola vi ha ett strängare förfarande, och när det gäller grundlag det allra strängaste. Just denna allmänna anda i den svenska grundlagstiftningen bör givetvis i viss mån influera vid bedömandet av detta fall. Emellertid, för den händelse man

skulle vilja gå den väg, herr Värner Rydén vill gå, och bagatellisera fjol-årets sammanjämningsbeslut, till vilket resultat kommer man då? Han vill koppla tillsammans alla ändringarna och se hela frågans innebörd som ett enda komplex. Men taga vi hela nu föreliggande fråga som ett enda komplex, då stå vi inför det faktum, att första kammaren varit med om att ge 20 procent. Denna paragraf har varit en följd av det beslut, som varje år fattats om automobilskattemedlens fördelning, och den har med anledning av dessa olika beslut ändrats undan för undan. När man då sålunda ser frågan i hela dess vidd, så är det i realiteten en sammanjämkning mellan ett beslut av första kammaren om bibehållande av de nuvarande 20 procenten och ett beslut av andra kammaren om en höjning till 30 procent.

Jag kan mycket gärna medge, att det skulle vara lyckligt, om vi i här förevarande avseende hade fullt klara bestämmelser, som vid alla tillfällen kunde vara absolut normgivande för ställningstagandet i sådana här frågor. Men jag tror mig kunna våga det påståendet, att det råder en viss oklarhet beträffande gränfallen. Och jag tror, att detta fall ligger på den sidan gränsen, att man kan ställa sig på den ståndpunkten, att frågan kan bli föremål för sammanjämkning. Däremot anser jag för min del, att riksdagen, när den förra året gick med på sammanjämkning i den nyss omtalade frågan, kanske var något för litet rigorös i lagtillämpningen.

När herr Värner Rydén säger, att det inte är hans ställning i sakfrågan, som påverkat hans ställningstagande i dag, så skulle jag till honom vilja ställa en fråga. I första kammaren framlades förra året åtskilliga anmärkningar mot det sammanjämningsförfarande, som då ägde rum. Varför fann herr Rydén, som här gärna vill framställa sig såsom någon slags grundlagsväktare, inte då anledning att här uppträda? Var det inte så, att herr Rydén den gången i sakfrågan stod på den sidan, som hade fördel av sammanjämkningen, under det att han i dag i sakfrågan står på en annan linje än de, som vilja ha sammanjämkningen?

Såvitt jag kan begripa, gäller denna fråga en sak av så gott som enbart ekonomisk innebörd. Man bör då icke gå så långt i formell lagtolkningskonst, att man icke kan låta det praktiska förståndet i någon mån komma till tals och sålunda gå med på det sammanjämningsförslag, som utskottet kommit fram med och till vilket jag för min del, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr förste vice talmannen **Hamilton:** Herr talman! Det förefaller mig, som om herr Rydén skattade alltför mycket åt formalism. Jag tror icke, att det är riktigt att betrakta den föreliggande frågan såsom en lagändring i vanlig mening, utan en fråga av mera speciell karaktär. Riksdagen hade anslagit 19.8 miljoner kronor till vägförbättringar och till underhåll av de allmänna vägarna på landsbygden. Beloppet är upptaget i statsregleringen och således en anslagsfråga. Första kammarens beslut innebär, att av dessa medel 12.8 miljoner kronor skola ställas till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande, huvudsakligen för vägförbättringar, och allenast 7 miljoner kronor överlämnas till vägstyrelserna för vägunderhållet. Andra kammaren däremot har beslutat, att 9.3 miljoner kronor skola ställas till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande och 10.5 miljoner kronor överlämnas till vägstyrelserna. Sakligt sett är ju frågan icke annat än en anslagsfråga, ehuru jag erkänner, att om man lägger en mycket sträng formell syn på saken, herr Rydén kan ha rätt. Enligt grundlagens anda är det dock sakligt sett en anslagsfråga, och man skall då inte söka alla möjliga invändningar för att komma ifrån denna grundlagens anda. Herr Rydén säger, att första kammaren har vidblivit ett föregående beslut men andra kammaren beslutat en

*I fråga om
bidraget
av automobil-
skattemedel
till vägunder-
hållet.*

(Forts.)

*I fråga om
bidraget
av automobil-
skattemedel
till vägunder-
hållet.*

(Forts.)

ändring av detsamma och att en sammanjämkning icke kan ske mellan något bestående och något nytt. Ja, men om andra kammaren t. ex. höjer ett anslag och första kammaren vidbliver den gamla ståndpunkten eller antar ett nu gällande anslag, skulle då inte någon sammanjämkning kunna äga rum?

Jag tror, mina herrar, att vi kunna lita på att om det skulle vara grundlagsstridigt att bifalla utskottets förslag, herr talmannen kommer att vägra proposition. Ty han har naturligtvis att tillse, att grundlagens bestämmelser efterföljas.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag i det föreliggande memorialet.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Blott ett par ord. Jag vill gärna göra det medgivandet, att man i denna fråga kan stå på olika ståndpunkter, men då den ärade talaren på malmöbänken visserligen inte direkt påstod, att vi som varit med om att diktera statsutskottets positiva förslag ville bryta mot grundlagen, men ville göra gällande, att vid vårt ställningstagande den ekonomiska sidan av saken spelade in, då tvekar jag icke för min del uttala, att jag beklagar ett sådant yttrande. För mig har sannerligen icke den ekonomiska delen av saken varit avgörande. Jag vill icke, och icke heller den folkgrupp jag tillhör, vara med om att bryta grundlagen för att därigenom skapa oss fördelar. Det är litet kinkigt, när man rör sig på kantstenarna, som herr Rydén gjorde, gent emot dem som se frågan från annan synpunkt. Jag trodde ändå, att en kamrat här i kammaren skulle i sina omdömen vara litet mera skonsam mot sina kamrater, även om han genom sitt yttrande blott sökte indirekt komma oss till livs. Detta om detta.

Nu samlas här ihop i en författning de beslut, som vi successivt fatta i vägskattefrågan och i fråga om automobilskattemedlen. Jag undrar då verkligen, om de som varit med därom på förhand haft den blekaste aning om att de genom detta ihopsamlande av bestämmelserna skulle åstadkomma en inledning till ett konstitutionellt brott. Jag kan inte förstå, att man här kunnat taga i med de starka brösttonerna som man här gjort. Det är i realiteten en penningfråga, absolut inte en smula annat.

Ifall det här förelegat två särskilda förslag i stället för en hopkoppling på en anslagspunkt, så vet jag inte, hur man skulle kunnat göra gällande, att sammanjämkning icke kunde ske. Skall man ta det så strikt, som herr Rydén vill att man skall göra, då får man minsann akta sig för att företaga sig en sådan hopsamling och giva detsamma karaktär av författning, då är man alldeles totalt under isen, då upphäves hela meningen med vår gemensamma votering och vår sammanjämkning. Det är också farligt för den som driver detta så ytterst strängt. Han kan verkligen komma i den situationen, att hans invändning vändes mycket skarpt mot honom själv. Detta kan råka att bli, som jag uttalade i statsutskottet, inledning till en visnepolitik. Därigenom kan nämligen äventyras den i vår författning enastående goda sak, som heter gemensam votering, vilken just varit en så synnerligen god och utmärkt säkerhetsventil, när det gällt att förhindra visnepolitik. Det är nämligen så, att sedan en fråga fallit och kommit till antingen sammanjämkning eller gemensam votering, så har man böjt sig, hur resultatet än blivit. Jag tror icke, att man särskilt från andra kammaren bör gå in på att klyva hår alltför mycket i detta fall. Jag vet, att det är ett gammalt system detta, men det var första kammaren, som förr var inne på det. Nu är det egendomliga det, att styrkan i invändningen kommer från denna kammare. Jag vet nu inte, hur det i fortsättningen skulle komma att gå i ett lagförslag, om man är så strikt, att, ifall man på det ena hållet avslår en paragraf i förslaget och på det andra en annan, båda äro avslagna, då det icke går att byta ut de två

sakerna. Skall man vara så strikt ena gången, får man nog taga konsekvensen därav: om en sak, stor eller liten, i en punkt är avslagen, så är den därmed borta. Då inleda herrarna sannerligen visnepolitik.

Herr talman! Det har icke varit den minsta tvekan hos mig i denna fråga, och det har här icke varit önskan att skaffa mera penningar till bönderna i vårt land, som dikterat min ställning till det föreliggande utskottsförslaget, utan det är en ren övertygelse hos mig, att utskottsförslaget är statligt gagnande och att vi med detsamma icke bryta grundlagen. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets sammanjämningsförslag.

*I fråga om
bidraget
av automobil-
skattemedel
till vägunder-
hållet.
(Forts.)*

Herr Rydén: Herr talman! Jag skulle ha kunnat använda det mycket närliggande tillfället, som förefanns efter herr förste vice talmannens yttrande, att uttala betänkligheter överhuvud taget gent emot den uppfattning i grundlagsfrågor, som kommit till uttryck i hans anförande. Jag tror icke, att herr förste vice talmannen, när han ser protokollet eller inför den som intresserar sig för behandlingen av rent konstitutionella problem, skall kunna stå egentligen för något av vad som i hans anförande yttrades. Jag skall nu inte fördjupa mig i detta utan säga några ord i anledning av den mening, som här ånyo framförts, att den sammanjämkning, som skedde i fjol beträffande sociala arrendelagstiftningen och som ju omfattade fyra lagar, där kamrarna stannade i olika beslut, är jämförlig med den nu föreliggande. Jag tror, att den framförda meningen knappast kan bero på annat än att herr Anderson i Storegården icke haft samma anledning nu att ingående syssla med problemet, som han hade i fjol. Det finns inte, mina herrar, en enda stor lagfråga som kommer fram som en enda lag. Jag hämtade in t. ex. lagen om arv, som kommit i år. Den lagen omfattar en huvudlag om arv men även tio andra lagar. Var och en av dessa tio är i yttre hänseende ett självständigt lagförslag. Men alla bilda i sak en enhet. Det har aldrig förekommit, att man har sett på det sättet vid sammanjämkning av en lagfråga, att om kamrarna äro ense om att försöka få en positiv lösning, men stanna vid olika beslut beträffande vissa detaljer i lagkomplexet, man då icke försöker sammanjämka dem. Men detta föreligger icke här. Här föreligger ett förslag om ändring i ett moment av en paragraf i en författning, som är antagen på samma sätt, konstitutionellt sett, som alla andra författningar, som icke förnyas år för år utan löper oberoende av de beslut, som fattas om själva storleken av bilskattemedlen. Den ena kammaren har helt avslagit författningsändringen, alltså intagit en rent negativ ståndpunkt.

Jag skall be att få göra ett par paralleller för att visa, vart er uppfattning, mina herrar, för. Jag väntar visserligen icke, att ni skola låta eder avskräckas av det. Vi kunna taga ett exempel från den allmänna pensionsförsäkringen. Ponera, att det väckes ett förslag om att pensionsbidraget skall höjas från nuvarande belopp med 100 kronor. Den ena kammaren bifaller motionen, den andra avslår den. Enligt edert resonemang skulle då kamrarnas beslut innebära, att det skulle bli en sammanjämkning mellan det nuvarande beloppet och det av den andra kammaren beslutade beloppet. Jag skall sedan taga ett exempel, som gavs mig av en kamrat i kammaren, ett exempel som är bättre. Det är hämtat från kommunalskattelagen. Ponera, att det blir beslutat i år ett repartitionstal i en paragraf av 5 $\frac{1}{2}$ procent. Så väcker om några år en medlem av kammaren förslag om att repartitionstalet skall höjas, paragrafen så ändras, att det kommer att stå 8 eller 9 procent i stället. Den ena kammaren avslår motionen och den andra bifaller. Med edert resonemang ligger det konstitutionellt till på det sättet: den ena kammaren har beslutat 5 $\frac{1}{2}$ och den andra 8 eller 9 procent; då skall sammanjämkning företagas. Jag nämner det för att visa, på vilket gungfly man befinner sig, när man lämnar den väg, på vilken man hittills gått på detta område. Jag tror, att man har anledning att vara

*I fråga om
bidraget
av automobil-
skattemedel
till vägunder-
hållet.
(Forts.)*

betänksam mot ett rubbande av den praxis som finnes och den tolkning av grundlagarna som följts av skriftlärd och även av riksdagen genom tidernas lopp.

Herr Anderson i Storegården: Herr talman! Jag beklagar, att jag måste besvära kammaren ännu en gång. Jag vill än en gång säga, att herr Rydén har på ett något fritt sätt behandlat frågan om sammanjämkningen av den sociala arrendelagen. Jag vill återigen påpeka, att det var den allmänna nyttjanderättslagen och det därmed sammanhängande lagkomplexet som var under reformering. En sådan lagreformering medför givetvis ett och annat, återverkar på en del lagstiftningar, såsom inteckningsförordningen och den sociala norrländska arrendelagen. Dessa formella ändringar i andra lagar medförde icke, att de kommo in under en allmän reformering. I samma proposition hade det framlagts förslag om att utsträcka norrländska arrendelagen, det enda ingrepp av reell innebörd i denna lag med dess hittillsvarande avfattning som gjordes. Detta förslag till ändring av denna fristående lag avslogs av första kammaren. I enskilda motioner hade begärts utsträckning över vad den kungl. propositionen föreslog i fråga om denna lags tillämpningsområde. Då gjorde man, precis som herr Rydén sade, så att man företog en sammanjämkning mellan bifall och avslag. Enligt min mening gick man i fjol för långt.

Herr Rydén ställer sig emellertid mycket högt, när det gäller att vara grundlagstolkare. Jag skall icke återropa min ringhet i samband med hans namn, men jag skulle bara vilja rekommendera herr Rydén att läsa, vad herr Hammar-skjöld, som väl får anses kunna dessa saker, yttrade om denna sammanjämkning förra året. Därav torde framgå, att det gällde en särskild historia, den under punkt 3 i det sammansatta utskottets sammanjämningsmemorial i fjol upptagna frågan. Hyser man den ena gången tveksamhet beträffande sammanjämningsförfarandets tillämplighet och rädsla för konsekvenserna, så får man väl ha det inte blott då, när det passar ens åsikt i sakfrågan, utan man får ha en sådan tveksamhet vid alla likartade tillfällen. Att den sak, vi nu behandla, är betänkligare ur grundlagssynpunkt än sammanjämkningen i den norrländska arrendelagen, som i fjol behandlades, det vågar jag bestrida.

Herr Jeppsson: Herr talman! Ehuru jag är mycket intresserad av den föreliggande frågan, har jag inte velat lägga mig i den konstitutionella tvist, som uppstått angående möjligheten att sammanjämka kamrarnas skiljaktiga beslut. Men det var det sista av herr Rydén hållna anförandet, som föranledde mig att göra vissa reflexioner. Herr Rydén anförde där tvenne exempel, men jag vill säga för min del, att jag icke kan finna, att någotdera av dessa båda av herr Rydén återopade exempel kan anses fullt analogt med detta fall.

Om man tar och konstruerar det fallet, att kamrarna stannat i olika beslut angående pensionstilläggets storlek och att sammanjämkning då skulle ske, så skulle ett sådant i sammanjämningsväg fattat beslut om höjning av de utgående pensionstilläggen innebära, att statens bidrag till dessa pensionstillägg skulle stegras. Det skulle alltså innebära en ökning av utgående statsanslag. Men den nu föreliggande frågan innebär icke, oavsett om kamrarna stanna vid det ena eller andra procenttalet, någon ökning av något anslag från statens sida. Pengarna finnas förut. Alltså anser jag icke, att det av herr Rydén återopade exemplet i fråga om pensionsförsäkringslagen är fullt tillämpligt i detta fall.

Ej heller det andra exemplet, angående kommunalskattelagen, som herr Rydén återopade, anser jag vara jämförligt med det här föreliggande spörsmålet.

Ty om man såsom i herr Rydén's exempel utgår ifrån, att kamrarna vid något tillfälle skulle stanna i olika beslut på grund av en motion om höjning av repartitionstalet för fastigheter på det sättet, att den ena kammaren vidhöll det repartitionstal, som fanns fastslaget i den gällande kommunalskattelagen, och den andra kammaren beslöt en höjning därav till 8 eller 9 procent, då skulle ju en sammanjämkning på grundvalen av, låt oss säga, 7 procent innebära en höjning av skattetungan för en viss grupp medborgare i detta land. Det skulle betyda en höjning av skattetungan från, låt oss säga, 5.5 procent till 7 procent. Därför är inte heller detta exempel jämförbart med det nu föreliggande fallet. Ty detta innebär, såsom tidigare påpekats, ingen höjning av utgående statsanslag och ingen höjning av gällande skattesatser. De äro fastslagna genom beslut vid fjolårets riksdag. I år föreligga inga beslut angående höjning av skattesatserna för motorfordon.

Jag har, herr talman, alltså endast velat uttala den reflexionen, att de båda av herr Rydén åberopade exemplen icke kunna anses vara jämförliga med den här föreliggande frågan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Rydén begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslags:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande memorial nr 70, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit utskottets berörda hemställan.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppsättningsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 102 ja och 91 nej, varjämte 9 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

§ 11.

Föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av gamla centralposthuset i Göteborg;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående klassificering av bangårdspostkontoret i Stockholm; och

nr 58, i anledning av väckt motion om ersättning till änkan Anna Forsman för kreatur, överkörda av ett statens järnvägars tåg.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

*I fråga om
bidraget
av automobil-
skattemedel
till vägunder-
hållet.
(Forts.)*

§ 12.

Vidare föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 59, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t under fjärde huvudtiteln gjorda framställningar.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

Punkterna 4 och 5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 13.

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner angående avskrivning av ett till föreningen Faktoribostäder u. p. a. utlämnat lån;

nr 61, i anledning av väckt motion om viss ersättning till kaptenen vid flygvapnet P. R. af Uhr;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förflyttning av sjöinstrument- och sjökarteförrådet å flottans varv i Stockholm m. m.; och

nr 63, i anledning av väckta motioner om efterskänkande av återbetalnings-skyldigheten beträffande till vikarierande undervisningsråd felaktigt utbetalda dyrtidstillägg m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 14.

*Ang. löne-
reglering för
befattnings-
havarna vid
domkapitlens
expeditioner
m. m.*

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört statsutskottets utlåtande, nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönereglering för befattningshavarna vid domkapitlens expeditioner m. m. jämte en i ämnet väckt motion.

Uti en till riksdagen avlåten, den 17 februari 1928 dagtecknad proposition, nr 102, hade Kungl. Maj:t framlagt förslag till lönereglering för befattningshavarna vid domkapitlens expeditioner m. m.

Ifrågavarande förslag innebar, bland annat,

att vid domkapitlen den gamla titeln »konsistorienotarie» skulle utbytas mot »stiftssekreterare»; samt

att stiftssekreterarna skulle i lönehänseende placeras, sekreterarna vid domkapitlen i Uppsala och Lund i lönegraden B 28, vid domkapitlet i Visby i lönegraden B 25 och vid övriga domkapitel i lönegraden B 27.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *Karl Johan Ekman* väckt motion, nr 258, däri föreslagits, att riksdagen ville dels för sin del uttala sig för bibehållande av nuvarande benämningar å befattningshavare vid konsistorierna, dels ock besluta organisation och lönereglering för ifrågavarande befattningshavare i överensstämmelse med ett av statskontoret avgivet förslag, innefattande placering av samtliga stiftssekreterare i lönegraden B 28.

Utskottet hemställde,

att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och ovanberörda motion,

a) besluta, att avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, jämte därmed samhörande avlöningsbestämmelser skulle från och med den 1 juli 1928 äga tillämpning å befattningshavare vid de ecklesiastika konsistoriernas expeditioner samt att i samband därmed de sportler, som nu tillkomme konsistorienotarierna i form av expeditionslösen samt arvoden för förvaltning av vissa fonder och kassor och för utdelning av fosterlöner, skulle — arvodena dock endast i den mån desamma prövades fortfarande böra utgå — indragas till statsverket;

b) bestämma antalet ordinarie befattningshavare vid domkapitlens expeditioner på följande sätt:

Domkapitel	Stiftssekreterare			Stiftsnotarie.	Kansli-biträde.	Expeditionsvakt.
	Lönegrad			Lönegrad	Lönegrad	Lönegrad
	B 28	B 27	B 24	B 21	B 7	B 5
Uppsala	1	—	—	1	1	1
Linköping . . .	—	1	—	—	—	1
Skara	—	1	—	—	—	1
Strängnäs . . .	—	1	—	—	—	—
Västerås	—	1	—	—	—	1
Växjö	—	1	—	—	1	1
Lund	1	—	—	1	1	1
Göteborg	—	1	—	—	1	1
Karlstad	—	1	—	—	1	1
Härnösand . . .	—	1	—	—	1	1
Luleå	1	—	—	—	1	1
Visby	—	—	1	—	—	—

c) godkänna följande förslag till stat för domkapitlens expeditioner, att tillämpas från och med budgetåret 1928—1929:

Stat för domkapitlens expeditioner.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag . . . kronor 179,000:—

Arvode till sekreteraren vid Stockholms stads konsistorium, förslagsanslag » 6,400:—

Anm. Arvodet utgör 5,700 kronor samt kan efter 3 år höjas med 360 kronor, efter 6 år med ytterligare 360 kronor samt efter 9 år med än ytterligare 360 kronor.

Avlöningar till icke ordinarie befattningshavare, förslagsanslag » 87,500:—

Hyror » 6,400:—

Summa förslagsanslag kronor 279,300:—

d) föreskriva, att vid tillämpningen i fråga om befattningshavare vid de ecklesiastika konsistoriernas expeditioner av de i 13 § 3 mom. 1 punkten i ovan nämnda avlöningsreglemente givna bestämmelserna om tjänstemans förflyttningsskyldighet skulle med uttrycket »det verk han tillhör eller varunder han lyder» förstås samtliga domkapitel och Stockholms stads konsistorium;

e) föreskriva, att beträffande konsistorienotarie, som vid den nya avlöningsstaten ikraftträdande tillträdde stiftssekreterarbefattning, den rätt till tjänst-

Ang. löne-
reglering för
befattnings-
havarna vid
domkapitlens
expeditioner
m. m.
(Forts.)

år och nådår, som kunde tillkomma stärbhus efter konsistorienotarie, skulle upphöra;

f) förordna, att konsistorienotarie, som kvarstode å nu gällande avlöningsstat, skulle erhålla gottgörelse för mistade sportler med årligt belopp, motsvarande årsmedeltalet av sportelinkomsterna vid tjänsten under de fem budgetåren den 1 juli 1923—den 30 juni 1928, ävensom medgiva, att stärbhusdelägare efter konsistorienotarie, som avlidit före den 1 juli 1928, finge under den tid de, räknat från och med sagda dag åtnjuta förmån av tjänst- eller nådår vid konsistorienotarietjänsten, uppbära avlöningen vid tjänsten enligt nu gällande stat jämte provisoriskt avlöningstillägg och eventuellt utgående dyrtidstillägg till den del nämnda avlöningsförmåner icke erfordrades till vikaries avlöning;

g) medgiva, att för vaktmästare vid domkapitel, som den 1 juli 1928 erhöle ordinarie expeditionsvaktbefattning vid domkapitel, finge, under förutsättning att han tillträtt anställning vid domkapitlet före den 1 juli 1927, av statsmedel utgå bidrag till de befordringsavgifter, han kunde hava att erlägga till civilstatens änke- och pupillkassa, i överensstämmelse med de grunder, som varit fastställda för motsvarande bidrag, beträffande vissa befattningshavare, tillhörande sjukvårds- och ekonomipersonalen vid statens hospital och asyler;

h) medgiva, att statens ovannämnda bidrag till expeditionsvakternas vid domkapitlen befordringsavgifter finge bestridas av den i staten för domkapitlens expeditioner upptagna anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän;

i) medgiva, att kvinnligt biträde vid domkapitel, som den 1 juli 1928 erhöle ordinarie kanslibiträdesbefattning vid domkapitel, finge under enahanda förutsättning som föreskrivits i fråga om expeditionsvakt erhålla motsvarande nedsättning i de avgifter, hon hade att till civila pensionsfonden erlägga för pensionering av efterlevande barn;

j) besluta, att, där ordinarie tjänsteman vid domkapitel, å vilken ovannämnda avlöningsreglemente komme att från och med den 1 juli 1928 äga tillämpning, enligt hittills gällande bestämmelser ägt uppbära någon del av avlöningen — såväl i stat upptagen avlöning som provisoriskt avlöningstillägg — i förskott, skulle vid ingången av juli månad 1928 till honom på statsverkets bekostnad utbetalas ett belopp, motsvarande vad tjänstemannen skulle hava i den befattning, han vid utgången av juni månad 1928 innehade, i förskott uppburit för juli månad 1928, om de dittillsvarande avlöningsbestämmelserna då fortfarande varit gällande (övergångslön);

k) medgiva, att kostnaderna för ifrågavarande övergångsanordning finge bestridas av den i staten för domkapitlens expeditioner upptagna anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän;

l) förklara, att övriga av riksdagen med avseende å den definitiva löne regleringen för befattningshavare vid statsdepartement m. fl. verk lämnade medgivanden finge i tillämpliga delar gälla även beträffande befattningshavare vid domkapitlens expeditioner;

m) under åttonde huvudtiteln — med uteslutande av det ordinarie anslaget till domkapitlens expeditioner — under samma rubrik uppföra ett ordinarie förslagsanslag av 279,300 kronor; och

n) nedsätta det under åttonde huvudtiteln uppförda ordinarie förslagsanslaget till ålderstillägg, nu 135,000 kronor, med 10,000 kronor till 125,000 kronor.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Chefen för ecklesiastikdepartementet herr statsrådet **Almkvist**: Herr talman! Kammarerna gå nu att fatta beslut i en fråga, som under lång tid varit

föremål för utredning och beträffande vilkens lösning många och kraftiga önskemål framkommit. Det rör sig om en rätt så komplicerad fråga, men statsutskottet har det oaktat enhälligt tillstyrkt bifall till Kungl. Maj:ts förslag med undantag av två detaljer. Statsutskottet har dels uppflyttat stiftssekreteraren i Luleå stift en lönegrad högre än Kungl. Maj:t föreslagit, dels nedflyttat stiftssekreteraren i Visby stift en lönegrad i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag. Jag får förklara för kammaren, att jag icke anser mig böra på grund av dessa mindre betydande ändringar framställa något yrkande.

*Ang. löne-
reglering för
befattnings-
havarna vid
domkapitlens
expeditioner
m. m.
(Forts.)*

Herr Svedman: Herr talman! Som kammaren finner, har statsutskottet gjort avvikelse på två punkter från Kungl. Maj:ts förslag i vad avser placering i lönegrad av stiftssekreterare. I ena avseendet har utskottet uppflyttat stiftssekreteraren i Luleå från lönegraden B 27 till B 28, och i det andra avseendet har utskottet nedflyttat stiftssekreteraren i Visby från lönegraden B 25 till B 24. Jag har icke något att anföra beträffande den första av dessa punkter, men beträffande den andra vill jag göra en erinran.

Statskontoret har jämställt i löneavseende samtliga stiftssekreterare. Kungl. Maj:t har gjort ändring i statskontorets förslag så tillvida att Kungl. Maj:t bibehållit stiftssekreteraren i Lund och Uppsala i lönegraden B 28 samt placerat de övriga i lönegraden B 27 med undantag av stiftssekreteraren i Visby, som nedflyttats till lönegraden B 25. Statsutskottet har gått längre i fråga om stiftssekreteraren i Visby och nedflyttat honom till lönegraden B 24. Skälet härför finnes angivet på två rader i utskottets utlåtande på sid. 7, där det heter: »Med hänsyn till göromålens ringa omfattning vid detta domkapitel synes utskottet en löneplacering i lönegraden B 24 fullt befogad.»

Det är ostridigt, att göromålen vid domkapitlet i Visby äro mindre än vid de andra domkapitlen. Men den omständigheten har haft till följd å andra sidan, att stiftssekreteraren i Visby icke har fått den arbetshjälp som de övriga ha. De övriga ha en stiftsnotarie eller amanuens och biträden, men stiftssekreteraren i Visby har icke något av detta. Och han har ändå avgjort mindre löneförmåner. Men det är samma kompetenskrav på honom som på samtliga de andra, och det fordras samma dagliga arbetstid på tjänsterummet, och samma ansvarsfulla ställning tillkommer honom som de andra, då det gäller kansligöromålens behöriga skötande. Jag finner, att det strider mot billighet och rättvisa, om åt stiftssekreteraren i Visby ges så mycket mindre löneförmåner än åt de andra. Och det kan inverka försvårande vid platsens besättande med kompetent innehavare. Jag ber därför att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag i vad det avser placering i lönegrad av stiftssekreteraren i Visby.

Med herr Svedman förenade sig herrar *Gardell* i Gans och *Pehrsson* i Göteborg.

Herr Carlsson-Frosterud: Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Efter av herr förste vice talmannen till en början framställd proposition på bifall till utskottets hemställan i mom. a) fattade kammaren beslut i enlighet härmed.

Vidare gav herr förste vice talmannen beträffande mom. b) propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i detta moment, dels ock på bifall till samma hemställan med den ändring däri, som under överläggningen föreslagits

Ang. löne-
reglering för
befätnings-
havarna vid
domkapitlens
expeditioner
m. m.
(Forts.)

av herr Svedman; och biföll kammaren jämväl utskottets i nämnda moment gjorda hemställan.

Slutligen blevo på herr förste vice talmannens därå framställda proposition utskottets hemställan i mom. c) — n) likaledes av kammaren bifallna.

§ 15.

Vid nu skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till folksanatorierna m. m. jämte en i ämnet väckt motion, biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 16.

Ang.
driftkostnader
vid tuberkulos-
sjukvårds-
anstalter
i Västerbottens
län.

Härpå upptogs till behandling statsutskottets utlåtande, nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående grunder för statsbidrag till uppförande och drift av tuberkulossjukvårdsanstalter i Västerbottens län jämte i ämnet väckta motioner.

Uti en till riksdagen avläten, den 3 februari 1928 dagtecknad proposition, nr 66, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för sagda dag, föreslagit riksdagen att

1:o) medgiva, att Kungl. Maj:t finge — utan hinder av gällande bestämmelser beträffande statsbidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter — bevilja dels till inrättande vid angivna anstalter i Nysätra, Nordmaling, Bjurholm, Vilhelmina, Lycksele och Sorsele eller vid anstalt å annan ort inom Västerbottens län av tuberkulossjukstuguplatser till ett antal av sammanlagt högst 60, dels, under förutsättning att, i enlighet med föreliggande förslag, minst 50 nya vårdplatser för vuxna inreddes vid centralsanatoriet i Hällnäs, till inrättande av dessa vårdplatser, dels ock till uppförande vid nämnda sanatorium av en barnavdelning med högst 60 vårdplatser statsbidrag med följande belopp, nämligen för de nya platserna för vuxna i centralsanatoriet i Hällnäs med 3,000 kronor, för vårdplatserna å omförmälda barnavdelning med 4,000 kronor och för nyss avsedda tuberkulossjukstuguplatser med 2,500 kronor, allt per godkänd vårdplats, isoleringsplatser ej inräknade, dock med de inskränkningar

att statsbidraget ej finge för någon anstalt eller avdelning överskrida hälften av den enligt vederbörligen granskade räkenskaper funna verkliga kostnaden för anstaltens eller avdelningens uppförande eller platsernas inrättande, däri ej inräknad utgift för anskaffande av byggnadstomt, eller, beträffande de nya platserna för vuxna i Hällnäs, hela motsvarande kostnad, samt att vid utbetalning av bidragen avräkning skulle enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder ske dels för viss del av det statsbidrag, som tidigare utgått för uppförande av den numera nedlagda tuberkulosavdelningen vid Umeå lasarett, dels ock, därest den nu vid Skellefteå lasarett befintliga tuberkulosavdelningen nedlades som tuberkulossjukvårdsanstalt, för viss del av det till uppförande av denna avdelning åtnjutna statsbidraget;

2:o) medgiva, att Kungl. Maj:t finge — utan hinder av gällande bestämmelser beträffande statsbidrag till driftkostnaderna för tuberkulossjukvårdsanstalter — beträffande under 1:o) avsedda anstalter och avdelningar samt nuvarande eller blivande tuberkulosavdelning i Skellefteå bevilja, för en tid av tre år från och med den 1 juli 1928, dock tidigast från det att en var an-

stalt eller avdelning blivit efter uppförandet eller ombyggnaden genom medicinalstyrelsens försorg avsynad och godkänd och därefter tagits i fullt bruk, statsbidrag till driftkostnaderna för sammanlagt högst 436 vårdplatser med ett belopp för dag och patient, som med sjuttiofem öre överstege det till anstalt av ifrågavarande slag i allmänhet utgående statsbidraget, samt under villkor i övrigt

Ang.
driftkostnaden
vid tuberkulos-
sjukvårds-
anstalter
i Västerbottens
län.

(Forts.)

a) att vårdplatserna beträffande anordningar för specialiserad sjukvård och diagnostik vore fullt kvalificerade;

b) att statsbidraget icke finge överstiga hälften av varje anstalts eller avdelnings enligt vederbörligen granskade räkenskaper funna verkliga driftkostnader; samt

c) att, därest vårdplatser skulle komma att nedläggas, för vilka icke, enligt vad i statsrådsprotokollet föreslagits, åtnjutits såväl förhöjt byggnadsbidrag som förhöjt driftkostnadsbidrag, antalet vårdplatser, till vilka det högre driftkostnadsbidraget högst finge utgå, skulle reduceras i samma mån som dylik minskning i platsantalet ägde rum;

3:o) förklara, att för åtnjutande av ifrågavarande bidrag i övrigt i tillämpliga delar skulle gälla av departementschefen omförmälda bestämmelser beträffande statsbidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter, respektive statsbidrag till driftkostnaderna för sådana anstalter, ävensom de särskilda föreskrifter, som kunde av Kungl. Maj:t meddelas, samt

4:o) medgiva, att ifrågavarande statsbidrag finge utgå från av riksdagen anvisade anslag till bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter samt till bidrag till driftkostnaderna för dylika anstalter.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft de likalydande motionerna nr 256 inom första kammaren av herr *P. E. A. Jonsson m. fl.* och nr 430 inom andra kammaren av herr *Wikström m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen måtte besluta att bifalla Kungl. Maj:ts proposition med den ändring, att statsbidraget till ifrågavarande byggnader skulle utgå med 4,000 kronor per vårdplats, oberoende av den verkliga kostnaden.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte med avslag å ovanberörda motioner, i vad de skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer:

av herrar *Kvarnzelius, Bergqvist, Waller, Petré, Hansén och Jansson* i Falun;

av herr *Wiklund*; samt

av herr *Carlsson-Frosterud*.

Herr Kvarnzelius m. fl. hade uti sin reservation förklarat sig anse, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förvarande proposition och ovanberörda motioner, I: 256 och II: 430,

1:o) medgiva, att Kungl. Maj:t finge — utan hinder av gällande bestämmelser beträffande statsbidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter — bevilja dels till inrättande vid angivna anstalter i Nysätra, Nordmaling, Bjurholm, Vilhelmina, Lycksele och Sorsele eller vid anstalt å annan ort inom Västerbottens län av tuberkulossjukstuguplatser till ett antal av sammanlagt högst 60, dels, under förutsättning att, i enlighet med föreliggande förslag, minst 50 nya vårdplatser för vuxna inreddes vid central-sanatoriet i Hällnäs, till inrättande av dessa vårdplatser, dels ock till upp-

*Ang.
driftkostnader
vid tuberkulos-
sjukvårds-
anstalter
i Västerbottens
län.
(Forts.)*

förande vid nämnda sanatorium av en barnavdelning med högst 60 vårdplatser statsbidrag med följande belopp, nämligen för de nya platserna för vuxna i centralsanatoriet i Hällnäs med 3,000 kronor, för vårdplatserna å omförmälda barnavdelning med 4,000 kronor och för nyss avsedda tuberkulos-sjukstuguplatser med 3,000 kronor, allt per godkänd vårdplats, isoleringsplatser ej inberäknade, dock med de inskränkningar

att statsbidraget ej finge beträffande de nya platserna överskrida hela den enligt vederbörligen granskade räkenskaper funna verkliga kostnaden för platsernas inrättande, däri ej inräknad utgift för anskaffande av byggnadstomt,

samt att — — — statsbidraget;

2:o) medgiva, att — — — i övrigt

a) att vårdplatserna — — — kvalificerade;

b) att statsbidraget — — — driftkostnader; samt

c) att, därest — — — ägde rum;

3:o) förklara, att — — — meddelas; samt

4:o) medgiva, att — — — för dylika anstalter.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Wiklund: Herr förste vice talman! Det är ju en känd sak, att Västerbotten är ett av de län, där tuberkulosen härjar allra svårast. Den kungl. propositionen ger också stöd åt detta påstående.

I de båda grannlänerna Norrbotten och Jämtland uppgår dödligheten i tuberkulos till, inom Norrbotten 3.01, inom Jämtland 2.05, under det att den utgör inom Västerbotten 2.07 pro mille, allt för år 1925, medan dödlighetssiffran för riket i dess helhet stannade vid 1.46 pro mille för samma år. Det är sålunda endast Norrbottens län, som överträffar Västerbottens län i fråga om dödligheten i tuberkulos.

Landstinget har emellertid gjort allt vad det förmått för att bekämpa den förhärjande farsoten. Förutom uppförande av tuberkulospaviljonger vid länets båda lasarett har landstinget uppfört ett modernt centralsanatorium i Hällnäs med 208 vårdplatser, vilket kostat 2,700,000 kronor. Landstinget har även genom sina uppoffringar för sjukvården och i all synnerhet tuberkulosvården i flera år haft en landstingsskatt uppgående till 3 kronor per bevilningskrona, och någon utsikt att inom lång tid framåt kunna sänka densamma finnes icke.

Men trots detta är landstinget berett att ännu göra stora offer för att bekämpa sjukdomen. Landstinget har beslutat att utvidga sanatoriet i Hällnäs med 50 platser för vuxna och 60 platser för barn samt uppföra tuberkulosjukstugor i vissa socknar för 60 patienter. Men till allt detta fordras givetvis ett verksamt stöd av statsmakterna, om landstinget skall kunna ikläda sig ett sådant åtagande.

Landstinget har också trott sig kunna påräkna ett väsentligt sådant, åtminstone till 4,000 kronor per vårdplats, då det uppfört det stora sanatoriet med ett bidrag av allenast 2,000 kronor per vårdplats, under det att de båda angränsande länen erhållit, Norrbottens län 5,000 kronor och Jämtlands län 4,000 kronor per vårdplats.

Kungl. Maj:t har dock, ehuru Kungl. Maj:t anser, att ett fortsatt ingripande i striden mot tuberkulosen inom länet kräves, att den insats, landstinget hittills av egna krafter gjort för ändamålet, är betydande och varit mycket betungande, samt att landstinget utan statens hjälp näppeligen mäktar lösa uppgiften i hela dess vidd, icke velat medgiva högre statsbidrag än 3,000 kronor för de nya platserna för vuxna och 4,000 kronor för vårdplats å barnavdelning.

gen, allt vid Hällnäs, samt allenast 2,500 kronor per vårdplats för tuberkulos-sjukstugorna, dock inskränkt till halva byggnadskostnaden, och utskottet har anslutit sig till Kungl. Maj:ts förslag. Jag tror mig dock kunna säga, att med detta förslag är det icke möjligt för landstinget att fullfölja det beslut, som landstinget fattat.

I en av herr Kvarnzelius m. fl. avgiven reservation yrkas, att bidraget bestämnes till 3,000 resp. 4,000 kronor per vårdplats utan inskränkning till halva byggnadskostnaden. Givetvis är detta förslag bättre än Kungl. Maj:ts och utskottets förslag.

Slutligen har i en av mig avgiven reservation hemställts, att statsbidrag må utgå med 4,000 kronor per vårdplats, oberoende av den verkliga kostnaden.

Då det statsbidrag, som redan utgått till angränsande län, uppgått till 5,000 kronor för Norrbottens och 4,000 kronor för Jämtlands län per vårdplats, synes mig rättvisa och billighet fordra, att åtminstone 4,000 kronor per vårdplats må utgå till Västerbottens län för de av landstinget planerade nybyggnaderna.

Jag skulle därför egentligen yrka bifall till den av mig avgivna reservationen, men då jag väl förstår, att det är svårt att få andra kammaren att samlas om den reservation, som jag avgivit, vill jag fränfalla denna och ber i stället att få yrka bifall till den av herr Kvarnzelius m. fl. avgivna reservationen.

Häruti instämde herrar *Lindmark, Brännström, Lindberg och Sandberg.*

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Det brukar ju vara praxis från statsutskottets sida, att man så litet som möjligt blandar sig i de olika avdelningarnas spörsmål. Det är så, att man yttrar sig i regel endast i frågor, i vilkas utredande på avdelning man deltagit. Det är icke så med den här frågan beträffande mig. Den hör hemma på tredje avdelningen, men att jag dock dristat mig att begära ordet i den, beror på att jag tidigare varit med om att få en utredning till stånd i hela frågan, alltså beträffande såväl Norrbottens och Jämtlands som Västerbottens län. Det är en utredning, som kommit till stånd på föranstaltande av landstingsförbundet. Den visar, såsom det framhållits från herr Wiklunds sida, att det varit svåra förhållanden beträffande tuberkulosen i alla tre länen. Men jag tycker, att det är skäl att fullständiga herr Wiklunds framställning med den upplysningen, att enligt Kungl. Maj:ts av utskottet biträdda proposition så förhåller det sig så, att om man skulle tillämpa vanliga grunder, skulle det bli sammanlagt 396,500 kronor, d. v. s. 223,500 kronor mindre, som det upplyses i Kungl. Maj:ts proposition.

När man gör gällande, att man för de andra länens vidkommande fått mycket mera, kan jag icke underlåta påpeka, att det finnes många landsting, som tagit i tu med tuberkulosfrågan på en tid, då de icke fått mera än 1,000 kronor per vårdplats. Det är icke vanlig lokalpatriotism och det är icke avundsjuka, som föranleder mig att fråga, vart det hade tagit vägen, om vi icke nu så att säga försökt spetsa av medgivandena för Norrbottens och Jämtlands läns landsting i enlighet med det förslag Kungl. Maj:t gjort. Det är risk för konsekvenser i alla fall.

Om så Västerbottens läns landsting icke rår med det! Vad är det då egentligen för något, som herrarna bråka om? Det är ju en struntsumma, som jag inte tror, att Västerbottens län skulle vara urständsat att klara, eftersom Västerbottens län har 16 öre mindre än Norrbottens län i landstingsskatt per bevillningskrona. Med 16 öre komma herrarna på vinstsidan i jämförelse med Norrbottens län.

Då fakta äro sådana, kan jag icke sträcka mig längre än till Kungl. Maj:ts förslag. Och det är att märka, att jag har varit med om att tillstyrka framställningen i landstingsförbundet därför, att det behövdes hjälp, men jag kan

*Ang.
driftkostnader
vid tuberkulos-
sjukvårds-
anstalter
i Västerbottens
län.
(Forts.)*

Ang.
driftkostnader
vid tuberkulos-
sjukvårds-
anstalter
i Västerbottens
län.

icke finna, att den ståndpunkten är riktig, då man säger, att hjälpen icke skall stå i förhållande till skattekraften. Herr talman! Då jag anser, att skattekraften i Västerbottens län behöver hjälp, men att man kan reda sig och icke blir orättvist behandlad, om riksdagen går på Kungl. Maj:ts förslag, är det med gott samvete, som jag yrkar bifall till utskottets förslag.

(Forts.)

Herr Jansson i Falun: Herr talman! När vi förra året hade att taga ståndpunkt till frågan om anslag till tuberkulosens bekämpande, framgick av den proposition, vilken framlagts av Kungl. Maj:t, att icke endast Norrbottens och Jämtlands utan även Västerbottens län voro jämställda i detta avseende, d. v. s. i fråga om behov av att erhålla hjälp utöver vad andra län erhålla. De skäl, som legat till grund, när man prövat den hjälp, som skulle utgå, ha varit: i vad omfattning råder tuberkulossjukdom i respektive län och vilket ekonomiskt tryck finnes i respektive län? När vi undersökte saken i statsutskottets tredje avdelning kunde vi — åtminstone vad mig vidkommer — ej komma till annan uppfattning, än att dessa län äro jämställda i detta avseende. Det är icke så stor skillnad. Visserligen är det så, som herr Anderson i Råstock sade, att man i Västerbottens för närvarande har 16 öre lägre landstingsskatt än i Norrbottens län, men ser man på den redogörelse, som lämnats beträffande Västerbottens län, finner man, att Västerbottens län en följd av år haft rätt hög landstingsskatt, och det därför, att det byggt centralsanatoriet i Hällnäs med 208 platser med endast det vanliga bidraget, 2,000 kronor per plats. Norrbottens län har till sitt centralsanatorium av riksdagen erhållit ett fast anslag å 5,000 kronor per plats, och Jämtlands län fick i följd av riksdagen 4,000 kronor per vårdplats. Alldenstund riksdagen gått in för principen, att de, som äro särskilt utsatta för tuberkulossjukdomen, skola ha extra hjälp, finnas starka skäl för att Västerbottens län får högre bidrag. Kungl. Maj:t har gått in för saken och föreslår, att Västerbotten får ökad hjälp utöver vad som vanligen utgår. Skillnaden mellan Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag och de sex reservanternas gäller bidraget för uppförande av nya platser i tuberkulossjukstugorna. Där har Kungl. Maj:t föreslagit 2,500 kronor och reservanterna 3,000. Vidare har Kungl. Maj:t föreslagit, att den vanligen gällande bestämmelsen, att byggnadsbidraget ej får utgöra mera än hälften av kostnaden, skall tillämpas på sjukstugorna och på vissa platser för barn, som skola inrättas vid Hällnäs. Där ha reservanterna föreslagit, att man skall på dessa två punkter frångå hälftengränsen och gå in för, att landstinget må få det belopp, som omnämnes i reservationen, dock ej mera än den verkliga kostnaden. Jag menar, att hur man än ser på saken, och även om jag livligt instämmer med herr Anderson i Råstock däri, att andra landsting tidigare byggt för vanliga anslag, så måste jag dock säga, att det var under tider, då det gick att bygga för rimliga priser. Detta sanatorium, som byggts vid Hällnäs, det kostar, som vi hört av herr Wiklund, över 2 1/2 miljoner kronor, och jag menar, att det är en stor uppoffring från landstingets sida, då det icke fått mera än 416,000 kronor i statsbidrag. Skulle det ha fått samma förmån som Norrbottens län, skulle det ha fått över en miljon kronor. Jag menar, att om man ser på saken opartiskt och vill göra vad man kan, finnes det starka skäl för att gå Västerbotten till mötes.

Nu vill jag säga, att landstingsförbundets styrelse har yttrat sig och därvid tillstyrkt, att man i föreliggande fall skulle frånträda den där hälftengränsen och gå in för att lämna det fulla bidraget, dock icke överstigande den verkliga byggnadskostnaden.

Såsom de flesta kammarens ledamöter antagligen redan veta, har första kammaren för någon stund sedan bifallit reservationen. Den har antagits med en liten förändring, som föreslagits från reservanternas sida, och jag ber, herr

talman, att även här få framställa samma yrkande. Det innebär, att i utskottets motivering den rad, som börjar med »det förstnämnda» och slutar med »plats», skulle utgå och att i stället skulle ingå »mot vilkas storlek utskottet icke haft något att erinra». I reservanternas kläm på andra raden nedifrån skulle talet 3,000 utbytas mot 2,500. Reservanterna ha således gått in för att godtaga det belopp, som Kungl. Maj:t föreslagit. Vi skilja oss således från Kungl. Maj:ts förslag endast i det, att vi hemställa, att hälftengränsen må bortfalla, även när det gäller platser för barn vid Hällnäs, och även när det gäller tuberkulossjukstugor. Det är den enda skillnad, som förefinnes mellan reservanterna å ena sidan samt Kungl. Maj:t och utskottet å den andra.

Herr Wiklund har yrkat bifall till reservationen oförändrad, men jag vädjar till ledamöterna på västerbottensbänken att förena sig i det yrkande jag tillåtit mig framställa. Och jag hoppas livligt, att andra kammaren i likhet med första kammaren bifaller detta yrkande. Det är ej stor hjälp, som Västerbottens län får i jämförelse med vad det borde ha fått, om denna fråga kommit till behandling i samband med frågan om sådan hjälp till Norrbottens län, men på grund av att utredningen då ej var klar, kunde framställning då ej göras.

Jag menar, att om man går in för dessa fasta belopp, bör det ligga i landstingets intresse att bygga så billigt som möjligt. De veta, då de bygga, att anslagsbeloppet ej minskas därigenom, att de bygga billigt, utan att de ha ett fast belopp att räkna med. Jag tror, att detta är till fördel, för att landstinget skall kunna ordna sin sjukvård på ett tillfredsställande sätt.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till det av mig nyss framställda förslaget.

Herr *Olofsson* i Digernäs instämde häruti.

Herr **Carlsson-Frosterud**: Herr talman! Då vi inom statsutskottets tredje avdelning började behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition angående denna fråga, var man ense om, att Kungl. Maj:ts förslag var synnerligen logiskt och väl genomtänkt. Då man å andra sidan mot detta förslag hade en motion, framtagen i båda kamrarna, och här framförd i en reservation av en representant från Västerbottens län, och man då började överväga, huruvida och i vad mån man skulle kunna avvika från Kungl. Maj:ts förslag på någon punkt för att gå motionärerna till mötes, var man mycket tveksam, hur det skulle kunna tillgå utan att verkligen sönderbryta det väl genomförda system för ekonomisk hjälp åt Västerbotten för lösande av dess tuberkulosfråga, som Kungl. Maj:t föreslagit. Detta är anledningen till alla reservationer, som förefinnas vid detta betänkande. Bland dessa reservationer har även undertecknad en, till vilken jag av formella skäl här dock ej kan yrka bifall. Jag har framfört den för att visa, att för den händelse man skulle vilja gå utöver Kungl. Maj:ts förslag i ekonomiskt avseende för att hjälpa länet ännu mer, borde riksdagen ej gå fram på den väg, som herrar Kvarnzelius m. fl. gått i sin reservation. Ty det vore fullkomligt principstridigt av riksdagen, då den skall göra en kraftansträngning för att komma dessa nordliga län till hjälp vid bekämpande av tuberkulosen. Då bör nämligen detta ske för att skaffa verkligt kvalificerade vårdplatser, varvid förefinns de bästa betingelser för att bibringa hälsa åt de sjuka. Motionärerna ha utsträckt sitt krav ända till 4,000 kronor per vårdplats, utan tillämpande av hälftengränsen, för uppförande av små tuberkulossjukstugor med från 6 till 12 platser bredvid sjukstugorna uti länets fjällsocknar här och där. Medicinalstyrelsen, som flera gånger haft tillfälle att yttra sig om denna sak, har också understrukit, att det är de kvalificerade vårdplatserna, som äro viktigast för tuberkulossjukdomens bekämpande. De här små sjukstugorna kunna ej ha någon annan uppgift än som upptagningsanstalter för att från

*Ang.
driftkostnader
vid tuberkulos-
sjukvårds-
anstalter
i Västerbottens
län.
(Forts.)*

Ang.
driftkostnader
vid tuberkulos-
sjukvårds-
anstalter
i Västerbottens
län.
(Forts.)

hemmen bortföra smittoförande familjemedlemmar, exempelvis en moder från hennes barn, och taga dem om hand under avvaktan på, att sanatorieplatser bli lediga, och eventuellt för att där lägga in personer, som äro utskrivna från sanatorium men fortfarande behöva någon vård. Den uppgiften ha dessa sjukstugor, men däremot ha de ingen uppgift i terapeutiskt hänseende. Därvidlag är det endast sanatorierna, som kunna utföra något av betydelse.

Med hänsyn till detta har jag för min del icke kunnat vara med om att tillstyrka statsbidrag till uppförandet av dessa små sjukstugor i den utsträckning, som vare sig motionärerna eller reservanterna ha föreslagit, då härav skulle följa, att när sjukstugorna blivit uppförda, skulle måhända staten ha betalt vartenda öre av vad de kostat och kanske litet till. Det anser jag för min del är att applicera riksdagens välvilja på orätt punkt.

Däremot har jag i den reservation, som jag har fogat till utskottets utlåtande, ansett att om det ekonomiska läget för Västerbotten är sådant, att riksdagen anser sig böra bevilja större statsbidrag än vad Kungl. Maj:t föreslagit, borde förfaras på samma sätt som, då det gällde att ge Norrbotten ett högre bidrag. Lämnade riksdagen emellertid detta högre anslag till sjukstugor? Nej, det lämnades såsom bidrag till uppförandet av ett centralsanatorium i länet med 200 platser. Vad gällde frågan, då riksdagen behandlade anslaget till Jämtland? Det var icke heller fråga om sjukstugor utan likaledes om uppförandet av ett centralsanatorium för det länet. I min egenskap av ledamot av statsutskottet lämnade jag vid dessa tillfällen min medverkan. Jag anser, att statsmakterna böra söka komma dessa ekonomiskt betungade län till hjälp för att söka möta tuberkulosens härjningar. Jag har som sagt varit villig att medverka till detta, men det har i dessa båda fall icke handlat om att lämna bidrag till sådana sekunda sjukplatser, som det här är fråga om.

Om jag nu ser på skillnaderna mellan Kungl. Maj:ts och motionärernas förslag, finner jag, att motionärerna ha yrkat på att man utan tillämpning av hälftengränsen skall lämna ett bidrag av 4,000 kronor per vårdplats för samtliga sjukstugor varigenom staten skulle få bestrida praktiskt taget hela kostnaden. För de 58 platser i Skellefteå, som skola anskaffas genom ombyggnad av ett förutvarande småskolseminarium, vilken ombyggnad herr socialministern beräknat icke skulle komma att kosta mera än 4,000 kronor per plats, hava motionärerna likaledes yrkat på ett statsbidrag av 4,000 kronor. I den kungl. propositionen har vidare föreslagits, att vid Hällnäs sanatorium skulle genom förändrade dispositioner i fråga om utrymmet utvinnas ytterligare 50 nya vårdplatser. Kostnaden för ombyggnaden beräknas i propositionen till 3,000 kronor per plats, men motionärerna yrka även här på ett statsbidrag av 4,000 kronor. Beträffande barnpaviljongsplatserna har Kungl. Maj:t föreslagit ett bidrag av 4,000 kronor per plats, dock med tillämpning av hälftenregeln, så att statsbidraget icke får uppgå till mer än hälften av kostnaden, men i fråga om kostnaden för den nyssnämnda ombyggnaden innebär Kungl. Maj:ts förslag, att staten skall betala hela kostnaden.

Jag har för min del velat vara med om att tillgodose Västerbottens intressen, men då man från visst håll vidhållit, att statens förhöjda bidrag skulle anslås till inrättandet av dessa sekunda vårdplatser, har jag icke kunnat ge min anslutning därtill.

Då vi behandlade den föreliggande frågan i plenum i statsutskottet, visade det sig, att majoriteten icke ville gå utöver vad Kungl. Maj:t hade föreslagit. Mitt yrkande om ett med 30,000 kronor höjt statsbidrag till byggnaden för barnavdelningen vid Hällnäs blev därför icke antaget. Under sådana förhållanden var det självfallet, att jag i voteringen måste ansluta mig till Kungl. Maj:ts förslag, vilket ju sökt att tillgodose Västerbottens ekonomiska intressen på bästa sätt. Herr talman, jag ber att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr Wiklund: Herr talman! Sedan herr Jansson i Falun redogjort för utgången av denna fråga i första kammaren, skall jag, för att vinna så stor enighet som möjligt i denna kammare, be att få fränfalla mitt förut framställda yrkande och i stället ansluta mig till det yrkande, som herr Jansson i Falun här har framställt.

Med herr Wiklund förenade sig herrar *Lindmark, Brännström, Lindberg* och *Sandberg*.

Herr Kristensson i Göteborg: Herr talman! Vid bedömandet av frågan, huruvida man skall sträcka sig längre i tillmötesgående mot Umeå län än vad Kungl. Maj:t har gjort, kan man givetvis icke underlåta att taga i betraktande, att Kungl. Maj:ts regering för närvarande är så lyckligt sammansatt, att där finnas icke mindre än två representanter för detta län, däribland en så betydande man som förre ordföranden i landstinget. När man känner statsrådet Roséns initiativkraft och övertygande förmåga och intresse att på alla sätt tillgodose sitt län, kan man vara övertygad om, att när han icke har kunnat förmå statsrådet och chefen för det departement, som framlagt denna proposition, ej heller regeringen i övrigt, att sträcka sig längre än den har gjort, så finns det icke någon särskild anledning för riksdagen att gå längre än vad Kungl. Maj:t har gjort.

För övrigt vill jag erinra om att Umeå län visst icke är dåligt tillgodosett av riksdagen. En mängd anslag på andra huvudtitlar komma detta län till godo i mycket hög grad. Jag vill bara erinra om sådana beslut som exempelvis om utfartsvägar till Inlandsbanan, ödebygdsvägar och tvärbanor till Inlandsbanan och den mängd allmänna byggnader, som flyttats till detta län från andra län, allt saker som måste bidra till länets utveckling i stort. Det är sålunda icke så, att riksdagen har särskilt illa farit fram med detta län, utan riksdagen har tvärtom vid mångfaldiga tillfällen tillgodosett detsamma.

Reservanterna ha själva måst erkänna, att om man går med på deras förslag, kommer man in på vägar, som de icke vilja skola tillämpas i fortsättningen. Kungl. Maj:t åter har lagt sitt förslag så, att man kan tillmötesgå Umeå läns berättigade krav utan att det medför konsekvenser i mindre önskvärd riktning.

Jag ber, herr talman, att med hänsyn till den långt framskridna tiden helt kort och gott få yrka bifall till utskottets hemställan. Jag ber på samma gång att få påtala den omständigheten, att man här går omkring i kammaren och agiterar för saken under hand. Jag tycker icke, att den taktiken är riktigt lämplig i en fråga som denna, som måste ses något mera objektivt än vad fallet tycks vara å ett och annat håll.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! När denna fråga första gången kom upp på tredje avdelningen, framkastades det icke mindre än sju olika förslag. I alla fall kom man då icke fram med det förslag, som man nu yrkar bifall till, så att det har nu varit åtta stycken olika förslag framme. Det gör givetvis, att man får klart för sig, att det för opponenterna är kinkigt nog att få fatt på den kungl. propositionen, ty eljest kunde de väl samlats på någon bestämd punkt.

Nu är det ju icke gott att veta, om det kommer att gå likadant, som det gått många gånger förr, när jag har försvarat en kungl. proposition, nämligen att Kungl. Maj:t ämnar gå ifrån sitt eget förslag. Det vet man ju överhuvud taget aldrig. Den här gången tyckte jag dock, att propositionen var så utmärkt i och

Ang.
driftkostnader
vid tuberkulos-
sjukvårds-
anstalter
i Västerbottens
län.
(Forts.)

Ang.
driftkostnader
vid tuberkulos-
sjukvårds-
anstalter
i Västerbottens
län.
(Forts.)

för sig, att jag kunde stå risken, även om man skulle gå ifrån sin proposition. Jag tyckte verkligen, att propositionen, särskilt om man tager i betraktande, att den faller under femte huvudtiteln, lämnade en så välgjord utredning och var så klar och koncis, att den var alldeles utmärkt, och då vill jag försvara den.

Nu säger man, att vi skola göra på det här viset och det här sättet. Herrarna från Västerbotten få väl ändå komma ihåg en sak, nämligen att vi, blott för att kunna lämna ett högre bidrag, gått ifrån de linjer, som vi hitintills varit inne på. Vi ha nämligen, som herr Carlsson-Frosterud sade, icke förut lämnat högre bidrag till dessa sjukstugor, och vi ha icke heller förut varit med om att betala allt vad det kostar, som fallet nu skulle bliva med arbetena vid sanatoriet i Hällnäs. Något sådant har man icke fått på andra håll. Då säger man, att man har rätt att få det likadant, som då det gällde Norrbotten, men, mina herrar, hade icke Norrbotten trängt fram på det sätt, det gjorde, hade ni aldrig kunnat komma med ett sådant förslag som detta för Västerbotten.

Jag har så ofta varnat för de konsekvenser, som följa, då man bryter mot de riktlinjer, som man förut har följt. Konsekvenserna komma, och de äro oundvikliga, och sedan blir det svårt att stå emot. Var och en, som kommer efter, knyter till litet här och där, först med sjukstugor, så med 4.000 kronors bidrag o. s. v.

Det är verkligen icke gott att sitta i det välsignade statsutskottets tredje avdelning och skipa lika rätt åt alla. Jag tycker dock för min del, att herr statsrådet gjort saken bra, så att, även om jag skulle kunnat nappa på en hörna på något sätt, var jag ändock övertygad om att han hade rätt.

Herrarna få väl ändå tänka på att vi här gå in för en organisation, som vi åtminstone för Sydsveriges del tycka mycket litet om. För dessa sjukstugor äro vi dock villiga att betala ett högre bidrag än vi gjort för de dyrbara sjukhusen i andra delar av landet, och vi betala allt för utvidgningen av sanatoriet i Hällnäs. Jag tycker verkligen, att detta är så pass tillmötesgående, att jag icke kan, herr talman, komma till annat resultat än att yrka bifall till utskottets hemställan, vilket är detsamma som bifall till propositionen.

Herr Jansson i Falun: Herr talman! Herr Carlsson-Frosterud sade, att han icke kunde vara med om att förorda ett högre bidrag till inrättandet av tuberkulossjukstugor, d. v. s. till enklare vårdplatser. Hade det däremot gällt kvalificerade vårdplatser, sade han, skulle han icke haft något att invända mot att ett förhöjt bidrag hade utgått. Hur ligger det nu till med denna sak? Jo, det ligger så till, att Västerbotten har redan byggt sina kvalificerade platser. Man har byggt ett centralsanatorium med 208 platser utan något sådant förhöjt bidrag. De andra två länen ha däremot fått sådana förhöjda bidrag. Medicinalstyrelsen har ju också för sitt vidkommande sagt, att, såsom sjukdomen är utbredd i Västerbottens län och med den omfattning, som länet i fråga har, är det en mycket klok och förståndig åtgärd, att man bygger billigare platser att användas i vissa fall. Jag menar, att då den myndighet, som prövat saken, icke funnit skäl till erinran, då kan man icke heller begära, att vi som lekmän på området skola komma med invändningar mot den plan, som är uppgjord. Det var rörande den saken.

Herr Kristensson i Göteborg talade om att Västerbottens län ingalunda hade blivit missgynnad. Ja, herr Kristensson, men hur många äro de län, som fått mycket mera skatteobjekt än Västerbottens län? Man behöver ju endast se på skatteskalen. I Västerbottens län utgör dock landstingsskatten 3 kronor per bevillningskrona. Det tycker jag är en ganska respektabel summa. Jag tror därför, att det endast var de obotfärdigas förhinder, som kom till uttryck i herr Kristenssons yttrande.

När vi nu en gång gått in för att ställa dessa nordliga län i en särställning,

förefaller det mig, att vi böra göra vad vi kunna för att skipa lika rätt dem emellan. Västerbottens län kan icke få retroaktiv ersättning för sitt central-sanatorium, och vi böra därför i stället bevilja högre bidrag till dessa billigare platser. Jag förmenar, att det är fullt i sin ordning, och vi kunna icke resa några sakskäl emot en sådan anordning. Jag finner mig därför böra vidhålla det yrkande, som jag tidigare har framställt.

Herr Olsson i Kullenbergstorp sade, att om man vek ifrån sina principer, hade det bara till följd, att än den ene och än den andre kom efter, och att det blev fasligt svårt att hålla rätt. Det kan jag ge herr Olsson i Kullenbergstorp rätt uti, men han är lika olycklig som jag i detta fall. Kungl. Maj:t har redan gått ifrån principerna. Kungl. Maj:ts förslag innebär ju ett frångående av de allmänt gällande reglerna. Följaktligen är herr Olsson i Kullenbergstorp i lika stor fördömelse som jag.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Endast ett par ord. Jag tycker icke, man här behöver resonera så mycket om principer, eftersom reservanterna ännu icke tyckas ha lyckats finna någon hållbar princip för egen del. Man har nu kommit fram med sitt tredje yrkande, som man försöker locka igenom i kammaren, sedan man misslyckats på annat sätt. Detta ger mig anledning att inmeddela kammaren, att landstingsförbundets styrelse låtit verkställa en ganska grundlig utredning av denna fråga. I denna utredning heter det bland annat, att »bruttoskulderna i proc. av bruttotillgångarna för Västerbottens läns landsting äro betydligt lägre än för de flesta landsting, samt att i fråga om såväl bruttoskulder som nettotillgångar per 100 kronors beskattningsbar inkomst Västerbottens län intager en synnerligen gynnsam ställning».

Jag skulle tro, att detta, som icke kan vederläggas, bestyrker vad jag förut har sagt. Jag skall läsa upp en bit till, där det sägs, att »summan under åren 1920—1924 upptagna lån, minskade med under samma tid återbetalda lån, i proc. av nettotillgångarna vid 1924 års slut och per 100 kronors beskattningsbar inkomst för Västerbottens län varit betydligt lägre än för landstingen i genomsnitt».

Går jag sedan och ser efter, hur Västerbottens läns landstings förvaltningsutskott har fattat sin uppgift härvidlag, är jag, eftersom det nu blivit en så pass långvarig debatt om denna sak, tvungen att säga, att när man fick se, att Norrbotten lyckats bryta principerna, ville man också komma med en framställning, men man nöjde sig icke då med att begära vad det verkligen skulle kosta, utan man skrev på det sättet, att landstingsförbundets utredning visar, att man begärt mera per plats än vad de nya platserna skulle kosta.

När man å ena sidan märker, att man försöker komma fram på omvägar, och å andra sidan kan konstatera, att länet ekonomiskt sett icke är sämre utan bättre ställt än andra län, då skulle det verkligen förvåna, om riksdagen skulle gå längre än vad Kungl. Maj:t föreslagit.

Man säger vidare, att tvisten här gäller statsbidraget. Nej, visst icke. Det är tvist om huruvida Västerbottens läns landsting skall få i uppdrag av staten att bygga små sjukstugor för detta ändamål. Så ligger saken i verkligheten, ty enligt reservanternas förslag skall ju staten lämna ett fast belopp. Jag tror för min del, att man gör klokt uti att så att säga spetsa av det ökade bidrag, som Norrbottens län fick, så att bidraget här kommer ned i rimlig närhet till vad de andra landstingen fått, vilka icke erhållit något annat bidrag än det ordinarie.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr **Lindberg**: Herr talman! Då det förut icke meddelats här i kammaren, skall jag be att få säga, att herr Anderson i Råstock och herr Kristens-

Ang.
driftkostnader
vid tuberkulos-
sjukvårds-
anstalter
i Västerbottens
län.

(Forts.)

Ang. driftkostnader vid tuberkulos-sjukvårdsanstalter i Västerbottens län.
 son i Göteborg icke längre företräda majoritetens i statsutskottet uppfattning. Vid ärendets behandling i första kammaren hava nämligen därvarande medlemmar av statsutskottet, som tillhört majoriteten, biträtt det yrkande, som nu blivit framställt här i kammaren av herr Jansson i Falun. Jag menar, att om man i första kammaren funnit ett sådant yrkande väl motiverat, bör man också kunna göra detta i andra kammaren.

(Forts.)

Dessutom vill jag tillägga, att frågan här gäller en rationell och definitiv lösning av tuberkulosvården i Västerbotten. Jag kan i min egenskap av landstingsman och i egenskap av medlem av landstingets förvaltningsutskott försäkra, att ett bifall till statsutskottets förslag skulle innebära, att Västerbottens läns landsting skulle vara urständsat att förverkliga det uppgjorda programmet. Jag är icke övertygad om att, även om herr Janssons i Falun yrkande bifalles, landstinget kan genomföra sitt program, men såvitt jag förstår går det absolut icke, om man här i riksdagen icke ens skulle vilja tillmötesgå landstingets framställning i den utsträckning, som detta yrkande innebär.

Jag ber att få hemställa om bifall till det yrkande, som framställts av herr Jansson i Falun.

Herr **Jansson** i Falun: Herr talman! Jag vill till herr Anderson i Råstock säga, att det är sant, att motionärerna och landstingets förvaltningsutskott ha begärt rätt så rundligt bidrag, men jag vill be herrarna se på de siffror, som det nu är fråga om. De sammanfalla ju med Kungl. Maj:ts förslag, ehuru hälftengränsen tagits bort. Vad säger nu landstingsförbundets styrelse om den saken. Jo, styrelsen säger, att »kravet på upphävande av den vanliga begränsningen av statsbidraget till halva byggnadskostnaden torde i och för sig få anses berättigat. Dylikt undantagande från den vanliga regeln har tidigare av förbundsstyrelsen förordats beträffande Norrbottens och Jämtlands läns landsting och av statsmakterna beviljats i fråga om förstnämnda landsting. I förevarande fall är ett undantag härutinnan så mycket mera motiverat, som ökningen i statsbidraget i annat fall beträffande flertalet av de planerade platserna på grund av de relativt låga byggnadskostnaderna komme att bli illusorisk.»

Jag menar, att landstingsförbundets styrelse har här oförbehållsamt gått in för ett slopande av hälftengränsen, och det är bara det, frågan för närvarande gäller.

Herr **Kristensson** i Göteborg: Herr talman! Jag tror, att herr Lindberg från Umeå här lämnat en oriktig uppgift, då han gjorde gällande, att majoriteten inom statsutskottet icke längre skulle stå för statsutskottets förslag. Jag vet mycket väl, vad som förekom i första kammaren, och det torde inskränka sig till att en ledamot av statsutskottets majoritet har gått över till en annan linje.

Sedan skulle jag vilja rekommendera kammaren att taga reda på namnen under reservationen. Man skall då finna, att då herr Jansson i Falun i det samlade statsutskottet drev sin linje, lyckades han icke få med en enda medlem, som icke tillhör Norrland med undantag av professor Petrén, som av särskilda skäl, som vi alla känna, naturligtvis måste stå på reservanternas linje. Jag kan verkligen vitsorda, och det tror jag kammaren också har erfarenhet utav, att det samlade statsutskottet brukar se objektivt på frågorna utan att taga hänsyn till, om något skall komma en landsända i söder eller i norr till del. Man ser på saken i och för sig. Hur många gånger har icke statsutskottet försökt fördela en sak över hela landet, då det gått med på att gynna ett eller annat ändamål. Den omständigheten, att avdelningens majoritet icke kunde

få någon i det samlade statsutskottet med sig, som icke tillhör Norrland geografiskt, torde i alla fall visa, att i statsutskottet ansåg man Kungl. Maj:ts linje vara den rätta och den mest rättvisa. Jag har verkligen det förtroendet för den nuvarande socialministern, att om han i den situation, i vilken han befunnit sig i den nuvarande regeringen, ansett sig böra lägga fram det förslag, som han har framlagt, har det skett på sådana grunder, att det icke finns anledning för denna kammare att jäva de grunder, som herr statsrådet i det hänseendet har ställt sig på.

Nu föreligger icke ens den tryckta reservationen för kammaren. Man har icke yrkat bifall till denna, utan man har lagt fram ett tredje förslag, som man vill att kammaren på rak arm skall taga. Vi hörde dock av herr Anderson i Råstock, hur man i landstingsförbundet har måst kritisera det förslag, som framlagts från Västerbottens län. Jag tror icke, att det är lämpligt, att riksdagen följer vissa principer för ett län det ena året för att nästa år följa andra principer för ett annat län och gå ifrån, vad vederbörande regeringar i det fallet föreslagit. Vi komma därmed till konsekvenser, som det blir ganska svårt för riksdagen att kunna bemästra. Kungl. Maj:t har varit mycket villig mot Umeå län. Det finns siffror anförda i propositionen, som visa, hur mycket länet skulle få jämfört med vad det skulle få enligt normala grunder. Jag tror, att för närvarande kan det vara att ställa kyrkan mitt i byn, om man bifaller utskottets förslag.

Jag ber fortfarande att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag, som sammanfaller med vad statsutskottet har föreslagit.

Häruti instämde herr *Bengtsson* i Norup.

Herr **Carlsson-Frosterud**: Herr talman! Endast ett par ord till herr Jansson i Falun, då han påstod, att det här endast gällde, huruvida hälftengränsen skulle tillämpas vid byggandet av dessa sjukstugor. Han talade, som om Kungl. Maj:t hade stannat vid de vanligen gällande grunderna för statsbidrag, men jag anser, att man icke bör förbise, att i detta fall har Kungl. Maj:t föreslagit ett 500 kronor högre bidrag per vårdplats än något annat län kan få för byggandet av kvalificerade vårdplatser. Den saken kunna vi väl ändå icke förbise, herr Jansson i Falun. Utöver detta fordra nu reservanterna, att man skall taga bort den restriktiva bestämmelse, som Kungl. Maj:t har föreslagit, nämligen att statsbidraget får utgå med högst hälften av byggnadskostnaden.

Härmed ligger saken på det sättet, att om herr Janssons i Falun yrkande skulle bliva bifallet, skulle landstinget erhålla ett fast statsbidrag på 2,500 kronor per vårdplats, och som dessutom kan pressa de kommuner, där dessa sjukstugor skola förläggas, att lämna bidrag kontant eller in natura, och således få dessa platser uppförda utan något större bidrag från landstinget självt. Det är ju detta, man strävar efter. Jag har för min del velat tillgodose den saken på det sättet, att jag, trots min förut tillkännagivna principiella ståndpunkt mot detta högre statsanslag för uppförande av sekunda vårdplatser, ansett mig böra förorda Kungl. Maj:ts förslag att höja det allmänt gällande anslaget med 500 kronor per vårdplats. Jag tycker, att däri bör väl kunna spåras en viss välvilja och ett behjärtande av Västerbottens läns ställning.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr **Lindberg**: Herr talman! Då herr Kristensson i Göteborg ville påbörda mig att ha lämnat en oriktig uppgift till kammaren, skall jag här be att få meddela, att det visst icke är på det sättet, herr Kristensson, att en enda ledamot, tillhörande majoriteten i statsutskottet, i första kammaren har förklarat,

Ang.
driftkostnader
vid tuberkulos-
sjukvårds-
anstalter
i Västerbottens
län.
(Forts.)

Ang. driftkostnader vid tuberkulos-sjukvårdsanstalter i Västerbottens län. att han för sin del ginge med på ett yrkande av samma innebörd, som det herr Jansson i Falun här har framställt, utan denne ledamot har, enligt vad det upplysts mig av en medlem av första kammaren, förklarat, att majoriteten inom statsutskottet, i den mån den var företrädd i första kammaren, fränfallit statsutskottets ståndpunkt.

(Forts.)

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till det av herr Jansson i Falun under överläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Lindberg, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 66, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Jansson i Falun under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 17.

Ang. lån för anordnande av skyddshem för flickor m. m. Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån för anordnande av skyddshem för flickor m. m.; och yttrade därvid

Fröken **Wellin**: Herr talman! Det är en händelse, som ser ut som en tanke, att detta statsutskottsutlåtande nr 67 rörande »lån för anordnande av skyddshem för flickor m. m.» förekommer på föredragningslistan på samma dag som första lagutskottets utlåtande nr 22 i anledning av väckta motioner med förslag till förordning angående skyldighet att inhämta polismyndighets tillstånd till vissa nöjestillställningar m. m. Jag måste säga, att jag har känt mig mycket tveksam om vid vilken punkt jag skulle begära ordet för att få göra ett par korta uttalanden, men jag har stannat för att göra det vid den föreliggande punkten, därför att innehållet i detta statsutskottets utlåtande är av den beskaffenhet, att jag tror, att det skulle vara gott, om kammaren, trots den bråskande tiden i dag, ville stanna ett ögonblick inför innehållet i detsamma.

Det talas här om att det finns 46 platser för vanartade flickor, men att antalet, som behöver komma till sådana hem, för närvarande uppgår till 150. Efter att ha uppräknat de föreningar, som ha att göra med dessa hem, yrkar utskottet bifall till en framställning från Kungl. Maj:t, att riksdagen måtte öka det anslag, som lämnas som lån åt dessa föreningar för understödjande av deras verksamhet.

Reflexionerna inför detta utskottsutlåtande göra sig själva. Jag skall därför icke alls ingå i några närmare uttalanden. Vare det också långt ifrån mig att här vilja fälla någon hård dom över dessa stackars olyckliga människor, som måste omhändertagas på dessa hem. Jag har emellertid begärt ordet för att få framföra en stilla undran, huruvida det icke skulle vara rik-

tigare och klokare, att samhället lade sina åtgärder så, att såvitt möjligt det offentliga livet icke bjöde på så många fallgropar för de unga, som det gör i våra dagar.

Herr talman! Jag har intet annat yrkande än om bifall till statsutskottets hemställan.

Ang. lån för anordnande av skyddshem för flickor m. m.
(Forts.)

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 18.

Härefter föredrogos vart för sig:

statsutskottets utlåtanden:

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till Sveriges deltagande i social utställning m. m. i Helsingfors; och

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beräkning av den period, varunder semester må tilldelas befattningshavare i statens tjänst; samt

bankoutskottets utlåtande, nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående delaktighet i statens pensionsanstalt för svenska smörprovningarnas befattningshavare.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 19.

Till avgörande förelåg nu bankoutskottets utlåtande, nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående extra provinsialläkarnas pensionskassas anslutning till statens pensionsanstalt m. m.

Ang. extra provinsialläkarnas pensionskassas anslutning till statens pensionsanstalt m. m.

I överensstämmelse med vad Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen uti en den 24 februari 1928 avlåten proposition, nr 132, hemställde utskottet, att riksdagen måtte

I) besluta, att statens pensionsanstalt skulle från och med den 1 juli 1928 övertaga extra provinsialläkarnas pensionskassas samtliga tillgångar och förbindelser samt att i följd därav extra provinsialläkare skulle från och med samma tidpunkt äga delaktighet i statens pensionsanstalt i huvudsaklig enlighet med de villkor och bestämmelser, som av föredragande departementschefen förordats; samt

II) med ändring av vad därutinnan föreslagits under elfte huvudtiteln av 1928 års statsverksproposition ur riksstaten utesluta det under nämnda huvudtitel uppförda ordinarie förslagsanslaget å 22,000 kronor till statens andel i kostnaden för pensionering av extra provinsialläkare samt i stället under samma huvudtitel:

a) under rubriken: statens andel i kostnaden för pensionering av vissa överåriga extra provinsialläkare uppföra ett ordinarie förslagsanslag av 13,000 kronor; ävensom

b) till pensionering av delägare i extra provinsialläkarnas pensionskassa anvisa för budgetåret 1928—1929 ett extra förslagsanslag av 9,000 kronor.

Uti en vid utlåtandet fogad reservation hade herrar *Bäcklund* och *Höglund* förklarat sig anse, att utskottet bort hemställa,

att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition, måtte

I) besluta, att statens pensionsanstalt skulle från och med den 1 juli 1928 övertaga extra provinsialläkarnas pensionskassas samtliga tillgångar och för-

Ang. extra
provinsial-
läkarnas pen-
sionskassas
anslutning till
statens pen-
sionsanstalt
m. m.

(Forts.)

bindelser samt att i följd därav extra provinsialläkare skulle från och med samma tidpunkt äga delaktighet i statens pensionsanstalt i huvudsaklig enlighet med de villkor och bestämmelser, som av föredragande departementschefen förordats, dock med iakttagande att tillstånd att kvarstå i tjänst efter uppnådd pensionsålder icke finge medgivas;

II) med ändring — — — samma huvudtitel:

a) under rubriken — — — 13,000 kronor; ävensom

b) till pensionering — — — 9,000 kronor.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade

Herr **Bäcklund**: Herr talman! Jag har tillsammans med herr Höglund fogat en reservation till detta utlåtande, där vi liksom Kungl. Maj:t och utskottet förordat, att pensionsåldern för extra provinsialläkare skall sättas till 65 år, men i olikhet med Kungl. Maj:t och utskottet ansett, att något kvarstående i tjänst till 67 år eller två år utöver pensionsåldern icke bör ifrågakomma.

För ordinarie provinsialläkare är pensionsåldern fastställd till 62 år, och det har föreslagits, vilket dock icke är genomfört, att de fakultativt skulle kunna medgivas kvarstående i tjänsten till 65 år. Ur de allmänna utgångspunkter, jag har, förstår jag icke, varför en extra provinsialläkare skall kunna tjänstgöra längre än en ordinarie provinsialläkare. Det är visserligen sant, att för lasarettsläkare m. fl. har pensionsåldern fastställts till 65 år och att de efter ansökan och tillstyrkan kunna få kvarstå i två år utöver pensionsåldern, men denna ordning tillkom genom en kompromiss i bankoutskottet. Det förelåg nämligen då yrkande om att ingen skulle få stanna kvar efter pensionsåldern 65 år, under det att Kungl. Maj:t hade föreslagit, att de skulle kunna få stå kvar i fem år utöver pensionsåldern. Man kompromissade sig då till sist fram till att de skulle kunna få kvarstå i två år.

Jag förstår icke, att det kan vara fördelaktigt speciellt för landsbygden, som det här närmast gäller, att ha extra provinsialläkare, som äro över 65 år. Jag tror, att de sjuka i många fall få lida för detta, ty man kan ju rimligtvis icke begära, att en person i den åldern skall kunna i ur och skur ge sig ut när som helst. Jag tror därför, att allt talar för att man bör fastställa pensionsåldern till 65 år utan det där tillägget, att vederbörande möjligen kan få tjänstgöra i två år till efter uppnådd pensionsålder, d. v. s. efter 65 år.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som är fogad till utskottets utlåtande.

Med herr Bäcklund förenade sig herr Höglund.

Vidare anfördes ej. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Bäcklund begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 25, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Ang. extra
provincial-
läkarnas pen-
sionskassas
anslutning till
statens pen-
sionsanstalt
m. m.
(Forts.)

§ 20.

Föredrogs bankoutskottets utlåtande, nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, angående avsättande av en reservfond för postgirorörelsen; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 21.

A föredragningslistan var vidare uppfört bankoutskottets utlåtande, nr 27, i anledning av väckta motioner om uppflyttning i högre lönegrad av förste bibliotekariebefattningen vid riksdagsbiblioteket.

Ang.
uppflyttning i
högre lönegrad
av förste
bibliotekarie-
befattningen
vid riksdags-
biblioteket.

I två inom riksdagen väckta, till bankoutskottet hänvisade likalydande motioner, nr 160 i första kammaren av herr *Wigforss* och nr 356 i andra kammaren av herr *Forssell*, hade föreslagits, att riksdagen ville besluta, dels att sådan ändring skulle göras i staten för riksdagsbiblioteket, att förste bibliotekarien uppflyttades från 24:e till 26:e lönegraden, varvid skulle så anses, som om tjänsten redan vid nuvarande innehavares tillträde till densamma tillhört den högre lönegraden, dels ock att denna uppflyttning skulle gälla från och med den 1 januari 1928.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Uti en vid utlåtandet fogad reservation hade herr *Carl E. Svensson* förklarat sig anse att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av förevarande motioner, måtte besluta, att förste bibliotekariebefattningen vid riksdagsbiblioteket skulle, räknat från och med den 1 januari 1928, hänföras till 26:e lönegraden av den i gällande avlösningsreglemente för befattningshavare vid riksdagens verk intagna löneplanen, varvid skulle så anses, som om tjänsten redan vid nuvarande innehavarens tillträde till densamma tillhört nämnda lönegrad.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Loven**: Herr talman! Då jag tidigare varit med om behandlingen av detta ärende inom lönenämnden men icke var närvarande i utskottet och följaktligen icke antecknat mig för reservationen, ber jag att få säga några ord.

I fjol avstyrktes detta förslag om löneuppflyttning av bankoutskottet huvudsakligen på den grund, att det icke funnes tillräcklig utredning därom, att denna bibliotekarietjänst vore av samma art, beskaffenhet och kvalitet som de bibliotekarietjänster, varmed den brukar jämföras. Men i år föreligger en fullständig utredning, att denna tjänst är fullt likvärdig med expeditionsföreståndartjänsten vid kungl. biblioteket. Det har också påvisats, huru arbetets art både kvantitativt och kvalitativt utökats högst avsevärt för denna tjänst, sedan för densamma fastställdes den lönegrad, vari den nu befinner sig. Det är en mycket betydande ökning, som ägt rum på alla områden, icke endast i fråga om utlåningen av böcker utan även rörande förvaringen och vården av riksdagens arkivalier och andra saker. 1919 uppgick således antalet till utlåning framtagna böcker till 6,356 volymer, och 1927 hade det stigit till 80,596

Ang.
uppflyttning i
högre lönegrad
av förste
bibliotekarie-
befattningen
vid riksdags-
biblioteket.

(Forts.)

volymen. När man ser detta, förstår man också, att arbetets art både kvantitativt och kvalitativt ökats.

Jag skall, herr talman, icke förlänga debatten, men jag vill hava gjort detta meddelande, då jag icke i utskottet kunnat sikta på detta ärende.

Herr talman! Jag yrkar bifall till herr Svenssons reservation.

Herr Forssell: Herr talman! Herr Lovén har redan lämnat en kort resumé av frågans förhistoria. Jag vill ytterligare bara nämna, att första kammaren har tagit reservationen och att i debatten i första kammaren herr Widell instämt i yrkandet om bifall till reservationen. Herr Widell är den auktoritet, som för ett par år sedan var emot denna uppflyttning från lönegraden B 24 till lönegraden B 26. Han har emellertid nu frånträtt denna sin mening och, som sagt, yrkat bifall till herr Svenssons reservation, som går ut på detsamma som motionen. Jag tror, att kammaren kan mycket lugnt bespara riksdagen en gemensam votering och biträda herr Svenssons reservation, till vilken jag, herr talman, yrkar bifall.

Herr Bäcklund: Herr talman! Denna fråga har varit före i bankoutskottet 1926 på framställning av riksdagsbibliotekets styrelse. Bankoutskottet avisade då denna uppflyttning, och ärendet kom alltså icke inför riksdagen. Nu har i år frågan framförts i motion. Utskottet har behandlat denna och kommit till samma resultat som 1926, att det finnes ingen anledning att biträda motionärernas yrkande. Utskottet är ju rätt enhälligt, då det finnes endast en reservant.

Jag tror, att allt talar för, att riksdagen bör med en viss försiktighet se på denna fråga.

När den siste ärade talaren nämnde herr Widell och framhöll, att han var reservant i biblioteksstyrelsen förra gången men att nu hade han gått med på denna uppflyttning, så vill jag med anledning av detta tillåta mig att läsa upp vad herr Widell säger. Då tror jag, att kammarens ledamöter skola liksom jag få den uppfattningen, att han är mycket försiktig och sätter vissa villkor för att han nu gått med på det här. Det lyder så här:

»Då styrelsen för riksdagsbiblioteket den 13 januari 1926 beslöt ingå till bankoutskottet med hemställan om förslag till riksdagen rörande förste bibliotekariens vid riksdagsbiblioteket uppflyttning från 24:e till 26:e lönegraden, anförde jag till protokollet reservation mot detta styrelsens beslut. Anledningen härtill var, att vissa tjänstemän i den centrala statsförvaltningen, vilka enligt min mening hava att utföra ett mera maktpåliggande och ansvarsfullt arbete än ifrågavarande förste bibliotekarie, äro placerade i 24:e lönegraden. Då emellertid frågan om dessa tjänstemäns löneställning under en nära framtid torde bliva föremål för riksdagens prövning, vill jag nu ansluta mig till styrelsens hemställan, under förutsättning att vid de kommande löneregleringarna de av mig avsedda tjänstemännen bliva behörigen tillgodosedda ifråga om löneställning.»

Alltså, herr Widell går in för, att vissa andra tjänstemän också skola hava löneuppflyttning. Det är väl riksdagen icke färdig att anamma just nu utan någon utredning i denna fråga.

Jag tycker, att det yttrande, herr Widell har anfört i biblioteksstyrelsen för sin förändrade uppfattning, är av den natur, att andra kammaren icke bör bifalla detta förslag. Ty det har konsekvenser med sig, och det finnes en hel del andra tjänstemän, som alldeles säkert med samma rätt kunna forda en uppflyttning från lönegraden B 24 till lönegraden B 26. Här behöver alltså en

utredning komma till stånd, innan sådant sker. Allt talar således för utskottets ställning, d. v. s. avslag på motionen och reservationen.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herrar *Thore* och *Heiding*.

Herr **Engberg**: Herr talman! Eftersom jag är medlem av styrelsen för riksdagsbiblioteket, skall jag be att få säga några ord. Över den motion, som väckts i första kammaren av herr Wigforss och i andra kammaren av herr Forssell, har biblioteksstyrelsens yttrande inhämtats. Herrarna hava därav kunnat finna, att det krav, som framställts, är synnerligen behjärtansvärt. När herr Bäcklund här spelar ut herr Widell, må man ihågkomma, att herr Widell i dag i första kammaren uppträtt och yrkat bifall till den av herr Svensson avgivna reservationen. Vidare är att märka, att när riksdagen i så stor utsträckning, som sker, anlitar biblioteket, skulle det se ganska egendomligt ut, om riksdagen hölle så litet på sitt eget bibliotek, att den icke ville sätta förste bibliotekarien där i samma ställning i lönehänseende som den, vilken motsvarande befattningshavare vid kungl. biblioteket och universitetsbiblioteken intaga. Ty vad omfattningen angår av de göromål, som åligga förste bibliotekarierna, är det notoriskt, att förste bibliotekarien vid riksdagsbiblioteket genom sin ställning som expeditjonsföreståndare har minst lika mycket att göra och minst lika ansvarsfull ställning som vid kungl. biblioteket och universitetsbiblioteken.

Det är därför, herr talman, som jag för min del hoppas, att andra kammaren äntligen skall skipa rättvisa rörande denna fråga genom att tillmötesgå biblioteksstyrelsens uppfattning och besluta i överensstämmelse med första kammarens i dag fattade beslut. Det är därför som jag, herr talman, tillåter mig att yrka bifall till reservationen.

Herr **Borggren**: Herr talman! Då jag står antecknad under utskottets utlåtande och jag icke avgivit någon reservation, kan kammaren få den uppfattningen, att jag varit på samma linje som den utskottet stannat för, då vi behandlade denna fråga inom utskottet. Men då denna fråga behandlades inom utskottet, framkommo sådana upplysningar, att arbetet för denne man ökats högst väsentligt. Det fanns således fullt berättigad anledning att uppflytta honom från lönegraden B 24 till lönegraden B 26. Detta förslag biträdde jag också inom utskottet, och jag har för min del intet emot, om kammaren bifaller reservationen i detta fall.

Herr **Bäcklund**: Herr talman! Jag tror, att det egentligen icke bör inverka på andra kammarens ställning i denna fråga, hur första kammaren gjort, ty andra kammaren kan väl få hava sin egen mening och vara försiktigare än första kammaren.

Herr Widells yttrande talar i själva verket för bifall till utskottets förslag, ty han säger uttryckligen, under vilka förutsättningar det är som han går med på denna uppflyttning. Det är, att andra tjänstemän också skola flyttas upp. Det har emellertid riksdagen ännu icke prövat, huruvida de hava sådana tjänster, att de böra flyttas upp. Jag tror, att det vore försiktigt att pröva alla dessa frågor i ett sammanhang. Även om det kan göras gällande, att riksdagsbiblioteket är stätt i utveckling samt att antalet boklån o. d. stegrats, så är det icke alldeles säkert, att man å andra sidan icke gott kan hålla igen beträffande denna fråga. Här hava uppträtt goda förespråkare för en uppflyttning från lönegraden B 24 till lönegraden B 26. Jag tror dock, att den, som vill vara något försiktig i denna fråga, bör icke rösta för reservationen utan biträda utskot-

Ang.
uppflyttning i
högre lönegrad
av förste
bibliotekarie-
befattningen
vid riksdags-
biblioteket.

(Forts.)

Ang. uppflyttning i fråga om högre lönegrad av förste bibliotekarie-befattningen vid riksdagsbiblioteket.
(Forts.)

tets förslag. Bifalles utskottets förslag, får man ju tillfälle att pröva denna fråga i samband med de övriga uppflyttningar, som herr Widell talar om.

Herr Rydén: Herr talman! Bara ett par ord. Det förvånar mig, att herr Bäcklund håller så hårt, som han gör, på den linje, där han ställt sig. Det är ju ett faktum, att alla andra förste bibliotekarier vid statsbiblioteken hava lönegraden B 26. Det är också ett faktum, att överbibliotekarien här nere har samma löneställning som överbibliotekarierna vid de stora statsbiblioteken. Det är vidare ett faktum, som ådagalagts, att den man, som sköter detta ämbete, har minst lika mycket arbete som det, som påvilar förste bibliotekarier i allmänhet. Jag tycker verkligen, att denna gång driver man betänksamheten för långt. Det kan aldrig föra till några konsekvenser, sedan man satt alla andra förste bibliotekarier i B 26. Jag tycker icke, att det finnes skäl att ställa till gemensam votering, sedan första kammaren beslutat i överensstämmelse med reservationen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Med herr Rydén förenade sig herr Månsson i Furuvik.

Herr Lovén: Herr talman! Jag vill bara säga, att det enda lilla halmstrå, som herr Bäcklund håller sig fast vid, är den reservation, som herr Widell gjort. Men det är en Brask-lapp, som han lagt dit i år. Han menar, att på grund av att frågan icke var utredd i fjol, kunde han då icke tillstyrka, och därför har han gjort det i år. Med ett bifall till reservationen skriva vi heller icke under vad herr Widell lagt in bakom sitt yttrande, utan det står oss fritt att pröva varje fråga, som kommer fram i liknande ämne.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den senare propositionen. Herr Bäcklund begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslags:

Den, som vill, att kammaren, med avslag å bankoutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 27, bifaller den vid utlåtandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för nej-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 22.

Slutligen upptogs till behandling första lagutskottets utlåtande, nr 22, i anledning av väckta motioner med förslag till förordning angående skyldighet att inhämta polismyndighets tillstånd till vissa nöjeställningar m. m.

Första lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade likalydande motioner, nr 68 i första kammaren av herr Karl Johan Ekman m. fl. och nr 188 i andra kammaren av herr Göranson

I fråga om polis-myndighets tillstånd till vissa nöjeställningar m. m.

m. fl., däri hemställt, att riksdagen ville för sin del antaga ett i motionerna intaget förslag till förordning angående skyldighet att inhämta polismyndighets tillstånd till vissa nöjestillställningar.

Utskottet hemställde, att riksdagen i anledning av förevarande motioner måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville med beaktande av de av utskottet anförda synpunkterna skyndsamt låta utreda, i vilken omfattning och på vad sätt nu gällande bestämmelser om nöjestillställningar skulle kunna utvidgas, såsom i motionerna ifrågasatts, samt för riksdagen framlägga det förslag, som av utredningen kunde föranledas.

Vid utlåtagandet var emellertid fogad reservation av herrar *Åkerman, Klefbeck, Julin, Lindqvist* i Halmstad, *Lindley, Leo* och *Karlsson* i Vätö, vilka hemställt, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr *Lindqvist* i Halmstad: Herr talman! Jag har jämte några andra av utskottets ledamöter avgivit en reservation vid utskottets utlåtande, vilken reservation är vidfogad utlåtagandet. I anledning av denna vår reservation ber jag att få säga några ord.

Vi hava icke, såsom väl framgår av vår reservation, funnit, att det föreligger tillräckliga skäl att göra en sådan framställning som den, vilken utskottet hemställer om. När man tager del av de motioner, som här föreligga, måste man ju säga sig, att det är knappast fullt tydligt vad motionärerna egentligen syfta till eller hur långt motionärerna vilja gå. Det centrala i motionärernas framställning torde väl vara, att de önska skärpta ordningsföreskrifter för nöjestillställningar av olika slag. I främsta rummet synas motionärerna vilja, att vissa klubbar och föreningar, vilka anordna danstillställningar eller andra nöjestillställningar, skola inordnas under samma föreskrifter, som nu gälla för offentliga sammankomster. En liknande fråga som denna var före under fjolårets riksdag, men den blev då av riksdagen avvissad. När denna fjolårets motion förelåg till behandling av denna kammars andra tillfälliga utskott, infortrade detta utskott en del yttranden i anledning av motionen. Det kom in sådana från vissa personer samt också från några myndigheter. De yttranden, som inkommo under fjolåret och vilka voro bifogade utskottsutlåtagandet i fjol, de finnas också bifogade första lagutskottets utlåtande i år, och av dessa yttranden framgår det alltför väl, vilket också av oss alla torde vara känt och erkänt, att i fråga om vissa nöjestillställningar är icke allt bra, som det är. Men även om man erkänner detta, kan man ju icke därmed vara färdig att gå med på vilka förslag som helst, som komma fram för att hindra eller taga bort det onda, som kan ligga i vissa nöjestillställningar. När det gäller att framkomma med förslag, som, därest de genomfördes, skulle komma att medföra ett bättre sakernas tillstånd, ja, då står man, kan man säga, ganska frågande inför vad man skall göra. Årets motionärer ha försökt att komma åt det onda, som de anse finnas, genom att i praktisk handling söka omsätta den tanke, som de vilja se förverkligad, och då hava de gjort det på så sätt, att de föreslagit en ändring i ordningsstadgan för rikets städer och därvidlag framkommit med ett fullt detaljerat förslag. Men det förslag, som motionärerna här framlagt, det torde de kanske icke ens själva längre vilja anse innebära en framkomlig väg, och utskottsmajoriteten, som åtminstone på något sätt velat tillgodose och tillmötesgå de synpunkter, som motionärerna ha framfört, har på det bestämdaste avvisat de detaljförslag, som motionärerna här framlagt.

*I fråga om
polis-
myndighets
tillstånd till
vissa nöjes-
tillställningar
m. m.
(Forts.)*

*I fråga om
polis-
myndighets
tillstånd till
vissa nöjes-
tillställningar
m. m.
(Forts.)*

Motionärerna ha föreslagit — jag skall icke läsa upp hela deras förslag, men jag nödgas dock återgiva något av vad de anfört — motionärerna ha föreslagit, att envar som vill anställa vissa nöjen, som finnas uppräknade i lagtexten och till vilka allmänheten har tillträde mot eller utan avgift eller till vilken tillträde erhålles på grund av medlemskap i förening, klubb eller annan liknande sammanslutning, däri rätten till inträde utan särskild individuell prövning står öppen för allmänheten eller för viss grupp av personer, vare pliktig att hos polismyndigheten i orten för varje gång skriftligen söka tillstånd därtill. Och i andra stycket av första paragrafen hava de föreslagit följande: »Har vederbörande kommun genom laga kraft ägande beslut bestämt, att alla eller visst eller vissa slag av tillställningar, som i denna förordning avses, icke må yrkesmässigt, eller eljest på ett mera stadigvarande sätt anordnade, inom kommunen förekomma, må tillåtelse till sådan tillställning ej av polismyndigheten meddelas.»

Ja, den i första stycket angivna bestämmelsen kan utan större svårighet kringgå, säger utskottsmajoriteten. Den anser sålunda, att den individuella prövning, som motionärerna här föreslagit, är ingenting värd, ty vore den värd någonting, skulle man icke, som utskottsmajoriteten säger, så lätt kunna kringgå densamma. Utskottet tillägger, att med sådana bestämmelser som denna skulle tillträde till en nöjestillställning bli i huvudsak lika obehindrat som förut.

I det andra stycket, som jag nyss läste upp, hava motionärerna föreslagit, att om en kommun beslutar, att nöjestillställningar icke må yrkesmässigt eller eljest på ett mera stadigvarande sätt anordnas, så komma icke polismyndigheterna att giva tillåtelse till en sådan tillställning. Här har sålunda föreslagits ett fullkomligt kommunalt veto, ett kommunalt veto, mot vilket icke vare sig vederbörande länsstyrelse eller Kungl. Maj:t skulle ha någon rätt att ingripa, vilka övergrepp som än här skulle komma att äga rum. Att man kan befara, att sådana komma att äga rum, det har man erfarit redan under nu rådande förhållanden, i det att vissa kommuner fattat beslut, som man med rätta måste beteckna som rena övergrepp. Även mot denna del av förslaget vänder sig utskottsmajoriteten på det allra bestämdaste och säger, att med hänsyn till de betänkligheter, som äro förenade med ett dylikt vittgående ingrepp, kan utskottet icke biträda motionärernas förslag härutinnan.

Av det här framförda kan man väl förstå, huru ofantligt svårt det är att lagstifta på det område, där motionärerna hava velat inbjuda till en lagstiftning. Särskilt svårt visar det sig vara, när man, som motionärerna här gjort, försöker komma fram med detaljerade föreskrifter. Men när motionärerna gjort dessa försök till detaljlagstiftning, kan det kanske vara rätt att säga, att man egentligen bör vara motionärerna tacksam, för att de tagit så detaljerat på frågan och nedlagt ett sådant arbete, som de gjort, ty just därigenom, att motionärerna nedlagt ett sådant arbete, som de gjort, och vi fått detta förslag framför oss, torde det stå tydligare för envar, hur svårt det är att på detta område ingripa med detaljföreskrifter.

Trots att man här stöter på så stora svårigheter, har utskottet efter att hava vänt sig mot de av motionärerna föreslagna bestämmelserna likväl ansett, att riksdagen borde i anledning av motionerna avlåta en skrivelse till Kungl. Maj:t. Utskottet säger på ett ställe i sin motivering efter att ha talat mot motionerna: »Måhända kan det befinnas möjligt att vinna en lösning av frågan genom att till bestämmelser om nöjestillställningar, till vilka allmänheten har tillträde, foga ett stadgande, att dessa bestämmelser skola gälla även sådana tillställningar, som beträffande rätten till tillträde uppenbarligen äro att likställa med offentliga. Genom ett dylikt stadgande synes mera flagrant kringgående av föreskrifterna om offentliga tillställningar kunna

förhindras, samtidigt som avfattningen tydligt torde utmärka stadgandets karaktär av undantagsbestämmelse.» Jag vill för min del säga, att jag tror, att utskottet här är inne på rätt väg. Om något här skulle behöva göras, då vore det kanske att välja den rättaste och den lättaste vägen, om man införde en sådan generell bestämmelse. Men utskottet är icke nöjt med om det blir en dylik generell bestämmelse, utan det vill gå vida därutöver. Men hur långt utskottsmajoriteten därvidlag vill gå, framgår icke så tydligt av motiveringen, och denna fråga torde väl icke heller vara fullständigt genomtänkt av utskottet, då ju utskottet icke haft tillfälle därtill.

Vi reservanter hava dock icke blivit övertygade om att det är nödvändigt att nu skriva till Kungl. Maj:t och begära någon utredning, även om det skulle ha inskränkt sig till det förut sagda om de generella bestämmelserna. Vi ha i vår reservation tillåtit oss erinra om att vi här röra oss på ett för föreningslivet mycket ömtåligt område. Vi ha i vår reservation liksom så många andra och i detta fall även motionärerna erinrat om att föreningsrätten är av så högt värde, att man icke utan tvingande skäl bör vidtaga åtgärder, som kunna leda till intrång i denna rätt. De skäl, som motionärerna anfört och åberopat för den föreslagna lagstiftningen, hava vi icke kunnat tillmäta så stor betydelse, att vi kunnat vara med om att tillstyrka en skrivelse. Att en lagstiftning på detta område icke utan vidare kan vara behövlig, finna vi också bestyrkt på olika sätt.

Det erinrades i fjol av dem, som icke ville vara med om en lagstiftning här, bland annat om det uttalande av poliskammaren i Göteborg, som finnes vidfogat utskottsutlåtandet. I Göteborg har man ju sökt att komma till den ordning, som man anser vara erforderlig, inom ramen av de nuvarande bestämmelserna, och man hade där vid det tillfälle, när man yttrade sig om den i fjol väckta motionen, den fasta förhoppningen, att det skulle vara möjligt att komma till rätta med missförhållandena på detta område även inom ramen av de nuvarande bestämmelserna. Poliskammaren i Göteborg säger ju: »Poliskammaren förväntar sig, att genom den pågående utredningen och i följd därav vidtagna åtgärder de huvudsakliga olägenheterna av dansklubbarnas verksamhet skola kunna stävjas, i den mån så kan ske genom ingripande från ordnings- och hälsovårdsmyndigheternas sida.» Vi ha tillåtit oss säga ungefär följande i vår reservation, att kan man i Göteborg komma till rätta med danstillställningar och dylikt inom ramen av den nuvarande lagstiftningen, inom ramen av nuvarande stadganden, så bör det också finnas möjlighet att göra det på andra orter.

I fråga om ordningsstadgan för rikets städer, som motionärerna framlagt förslag om att få ändrad och få utsträckt till den rena landsbygden, så har utskottet här i början av sitt utlåtande erinrat om att det redan nu är möjligt för de kommunala myndigheterna att få denna ordningsstadga tillämpad, om de därom göra ansökan, och utöver denna ordningsstadga för rikets städer, som kan bli tillämpad på rena landsbygden, ber jag få hänvisa till kommunallagarna. Enligt § 7 i kommunalförfattningen för landskommunerna står det de kommunala organen, kommunalfullmäktige och kommunalstämma, fritt att antaga vissa ordningsstadgar och insända dessa till länsstyrelsen, för att länsstyrelsen må pröva desamma och, om den finner dem sådana, att de böra antagas, även stadfästa dem. Såvitt jag kan se och förstå, finnes redan i nuvarande bestämmelser möjlighet för de kommunala myndigheterna att ingripa, där så är erforderligt för ordningens upprätthållande, och jag vill säga: låt oss först använda de i lag och författning givna bestämmelserna och se, om icke de äro tillräckliga, innan vi skriva till Kungl. Maj:t och begära några ändringar eller några nya bestämmelser.

Så ha vi biografföreställningarna. Beträffande dessa ha vi reservanter till-

*I fråga om
polis-
myndighets
tillstånd till
vissa nöjes-
tillställningar
m. m.
(Forts.)*

*I fråga om
polis-
myndighets
tillstånd till
vissa nöjes-
tillställningar
m. m.
(Forts.)*

låtitt oss erinra om, och det återfinnes också i utskottsutlåtandet, att det finnes en framställning i denna sak, som ligger under Kungl. Maj:ts prövning. Även om man icke anser förhållandena här vara, som de skola och böra vara, är det alltså icke behöfligt att skriva till Kungl. Maj:t om denna sak. När det gäller en sådan stadga som denna, som avser ordnandet av biografväsendet, vill jag framhålla, att det är en stadga, som Kungl. Maj:t visserligen har rätt att på administrativ väg utfärda, men att det är ingenting som hindrar, att om Kungl. Maj:t vill göra större förändringar i densamma, Kungl. Maj:t då inhämtar riksdagens yttrande över den nya stadgan, innan den utfärdas.

Av vad jag här anfört torde, herr talman, framgå, att när vi reserverar icke velat vara med om motionärernas hemställan, är det just på grund därav, att vi anse att de bestämmelser, som vi ha på detta område, äro och böra åtminstone för närvarande vara tillräckliga. Vi vilja naturligtvis lika väl som någon annan — det behöver väl egentligen icke sägas — att det skall vara ordning och reda såväl i stad som på land, men vi ha icke kunnat bli övertygade om att det är påkallat att nu skriva till Kungl. Maj:t, utan vi ha här emot avgivit vår reservation.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Åkerman m. fl. avgivna reservationen, vilket innebär avslag på såväl de väckta motionerna som på utskottets hemställan.

Herr *Pettersson* i Köping instämde häruti.

Herr *af Ekenstam*: Herr talman! Jag torde först få fastslå som tämligen allmänt erkänt, att det är en rätt svår fråga, det här gäller. Jag skulle vilja säga, att den för närvarande är en storstadsfråga, men med den tendens, som en hel del av dessa nöjesriktningar, som man här vill motarbeta, hava att gå ut över landet, kan man vara fullt övertygad om att de nog komma att sprida sig långt över storstädernas gränser.

Vi hade ju denna fråga till diskussion förra året, och den blev då ganska grundligt debatterad. Man torde därför icke behöva nu gå in i sådana detaljer, som den föregående ärade talaren gjorde. Men jag vill erinra om, att även han genast i början av sitt anförande erkände, att det icke är bra, som det är. De förhållanden, som påtalas i de föreliggande motionerna, äro för visso sådana, att i ett ordnat samhälle, där man vill upprätthålla skick och ordning, är det icke lämpligt, att något sådant skall få försiggå. Emellertid fann den förre talaren, att det var ett utomordentligt lämpligt angreppsobjekt, som låg i de lagparagrafer, som motionärerna kommit med i sin motion och som just avse en ändring av den ordningsstadga, som det här är fråga om. Jag undrar, om han egentligen tänkt på att dessa lagparagrafer kanske icke varit så alldeles allvarligt menade i sin utformning. Kanske man kan tala om för honom en sak, som nog sagts man och man emellan, nämligen att motionärerna åsyftade att få denna fråga till lagutskottet, och för att kunna få den till detta utskott och icke behöva få den utlämnad till tillfälligt utskott ansågo motionärerna det nödvändigt att till själva motionerna foga ett förslag till lag. Så har det gjorts, men jag tror, att även om man vill gå dem själva litet närmare in på livet, så skola de nog förvisso erkänna, att de icke tänkt sig, att riksdagen skulle kunna obeskuret eller kanske ens i största omfång antaga det föreliggande förslaget till lag sådant det föreligger. Det är nog icke heller så, att den lagen är passande, utan det behövs nog något annat, kanske mera omfattande. Det är just därför, som lagutskottets majoritet har kommit till den åsikten, att man bör överlåta till Kungl. Maj:t att göra en utredning, varpå sedermera en lagstiftning kunde byggas, och det blir då, som, om den framlägges inför riksdagen, riksdagens kamrar få tillfälle att avgöra, huruvida de vilja vara med eller icke. Och då kan man förvisso säga, då herr Lindkvist icke ville vara med om någon-

ting, ehuru herr Lindqvist säger, att det icke är bra som det är, och vi syfta till att komma till något bättre och fördenskull vilja hava fram denna skrivelse till Kungl. Maj:t, under förhoppning, att den utredning som Kungl. Maj:t kunde göra verkligen skulle kunna leda till en lagstiftning, som är bättre — att det är väl då icke allt för stort skäl att med sådan häftighet motarbete skrivelseförslaget. Den siste ärade talaren framhöll också mer än en gång, att denna fråga vore så ofantligt svår att lösa, men å andra sidan framhöll han också, att i Göteborg tyckes det vara möjligt att med den existerande ordningsstadgan komma till en lösning. Jag vet icke, huruvida man i Göteborg har möjlighet att tolka ordningsstadgan bättre än i Stockholm, men faktiskt är, att polismästaren i Stockholm har i det skriftliga utlåtande, som han avgivit angående denna fråga, sagt, att det enligt hans mening är nödvändigt, att rättelse åstadkommes genom lagstiftning. Jag antar, att även polismästaren i Stockholm haft tillfälle att undersöka de möjligheter, som nuvarande lagar och förordningar lämna. Om han anser, att han genom dem icke kan komma till en lösning, så är det nog tillräcklig anledning att fästa sig vid detta något mera än vid vad som säges, att han möjligtvis kan komma till en rättelse på ett annat sätt.

Så var det fråga om att uppdraga en lämplig gräns mellan de legala formerna av föreningslivet och det så kallade föreningsliv, som man nu har velat komma till livs. Det är förvisso, som jag nämnde i början, en svår sak, men det torde väl kanske icke vara så omöjligt, och det har också framhållits i de yttranden eller åtminstone några av de yttranden, som här finnas. Barnavårdsnämnden i Stockholm har sagt: »att uppdraga i sakens egen natur grundade gränslinjer mellan de verkligt enskilda och de blott till namnet enskilda nöjestillställningarna torde ej möta oöverstigliga svårigheter.» Det har också varit utskottets mening, att med god vilja skall det visa sig, att inga oöverstigliga svårigheter finnas, och att man genom lämpligt utredningsarbete alldeles säkert skall komma till ett resultat, som icke på något sätt kommer att förvrida den föreningsrätt, som vi alla vilja hägna om, men som kan, åtminstone i mycket hög grad, avhjälpa de olägenheter, under vilka vi nu sucka.

Jag anmärkte för en stund sedan, att vi debatterat denna fråga tillräckligt mycket i fjol, och jag anser också, att de allra flesta av kammarens ledamöter haft tillfälle att så sätta sig in i den, att någon vidare utveckling icke behöver vara nödvändig. Jag ber för min del sålunda att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Pehrsson i Göteborg: Herr talman! Jag vill med glädje konstatera, att den förste ärade talaren, som talade på reservanternas vägnar, har bestämt och klart sagt ifrån, att det icke är bra som det är, och att det icke är mer än en mening om att här föreligga missförhållanden, och att det vore lyckligt, om vi kunde avhjälpa dem. Han trodde å sin sida, att man med de möjligheter, som redan finnas, kunde avhjälpa dessa, och han har därvid hänvisat särskilt till erfarenheterna från den stad, som jag tillhör. Jag vill då allra först därom säga, att efter det utlåtande, som avgavs för ett år sedan med anledning av den då av mig framlagda motionen, har man företagit en rassia, som gjort sin mycket goda verkan naturligtvis. Jag kan icke ingå på förhållandena i min hemstad. Det gör mig icke glad, när jag tänker på huru det är ställt i det hänseendet också där. Jag vill t. ex. erinra om ett uttalande av en av våra tidningar, en radikal tidning, om den motion, som av mig frambars — den motion som nu har blivit innesluten i lagutskottets yrkande, vilket, sedan man skalat av allt annat, blivit detsamma ungefär som i den motion jag lämnat. Denna sålunda ingalunda konservativa tidning, utan tvärtom, skrev, att motionären »har alldeles rätt i sak och någon annan väg än motionens finns väl knappast att

*I fråga om
polis-
myndighets-
tillstånd till
vissa nöjes-
tillställningar
m. m.
(Forts.)*

I fråga om
polis-
myndighets
tillstånd till
vissa nöjes-
tillställningar
m. m.
(Forts.)

gå. Men utredningar ha vi respekt för. De bruka aldrig hinna fram förr än i sista minuten. Och mot dansklubbarna m. fl. gäller det framför allt att handla snabbt». Detta spontant framkomna uttalande torde möjligen visa, vilken uppfattning vi inom vårt samhälle hava om de möjligheter, som hava förelegat att avvärja de vådor, som vi allesammans synas vara eniga om att erkänna. Jag vill också, mina damer och herrar, erinra om, att när polisen griper in på detta område, då är det först på grund av att det förekommit slagsmål eller fylleri eller andra sådana förhållanden. Jag vill erinra om vad man upplevat här i Stockholm endast de sista månaderna, då klubben på Majorsgatan 9 lät mycket tala om sig för en tid sedan. Jag erinrar om kända missförhållanden vid »Kulturella Ungdomsföreningen Aktiv», om »Hemtrevnad», den beryktade dansklubb, som nämnts i samband med »Grotta Azzura», som nog kammarens ledamöter läste om på sin tid o. s. v. Det har därvidlag visat sig, att polisen kan endast ingripa, när det varit något alldeles extra ordinärt, men vid undersökningar av vad som vanligen förekommer i dessa klubbar har man fått veta — det säges mycket oförtydligt från polisens sida — att det liv som där föres är av den art, att samhället bör gripa in för att skydda vår ungdom, ty mina herrar och damer: här är icke fråga om att komma några legitima rättigheter, föreningsrätten eller ungdomens legitima nöjesliv, till livs, utan här är meningen, att man verkligen skall kunna skydda denna vår ungdom icke minst från det ockrande på ungdomens helt naturliga begär efter nöjen, som sker och sker på ett sådant sätt, att det måste uppröra oss alla, när vi se vissa utslag därav.

Jag är övertygad om, att de yttranden, som äro fogade till detta utlåtande från utskottet, som alla gå i motsatt riktning mot vad man vill utläsa ur yttrandet från poliskammaren i Göteborg, de tala dock sitt tydliga och klara språk, att här behöver vidtagas åtgärder. Jag vill jämväl peka på dessa biograf föreställningar av förbjudna filmer, som fått ett större rum i den motion, jag frambar, än i denna motion, men som äro inbegripna i utskottets utlåtande. Jag vill då erinra kammaren om, att så långt ifrån att den uppmärksamhet, som därmed fästes på dessa vid den debatt vi hade föregående år, skulle hava på något sätt stävjat detta kringgående av lagen, så har det blivit så mycket starkare fart däri. Annandag jul hade vi i Göteborgs cirkus en sådan där tillställning med affischer — den som kan vara intresserad av att se hur en sådan ser ut kan taga del av den på mitt bord — väldiga affischer uppslagna runt om i staden, och på denna affisch har man tagit upp yttranden bland andra av en i denna kammare icke okänd man, som heter Hinke Bergegren, där han uttalar, att det sätt, på vilket man skurit bort vissa scener, som dock visades, visar »blott vilka krypande, äckliga lakejsjälur de, censorerna, äro». och där det står på affischen, mina herrar, »en förbjuden rysk storfilm». Så kommo dessa motioner, som i dag behandlas, fram, och samtidigt därmed eller kanske ungefär åtta dagar därefter uppfördes här i staden denna samma film, som ju har fått mycket dåligt betyg. Tvenne stora föreställningar på, jag skulle tänka mig, den största lokalen i staden, Auditorium, höllas med öppet annonserande om den förbjudna filmen, »den blodiga söndagen». Det skedde genom den beryktade »Arbetarkultur». — Jag tycker man missbrukar ordet »arbetare» från detta håll. Det skulle glatt mig att höra en liten protest från dem, som verkligen kunna anses som representeranter för arbetarkulturen. — Denna stora lokal fylldes två gånger. Sedan fortsattes det landet igenom. Jag hade tillfälle att se i tidningen Norrskensflamman en reseroute för förevisande av denna film på ett flertal ställen, och där uppmanade man medlemmarna och organisationerna att anmäla sig för att få vara med och få taga del av den. Denna ryska propagandafilm hör till sådant, som jag icke från denna plats vill recensera, men jag hänvisar till vad som står i den motion, som av mig framburits.

Nu är jag alldeles övertygad om, att vi litet var hava en känsla av, att detta

går dock icke an. Hava vi en filmcensur, kan det väl icke vara överensstämmande med samhällets värdighet att på detta sätt låta denna lag öppet kringgå. Det kan hjälpas, sade den förste ärade talaren, genom en instruktion för filmcensuren, och den frågan ligger redan hos Kungl. Maj:t. Jag vill då erinra om, att när detta förslag, som kom från filmcensurerna, hade avgivits och blev remitterat till justitiekanslern, så avgav justitiekanslern den 5 januari innevarande år ett yttrande till regeringen, i vilket han förklarade, att detta lagkringgående icke kunde förebyggas på administrativ väg, utan att det måste ske genom lagstiftning. Då vill jag fråga: är det då icke skäl i, att vi stödja Kungl. Maj:t och ge till känna, att riksdagen vill dock hava en utredning i denna fråga? Den förste ärade talaren sade, att det var ett utomordentligt svårt område att lagstifta på. Ja, det har bäst visat sig, när man försökte att på enskild väg lägga fram ett lagförslag. Det visade sig, att det icke blev tillfredsställande. Det finnes icke mer än en väg att få fram något för att få hjälp mot här påtalade missförhållanden, och det är att låta en utredning ske genom Kungl. Maj:t, som ju har alla möjligheter att använda sig av för att tillgodose icke bara vad vi vilja hava i första hand, nämligen skydd för våra unga i den omfattning, som är möjlig och som bör ske, utan även detta så lagt, att icke det legitima föreningslivet på något sätt kränkes. Det förefaller mig, som skulle det icke vara någonting i detta krav, som borde taga emot. Jag är övertygad om, att de organisationer, för vilka herr Lindqvist har kunnat föra talan, och vilka hysa en viss fruktan för att detta legitima föreningsliv skulle kränkas, icke äro i den situationen, att de behöva vara rädda för polisen, utan jag är övertygad om, att de komma att förhålla sig på ett legitimt sätt i detta hänseende.

Jag vill till sist, herr talman, erinra om, att det är dock ett av vår tids allra största krav och spörsmål att hjälpa och stödja de unga i en tid med så många frestelser och faror och att avvärja detta ockrande på ungdomens benägenhet för nöjeslivet och söka leda detta, även genom restriktioner, i sådana banor, att de svåraste missförhållandena komma att avvärjas. Det borde i all synnerhet, mina damer och herrar, vara en betydande sak för demokratin, den demokrati, som vill draga in dessa unga skaror allt mer och mer i samhällsarbetet. Det är dock endast på fostrans väg, som de kunna göras dugliga till att göra en verklig insats. Jag tillåter mig erinra om ett ord, som är sagt av en av demokratiens fäder i detta land. Jag tror, att han skulle inte hava tvekat att i dag stödja denna sak, om han varit med. Det var den bekante riksdagsmannen i andra kammaren Adolf Hedin. Han sade: »Det är en livssak för demokratin att hålla strängt på sederna.» Jag hoppas, att dessa hans ord skola finna genklang också hos denna tids demokrati. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Leo: Herr talman! Då jag står antecknad bland reservanterna till utskottets utlåtande i denna fråga, vilken vi behandlade också i fjol och antagligen få höra talas om även i framtiden, skall jag be att få säga några ord. Jag skall emellertid därvid icke så mycket uppehålla mig vid den motion, som i denna kammare är framburen av herr Johanson i Huskvarna och som närmast har utgjort den formella anledningen till utskottets utlåtande. Denna motion är ju övergiven redan av utskottsmajoriteten, och vi hörde nyss, att en ledamot av denna utskottsmajoritet, herr af Ekenstam, förklarade, att man begagnat utvägen med denna något konstiga motion endast därför, att man skulle tilltvinga sig behandling av ärendet i ett ständigt utskott. Jag skall således icke vidare gå in på motionen. Jag vill endast omnämna, att den bland alla sina övriga besynnerligheter också upptar krav på *kommunalt veto* beträffande nöjestillställningar, vilket förefaller mig vara ett mer än underligt sätt att bidra till strävandena att förjaga tråkigheten på

*I fråga om
polis-
myndighets
tillstånd till
vissa nöjes-
tillställningar
m. m.
(Forts.)*

I fråga om
polis-
myndighets
tillstånd till
vissa nöjes-
tillställningar
m. m.

(Forts.)

landsbygden. Om jag därtill lägger, att man till de i paragraf 13 i ordningsstadgan för rikets städer omnämnda nöjestillställningar också räknar offentliga föredrag, så förstår man, att man skulle kunna göra det ganska lugnt och dött för sig i de socknar, där man skulle vilja begagna sig av detta kommunala veto, som motionärerna vilja hava infört.

Emellertid skall jag omedelbart övergå till att något granska innebörden av utskottsmajoritetens hemställan, vilken huvudsakligen grundar sig på en annan motion, som är väckt i år, men som gått till tillfälligt utskott, nämligen en motion av herr Pehrsson i Göteborg m. fl. Utskottsmajoriteten föreslår nu, att vi skulle hemställa till Kungl. Maj:t om utredning »i vilken omfattning och på vad sätt nu gällande bestämmelser om nöjestillställningar må utvidgas». Bakom detta ligger, som vi alla förstå och hört av de anföranden, som redan hållits, en önskan att indraga vissa enskilda sammanslutningar under poliskontroll, d. v. s. man vill här med lagstiftning gå in på föreningsrättens område.

Innan man detta gör, bör man emellertid, tyckes det mig, noga överväga, vad man gör, och noga överväga, huruvida det finnes ett verkligt behov av en så allvarlig åtgärd, som här ifrågasättes.

Om man nu ser på behandlingen av herr Pehrssons motion i fjol och på de utlåtanden, som finnas fogade vid detta utskottsbetänkande, så finner man, att det huvudsakligen är tre områden för den enskilda klubb- eller föreningsverksamheten, som man har tänkt på, då man föreslagit denna utredning. Det är de enskilda klubbar, som bildats för uppförande av professionell boxning, föreningar för förevisande av filmer, som hava stoppats av censuren, och slutligen dansklubbarna. Vad nu boxningsklubbarna beträffar, så äro dessa klubbar, varav en finnes i Stockholm, otvivelaktigt bildade som en protest mot vissa polismästares uppfattning, att professionell boxning icke bör vara tillåten. När sålunda Stockholms polismästare hade uttalat sitt förbud mot att uppföra professionell boxning offentligt, så bildade man en boxningsklubb, och man har sedan anordnat flera enskilda tillställningar inför fulla hus. På de första bänkarna vid dessa boxningstillställningar finner man ofta medlemmar av kungahuset, medlemmar av svenska akademien och för övrigt spetsarna inom Sveriges litterära, konstnärliga, vetenskapliga och finansiella liv, och bakom dessa framskjutna representanter från olika samhällsklasser står en sammanslutning här i Stockholm av mellan 12- och 15,000 medlemmar. Jag skulle tro, att detta faktum vittnar om, att vad man här ser, det är en protest emot ett för långt drivet polisnit, det är en protest emot den uppfattning, som är polismästare Hårlemans men icke allmänhetens, nämligen att professionell boxning icke bör vara tillåten. Jag kan icke tänka mig, att Sveriges riksdag skulle vara färdig att göra ett ingrepp i föreningsrätten för att hävda polismästare Hårlemans uppfattning om boxning gentemot uppfattningen hos bl. a. alla dessa, som jag nu nämnt, och bland vilka man finner den goda smaken och omdömet väl företrätt.

Vi ha vidare den grupp av klubbar, som bildats för att framföra filmer, som hava stoppats av statens biografbyrås censur. Jag har icke sett någon av de filmer, som på detta sätt framförts, men det talades ju mycket i fjol även av motionärerna om de rysligheter, som man skulle kunna få se i filmen Potemkin, som då uppfördes av en för ändamålet bildad förening. Jag har, som sagt, icke sett den filmen, men jag har hört några, som sett den, och de hava för sin del förklarat, att det fanns intet som helst uppseendeväckande eller fasaväckande i den filmen. Möjligen kunde en del av texten anses onödigt oförblommerad. Men, menade man, hade man gjort en liten justering av texten, så hade det icke varit någon som helst fara i att framföra filmen offentligt. Man har sagt mig, att på våra offentliga biografier har man många

gångar sett mycket värre saker och, framför allt, mycket större smörja, än det här var fråga om. Så att jag tror, att även här kan man säga, att framförandet av denna film under skydd av föreningslivet får också fattas som uttryck för en protest mot en måhända för sträng censur. Och jag tror, det kan vara av vikt, att man på vederbörligt håll beaktar den varning, som kan ligga i en sådan protest. Men även om man skulle anse, att det bör göras någonting här, att man icke bör tillåta framförandet av vilken ocensurerad film som helst, så finns det ingen anledning för riksdagen, i år åtminstone, att skriva något särskilt i den frågan, därför att den ligger för närvarande till prövning hos Kungl. Maj:t, dit statens biografbyrå hänskjutit den. Det finns sålunda möjlighet för Kungl. Maj:t att taga ställning till den frågan, utan att riksdagen uppmanar Kungl. Maj:t till det.

Går man slutligen över till den tredje kategorin klubbar, som man här säger sig vilja komma åt, nämligen dansklubbarna, är förhållandet litet annorlunda än på det område, jag nyss nämnt. Jag tror för min del, att dessa dansklubbar dels hava tillkommit som en protest emot de fiskaliska åtgärderna från kommunernas sida (nöjesskatten), dels äro de också, och måhända till största delen, ett utslag av de nöjeslivets avarter, som vi i vår tid se på så många andra områden. Kommunerna hava ju, åtminstone i allmänhet i städerna, genom införfande av nöjesskatt belagt inträdet till även danslokaler med en viss extra avgift, och det är troligt, att man velat skaffa sig tillfälle att dansa litet billigare genom att bilda föreningar och på så sätt undkomma nöjesskatten. Det är naturligtvis icke i och för sig trevligt, att man kan göra så, men stat eller kommuner får alltid vara beredd på att, om den gått för långt beträffande fiskaliska åtgärder, allmänheten reagerar genom att begagna sig av de möjligheter att komma undan, som finnas. I varje fall är det icke en ekonomisk fråga av den betydelse, att vi hava någon anledning att lagstifta beträffande föreningsrätten.

Vad återigen beträffar dessa dansklubbars inverkan på moralen, har det ju sagts rätt så kraftiga saker därom. Jag tror emellertid för min del, att man har betydligt överdrivit den saken, och jag tror, att om det över huvud kan sägas ligga någon fara för moralen i den dans, som utövas, så är det lika farligt, vare sig man dansar i enskilda sammanslutningar eller på offentliga lokaler. Och detta mitt antagande bestyrkes av de yttranden, som från ansvariga myndigheter och från annat håll i föl inkommo till det utskott, som då hade att behandla herr Pehrssons i Göteborg motion. Jag vill särskilt fästa uppmärksamheten på att Stockholms poliskammare i sitt yttrande i föl icke med ett ord berörde dansklubbarna. Yttrandet är undertecknat av polismästare Hårleman, som uttalade den meningen, att det bör finnas möjlighet för polisen att kunna ingripa för att stoppa boxning och film, men det finns som sagt icke ett ord nämnt i detta poliskammarens yttrande, som antyder, att dansklubbarna skulle utöva någon moraliskt fördärvbringande verkan. Vad poliskammaren i Göteborg beträffar yttrar den sig visserligen även om dansklubbarna, men den avråder bestämt, att man för deras skull skall tillgripa någon lagstiftning. Där finns sålunda intet stöd för motionärerna att hämta i dessa myndigheters uttalanden. Vad beträffar de barnavårdsnämnder och andra skyddsorgan, som i föl yttrade sig, gå meningarna hos dem litet i sär. En del anse, att dessa dansklubbar kunna ha ett skadligt inflytande. Andra åter anse, att dansen där icke är farligare än dansen på andra lokaler. Och jag fäster särskilt uppmärksamheten på vad en skyddsorganisation som »Unga kvinnors värn» yttrar. Dess styrelse säger i sitt yttrande till utskottet, att »de unga kvinnor, med vilka de i styrelsens tjänst anställda diakonissorna kommit i beröring, ha nämligen i allmänhet icke besökt ifrågavarande klubbar utan sökt sin förlustelse på offentliga nöjeslokaler». Och den tillägger,

*I fråga om polis-myndighets tillstånd till vissa nöjes-tillställningar m. m.
(Forts.)*

*I fråga om
polis-
myndighets
tillstånd till
vissa nöjes-
tillställningar
m. m.
(Forts.)*

att de omkring 150 flickor i åldern 15—17 år, som under förlidet år inför diakonissorna erkänt, att de kommit på avvägar, hava samtliga utan undantag satt detta förhållande i direkt samband med deltagandet i *offentlig* dans. Det finns sålunda icke minsta antydning om att dansklubbarna ha någon som helst inverkan på det beklagliga förhållandet, att en massa unga flickor urspåra. Utan man lägger skulden därtill, *om man över huvud skyller på dansen*, på den offentliga dansen, den som utövas inför allas ögon, och där man redan har möjligheter till kontroll.

Herr talman! Jag tror icke, jag behöver längre uppehålla mig vid den här frågan. Jag tror, att vad jag sagt visar för dem, som följt mitt resonemang, att man sällan har försökt gå till en så allvarlig lagstiftning, som här är fallet, på svagare grunder än dem, som man här försökt förebbringa. Här finns enligt min mening icke ringaste hållbara skäl för att vi nu skulle med lagstiftningen beträda ett område, som sedan urminnes tider i vårt land varit fredat för polisningripande.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Med herr Leo förenade sig herrar *Pettersson* i Hällbacken och *Sundström*.

Herr *Johanson* i Huskvarna: Herr talman! Som jag är medmotionär i denna fråga, har jag begärt ordet för att i första hand säga, att jag är fullt medveten om de svårigheter som möta att överhuvud taget försöka sig på lagstiftning rörande nöjeslivet. Jag är också medveten därom, att det är ganska svårt att finna de lämpliga formerna för en dylik lagstiftning.

Nu vill jag dock samtidigt med stor tillfredsställelse inregistrera, att herr *Lindqvist* i själva sakfrågan är ense med oss, som stå för utskottets förslag. Han sade, att det är icke bra, som det är. Och det är just så, som vi se saken. Han framställde också det spörsmålet: »Vad skall göras?» Ja, det är den stora frågan: Vad skall man göra för att få något bättre sakernas tillstånd, än vad det är? Det är just den frågan, som vi önska få bragt under utredning.

Rörande det lagförslag, som vi tillät oss framlägga i denna motion och som här kritiserats, vill jag säga, att vi nog haft en aning om att detta lagförslag icke skulle komma att godkännas av första lagutskottet. Därför hade vi också ett alternativt yrkande, som gick ut på, att om icke lagförslaget kunde godkännas, begärde vi utredning i ärendet. Herr af *Ekenstam* sade i sitt anförande, att han trodde, att motionärerna bakom denna motion hade den tanken, att de ville ha motionen remitterad till första lagutskottet. Ja, det var så, att vi ville ha den till detta utskott. Alltnog: herr *Lindqvist* tackade oss för att vi ändå försökt oss på detta experiment och lagt fram detta lagförslag, ty det visade, sade han, huru kinkigt det är att lagstifta på detta område. Det var med stort intresse jag hörde detta, ty sålunda har ju förslaget icke varit alldeles meningslöst.

Om nu frågan, som jag hoppas, går till utredning, i vilken någon av dessa, som nu är avgjort mot en skrivelse, möjligen kommer att deltaga, så hoppas jag, att vi skola få fram ett lagförslag, som kan tillfredsställa de anspråk, man kan ställa en dylik lagstiftning. Det yrkande, som utskottet kommit med, har det motiverat mycket försiktigt. Då jag deltagit i behandlingen inom utskottet, får jag säga, att för min del hade jag önskat, att utskottet hade sträckt sina krav något längre än vad som skett. Men på samma gång vill jag säga, att det är ju bättre att taga ett litet steg framåt än att ingenting göra. Jag hoppas emellertid, om vi få en utredning till stånd, vi sedan skola kunna åstadkomma en lagstiftning, som, i någon mån åtminstone, kan förekomma de svåraste avarterna i fråga om nöjeslivet.

Med dessa få ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Göranzon*.

Herr **Engberg**: Herr talman! Jag skall be att med några ord få motivera, varför jag ansluter mig till yrkandet om bifall till reservationen.

Jag ser för min del i den framstöt, som herrar motionärer gjort i detta fall, ett led i den tendens från det hållet, som särskilt herr Per Pehrsson i Göteborg representerar, att göra detta land ännu tråkigare, än vad det redan är. Vårt land ligger redan på kartan så pass långt åt norr, vi ha så långa och dystra vintrar, och livet gestaltar sig sannerligen så tråkigt och trist i Sveriges bygder, gentemot vad förhållandet är i sydligare belägna länder, att vi borde bli förskonade från en lagstiftning på nöjeslivets område, där en sådan lagstiftning icke är av nödvändigheten påkallad. Vi ha redan ett spionagesystem i landet, drivet väl långt och väl närgånget i andra avseenden, där man träder innanför hemmets tröskel med allehanda närgångna och opåkallade polisfrågor. Jag ser i det steg, som utskottet förutsätter, att man bör taga, ett brytande av en gammal god, svensk, hederlig princip, och det är den, att man skall respektera det enskilda området så långt som möjligt och framför allt hava respekt för föreningsrätten. Jag tror för min del, att de herrar, som anse sig tala i sedlighetens intresse, när de göra denna framstöt, äro på vilse vägar. Sedligheten i all ära, den har sina säsonger, den liksom allt annat här i världen. Och dessa förvillelser hava mången gång helt andra orsaker, än vad herrarna inbilla sig. Det är dock fastslaget genom de bilagor till utskottets utlåtande, vi här ha, att det är den offentliga dansen, som merendels spelar in. Och nu hava vi ju en regering, som lovat att särskilt hava ögonen på den sidan av saken. Den har ju bland sina stora reformuppgifter ställt i utsikt reformering av dansen på våra restauranger. Och kanhända, som herr Leo antydde i sitt anförande, det är på detta område vi hava de faktorer, som mest skada sedligheten.

Som sagt, herr talman, för min del anser jag, att det här är en lagstiftning av det slag, som kammaren bör reagera emot. Ty det är ingenting annat än missriktat sedlighetsnit, som blundar för verkligheten. Ni göra icke vår ungdom en bit bättre genom att biträda detta lagförslag, men ni utvidga ytterligare polisens närgångenhet och rättigheter i detta land på ett sätt, som icke jag vill vara med om. Ty vi skola vara ett fritt land och icke något Sovjetryssland.

Herr talman! Jag yrkar avslag på utskottets hemställan.

Med herr Engberg förenade sig herr *Hagman*.

Herr **Wallerius**: Herr talman! Såsom en av motionärerna skall jag be att få säga bara några ord, vilka närmast komma att taga prägeln av en vädjan, då ett ingående bemötande från min sida knappast torde behövas, enär jag tycker, att skälen för vår ståndpunkt hava framlagts ganska utförligt.

Jag vill likväl gentemot den siste ärade talaren framhålla, att utskottet uttryckligen förklarat, att det icke vill vara med om något uttalande i den riktningen, att det enskilda föreningsväsendet skulle trädas för nära. Och det är klart, att om man antar utskottets förslag, har man också godkänt detta uttalande.

Vidare vill jag säga det, att samhället går ju fram på olika sätt för att skydda och förebygga. Vi ha ju, som en ärad talarinna här i dag förut framhållit — det är en egendomlig skickelse, att propositionen om skyddshem också kom-

*I fråga om
polis-
myndighets
tillstånd till
vissa nöjes-
tillställningar
m. m.
(Forts.)*

*I fråga om
polis-
myndighets
tillstånd till
vissa nöjes-
tillställningar
m. m.
(Forts.)*

mit på kammarens bord i dag — hela vår barnavårdsdag med alla dess åtgärder, som äro exempel på, huru samhället har att ingripa skyddande, värnande och stödjande. Jag ber att få lägga kammaren denna synpunkt på hjärtat.

Och det andra, som jag till sist vill framhålla, är följande. Vi hava ändå här under denna debatt märkt en ganska stor enighet i villigheten att erkänna, att det icke är bra som det är. Det har även från reservanternas sida sagts ganska mycket i det avseendet, att man ville komma till något, som vore effektivt, fastän man tvivlar på, att detta förslag leder till något sådant resultat. Då menar jag, att när man har en sådan enighet, är det också tacksamt att peka på det stora intresse, som vi ha inom vårt land och inom vårt av oss alla högt älskade folk att värna den dyrbara framtidstillgång, som ungdomen i vårt land representerar och därvid icke minst räcka en hjälpsam hand till våra hem, som av olika anledningar hava det svårt just i detta bemödande. Jag tror, att kammarens ledamöter i denna strävan för folkets hälsa i djupaste mening likväl äro ganska eniga, om det än kan finnas betänkligheter ur olika synpunkter.

Med denna korta vädjan, herr talman, ber jag att få tillstyrka bifall till utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herr *Magnusson* i Skövde.

Herr **Herou**: Herr talman! Det förefaller mig, som om ett par av de talare, som här förordat åtgärder, visa bilden av människor, som egentligen icke tro på verkningarna av ordets förkunnelse och dess makt att uträtta något, eftersom de begära lagstiftning på ett område, där det är så oerhört svårt att lagstifta. Man måste ju säga, att det hela kommer i en något egendomlig ställning, när herr Pehrsson i Göteborg under lördagsdebatten sade: »Bort med fingrarna från svenska nationella värden och främst från Sveriges försvar!», och herr Engberg i dag måste varna för Sovjetryssland, när det gäller ett förslag, som framförts av herr Pehrsson i Göteborg.

Motionärerna hava framhållit, att vissa åtgärder angående reglering av nöjeslivet skulle vara synnerligen påkallade, och de anse, att dessa åtgärder även böra utsträckas till landsbygden. Jag vill däremot invända, att kommunerna hava ju redan nu i sin hand vissa medel att kunna reglera ett icke önskvärt nöjesliv. Flertalet kommuner hava redan nu antagit sina ordningsstadgar, efter vilka dessa förhållanden regleras. När motionärerna återigen tala om att man skall skilja på sådana nöjestillställningar, vilka på grund av sin verkligt privata karaktär icke behöva stå under kontroll, så föranleder det också en del reflexioner. Det finnes ingen, som kan göra gällande, att det nöjesliv, som existerar i vissa strängt sammanslutna nöjesklubbar, skulle kunna bli av en mera fostrande natur än de nöjestillställningar, som stå under offentlig kontroll. Den som vill göra gällande någonting sådant, har ingen anledning alls att göra det ur demokratiska synpunkter. Man kan tvärtom säga att just genom att framtvinga sådana förhållanden, att man får nöjesklubbar, där nöjena bedrivs bland medlemmarna i dessa klubbar utanför all egentlig kontroll, gör man i stället en björntjänst för de intressen, som förespråkarna för en sådan lagstiftning anse sig gagna.

Motionärerna och de, som i dag vilja gå på utskottets förslag, böra verkligen göra klart för sig, att de trakasserade nöjeslängtande, för att komma ifrån det oerhörda besvär, som skulle följa med ett bifall till en lagstiftning enligt utskottets förslag, skulle nog finna på ytterligare dylika utvägar och bilda verkligt privata nöjesklubbar. Det finnes ju mångahanda sätt att åstadkomma en verkligt individuell provning i dessa fall.

Jag vill fråga: vad har inträffat i vår tid, som kan motivera nöjeslivets stäl-

lande under poliskontroll? Det finnes ingen, som kan komma och göra gällande, att nöjeslivet åtminstone ute i landsbygden nu är av sämre beskaffenhet, än det var för 30 å 40 år sedan, på den tiden, då motionärerna själva voro unga och det var dans därborta på landsvägen en lördagskväll.

Vart vilja herrarna egentligen komma? Det låter verkligen tänka sig, att man kommer till sådana abderitiska förhållanden, att det bildades nöjesklubbar, där som villkor för medlemskap stadgades, att man skulle vara valbar till kyrko- och skolråd. Jag antar, att man i så fall skulle kunna företaga en medlemsprövning utan polisens inblandning.

Jag anser, att det finnes ingenting ute i landet, ute i bygderna, som kan motivera, att man på sätt, som här föreslagits, skulle trakassera den ungdom, som har så få tillfällen till nöjen och förströelser. Och detta skulle innebära verkliga trakasserier, därför att man har så långt till polismyndigheten och inte gärna kan planera sina nöjessammanskomster så långt i förväg.

Herr talman, jag ber därför att få yrka bifall till den reservation, som är given av herr Åkerman m. fl.

Herr Mosesson: Herr talman! Några av denna kammares aktade ledamöter ha i dag tillkännagivit, att de vid behandlingen av en annan fråga sett en fara för sedligheten ligga däri, att Konungen kunde vid vissa tillfällen ha rätt att utdela adelskap och utmärkelsetecken åt medborgarna. Men samtidigt finna somliga av dessa ledamöter den föreliggande aktionen innebära endast missriktad religionsnit, och man anser, att en svagare grund än som det här är fråga om icke kan tänkas för framställning om vidtagande av åtgärder. Detta är enligt min mening mycket egendomligt, att så olika yttranden i en sedlig fråga kunna förekomma; det får jag ärligt bekänna. I likhet med herr Lindqvist kan jag icke tycka, att allt är bra som det är. Då riksdagen sedermera får tillfälle att pröva det eventuella förslag, som kan framkomma i ämnet — och sådan prövning kan ju då företagas bland annat av de aktade medlemmar av första lagutskottet, som nu finnas bland reservanterna — kan jag icke se någon anledning till att riksdagen icke nu skulle följa utskottets förslag.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Lindqvist i Halmstad, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslags:

Den, som vill, att kammaren bifaller första lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 22, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser, samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 83 ja och

*I fråga om
polis-
myndighets-
tillstånd till
vissa nöjes-
tillställningar
m. m.
(Forts.)*

*I fråga om
polis-
myndighets
tillstånd till
vissa nöjes-
tillställningar
m. m.
(Forts.)*

69 nej, varjämte 11 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 23.

Herr talmannen meddelade, att han, enär kammarens sammanträden i allmänhet började kl. 11 f. m., ansåge sig böra erinra därom, att kammarens plenum torsdagen den 12 nästkommande april, då gemensamma omröstningar skulle äga rum, komme att börja först kl. 2 e. m.

§ 24.

Avgåvos följande motioner nämligen av:

herrar *Johanson* i Huskvarna och *Göranson*, nr 470, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 213, med förslag till kommunalskattelag m. m.;

herr *Andersson* i Löbbo m. fl., nr 471, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 214, med förslag till taxeringsförfordning;

herr *Lindman* m. fl., nr 472, i anledning av Kungl. Maj:ts ovannämnda proposition nr 213;

fröken *Wellin*, nr 473, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 196, angående vissa avlöningsanslag under riksstatens fjärde huvudtitel m. m.;

herr *Hagman*, nr 474, om avslag å Kungl. Maj:ts proposition, nr 211, angående ändrad organisation av väg- och vattenbyggnadsväsendet;

herr *Lindmark*, nr 475, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 211;

herr *Hansson* i Trollhättan m. fl., nr 476, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 210, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar;

herrar *Hansson* i Trollhättan och *Hedlund* i Häste, nr 477, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 235, med förslag till lag om ändrad lydelse av 10 och 11 §§ i förordningen den 16 maj 1884 angående patent; och

herr *Kristensson* i Göteborg, nr 478, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 200, angående årligt understöd å allmänna indragningsstaten åt fängelseläkaren Adolf Efraim Strömstedts änka Gerda Maria Katarina Strömstedt.

Dessa motioner bordlades.

§ 25.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den fortsatta avvecklingen av aktiebolaget kreditkassans av år 1922 engagemang;

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Östersunds stad;

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organiserande av en reservstat för furirer vid Gotlands trupper; *

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående om- och tillbyggnad av garnisonssjukhuset i Skövde m. m.; och

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt bevarande i svensk ägo av vissa stenkolsfyndigheter å Spetsbergen.

§ 26.

Vidare anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

nr 23, rörande utsträckning av tiden för hållande av tillträdessyn å vissa arrenden;

nr 24, rörande lag angående ändrad lydelse av 9 § lagen den 23 oktober 1914 om krigsdomstolar och rättegången därstädes;

nr 25, rörande lag om meddelande av rättegångsfullmakt genom telegram;

nr 26, rörande förslag till lag om ändrad lydelse av 27 kap. rättegångsbalken m. m.;

nr 27, rörande lag angående ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar;

nr 28, rörande bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta i fråga om vissa postavgifter;

nr 29, rörande vissa ändringar i den vid förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa i vad angår vissa driv- och transportremmar m. fl. varuslag;

nr 30, rörande förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 1 juni 1923 angående tillverkning och beskattning av maldrycker, m. m.;

nr 31, rörande godkännande av ett mellan Sverige och de Socialistiska Rådrepublikenas Union avslutat avtal angående ryska handelsdelegationens i Stockholm rättigheter och skyldigheter;

nr 32, rörande viss utsträckning av den proportionella valmetoden vid val inom landsting samt stads- och kommunalfullmäktige m. m.;

nr 33, rörande godkännande av ett mellan Sverige och Finland avslutat handelsavtal;

nr 34, rörande ändrad lydelse av § 8 mom. 3 i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor;

nr 35, rörande förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 27 april 1923 angående rätt för Konungen att i visst fall åsätta särskild tullavgift;

nr 36, rörande godkännande av ett mellan Sverige och Turkiet avslutat handels- och sjöfartsavtal;

nr 37, rörande förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker; samt

nr 38, rörande ändring i den vid förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa, i vad angår vissa slag av mattor.

§ 27.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 17, i anledning av väckt motion angående revision i visst syfte av § 38 regeringsformen;

statsutskottets utlåtanden:

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp av mark och uppförande därå för postverkets räkning av tillbyggnad till telegrafhuset i Borås;

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av förbättrade lokaler för lantmäterikontoret och länsstyrelsen i Kopparbergs län m. m.;

nr 73, i anledning av väckta motioner angående övergångsbestämmelser för vissa postexpeditörer och förste postexpeditörer;

nr 74, i anledning av väckt motion angående förbättrad löneställning för vissa tjänstemän i kommunikationsverken;

nr 75, i anledning av väckta motioner angående bemyndigande för statskontoret att vid gäldenärers obestånd träffa vissa uppgörelser; och

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utvidgning av ångkraftstationen i Västerås m. m.;

bevillningsutskottets memorial och betänkanden:

nr 25, angående remitterande till annat utskott av en till bevillningsutskottet hänvisad motion;

nr 26, angående remitterande till annat utskott av en till bevillningsutskottet hänvisad motion;

nr 27, angående remitterande till annat utskott av en till bevillningsutskottet hänvisad motion;

nr 28, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande i anledning av väckta motioner om upphävande av tullen å karbidkväve;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa, i vad angår hydreringsprodukter av naftalin;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående förfarandet i vissa fall vid oriktig avgiftsberäkning hos tullverket ävensom en i ämnet väckt motion; och

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 1 och 4 i förordningen den 15 november 1912 (nr 298) om provianteringsfrilager ävensom en i ämnet väckt motion;

första lagutskottets utlåtande, nr 21, i anledning dels av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om arv, dels ock i ämnet väckta motioner; samt

jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till lantförsvaret av kronoegendomarna $\frac{1}{2}$ mantal Broby nr 1 och $\frac{5}{8}$ mantal Kvarnberga nr 1 i Åkers socken av Södermanlands län m. m.;

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden m. m.;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till lantförsvaret av den till kronoegendomen Gudhem nr 1—9 med Holmäng nr 1 Hulegård i Gudhems socken av Skaraborgs län hörande utgård Knype;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av kronans andelar i den till vissa soldatrotar i Hedens by i Överluleå socken hörande soldatjorden;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett till Flyinge kungsgård i Malmöhus län hörande jordområde;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till staten av viss fastighet för anordnande av en station för fiskeribiologiska undersökningar m. m.;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disposition av vid utmarksdelningen å Öland för allmänt behov avsatta områden;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 18 och 19 §§ i lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske m. m.;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade grunder för försäljning av vissa Växjö hospital tillhöriga markområden;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte av mark mellan kronan och staden Eslöv;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa under vattenfallsstyrelsens förvaltning ställda fastigheter;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en tomt jämte byggnader i Hälsingborg;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss del av Västgöta och Skaraborgs regementens förutvarande mötesplats Axvalls hed;

nr 30, med överlämnande till riksdagen av förteckning över försålda kronoegendomar;

nr 31, med överlämnande till riksdagen av förteckning över av vattenfallsstyrelsen under år 1927 försålda tomter; och

nr 32, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till belöningar för rovdjurs dödande.

§ 28.

Justerades protokollsutdrag.

§ 29.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

	under 14 dagar fr. o. m. den 29 mars,
herr <i>Hedlund</i> i Häste	» 14 » » » 29 »
» <i>Andersson</i> i Höör	» 14 » » » 29 »
» <i>Pettersson</i> i Köping	» 14 » » » 29 »
» <i>Höglund</i>	» 14 » » » 29 »
» <i>Andersson</i> i Katrineholm	» 14 » » » 29 »
fru <i>Nordgren</i>	» 14 » » » 29 »
herr <i>Carlsson</i> i Ystad	» 14 » » » 29 »
» <i>Olsson</i> i Kullenbergstorp	» 13 » » » 30 »
» <i>Lundgren</i>	» 14 » » » 29 »
» <i>Holmberg</i>	» 14 » » » 29 »
» <i>Karlsson</i> i Vätö	» 14 » » » 29 »
» <i>Högström</i>	» 14 » » » 29 »
» <i>Hedvall</i>	» 14 » » » 29 »
» förste vice talmannen <i>Hamilton</i>	» 8 » » » 4 april,
» <i>Olsson</i> i Rödningsberg	» 14 » » » 29 mars,
» <i>Bengtsson</i> i Norup	» 14 » » » 29 »
» <i>Blomquist</i>	» 14 » » » 29 »
» <i>Olsson</i> i Gävle	» 14 » » » 29 »
» <i>Johansson</i> i Uppmälby	» 14 » » » 29 »
» <i>Weijne</i>	» 3 » » » 31 »
» <i>Lindley</i>	» 14 » » » 29 »
» <i>Öberg</i>	» 14 » » » 29 »
» <i>Molander</i>	» 14 » » » 29 »
» <i>Johanson</i> i Huskvarna	» 14 » » » 29 »
» <i>Wirsell</i>	» 14 » » » 29 »
» <i>Jonsson</i> i Kalmar	» 14 » » » 29 »
» <i>Kristensson</i> i Göteborg	» 14 » » » 29 »
» <i>Nilsson</i> i Örebro	» 14 » » » 29 »
» <i>Ward</i>	» 14 » » » 29 »
» <i>Sjögren</i>	» 14 » » » 29 »
» <i>Lilliecreutz</i>	» 14 » » » 29 »
» <i>Magnusson</i> i Tumhult	» 14 » » » 29 »
» <i>Björklund</i>	» 14 » » » 29 »
» <i>Olsson</i> i Rimforsä	» 14 » » » 29 »
» <i>Törnkvist</i> i Bjuv	» 14 » » » 29 »
» <i>Jonsson</i> i Eskilstuna	» 14 » » » 29 »
» <i>Weibull</i>	» 14 » » » 29 »

	under 14 dagar fr. o. m. den 29 mars,	
herr <i>Bäckström</i>	» 14 » » » 29 »	
» <i>Gardell</i> i Stenstu	» 14 » » » 29 »	
» <i>Bodén</i>	» 14 » » » 29 »	
» <i>Olsson</i> i Kalmar	» 14 » » » 29 »	
» <i>Samuelsson</i>	» 14 » » » 29 »	
» <i>Hansson</i> i Trollhättan	» 14 » » » 29 »	
» <i>Fjellman</i>	» 14 » » » 29 »	
» <i>Lindqvist</i> i Halmstad	» 14 » » » 29 »	
» <i>Andersson</i> i Falkenberg	» 14 » » » 29 »	
» <i>Johansson</i> i Väby	» 14 » » » 29 »	
» <i>Olsson</i> i Broberg	» 14 » » » 29 »	
» <i>Danielsson</i>	» 14 » » » 29 »	
» <i>Persson</i> i Trången	» 14 » » » 29 »	
» <i>Bergström</i> i Bäckland	» 14 » » » 29 »	
» <i>Olsson</i> i Broddbo	» 14 » » » 29 »	
» <i>Berg</i>	» 14 » » » 29 »	
» <i>Johansson</i> i Sollefteå	» 14 » » » 29 »	
» <i>Strindlund</i>	» 14 » » » 29 »	
» <i>Jönsson</i> i Revinge	» 14 » » » 29 »	
» <i>Johansson</i> i Edsbyn	» 14 » » » 29 »	
» <i>Wiklund</i>	» 14 » » » 29 »	
» <i>Olsson</i> i Mora	» 14 » » » 29 »	
» <i>Gardell</i> i Gans	» 14 » » » 29 »	
» <i>Andersson</i> i Tungelsta	» 14 » » » 29 »	
» <i>Mårtenson</i>	» 14 » » » 29 »	
» <i>Olsson</i> i Berg	» 14 » » » 29 »	
» <i>Uddenberg</i>	» 14 » » » 29 »	
» <i>Anderson</i> i Råstock	» 14 » » » 29 »	
» <i>Brännberg</i>	» 14 » » » 29 »	
» <i>Lindmark</i>	» 14 » » » 29 »	
» <i>Lorichs</i>	» 14 » » » 29 »	
» <i>Isacsson</i>	» 14 » » » 29 »	
» <i>Björk</i>	» 14 » » » 29 »	
» <i>Björnberg</i>	» 14 » » » 29 »	
» <i>Herou</i>	» 14 » » » 29 »	
» <i>Dahlén</i>	» 14 » » » 29 »	
» <i>Olsson</i> i Mellerud	» 14 » » » 29 »	
» <i>Månsson</i> i Erlandsro	» 14 » » » 29 »	
fru <i>Thüring</i>	» 14 » » » 29 »	
herr <i>Frost</i>	» 14 » » » 29 »	
» <i>Öhman</i>	» 14 » » » 29 »	
» <i>Carlson</i> i Mölndal	» 14 » » » 29 »	
» <i>Johansson</i> i Kälkebo	» 14 » » » 29 »	
» <i>Olofsson</i> i Digernäs	» 14 » » » 29 »	
» <i>Olovson</i> i Västerås	» 14 » » » 29 »	och
» <i>Ljunggren</i>	» 14 » » » 29 »	

Kammarrens ledamöter åtskildes härefter kl. 5.35 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 31 mars.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 23 och den 24 innevarande mars.

§ 2.

Föredrogos var för sig de på kammarens bord liggande motionerna; och hänvisades därvid

till särskilda utskottet motionerna:

nr 470 av herrar *Johanson* i Huskvarna och *Göranson*;

nr 471 av herr *Andersson* i Löbbo m. fl.; och

nr 472 av herr *Lindman* m. fl.;

till statsutskottet motionerna:

nr 473 av fröken *Wellin*;

nr 474 av herr *Hagman*; och

nr 475 av herr *Lindmark*;

till jordbruksutskottet motionen nr 476 av herr *Hansson* i Trollhättan m. fl.;

till behandling av lagutskott motionen nr 477 av herrar *Hansson* i Trollhättan och *Hedlund* i Häste; samt

till bankoutskottet motionen nr 478 av herr *Kristensson* i Göteborg.

§ 3.

Vidare föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 17 och statsutskottets utlåtanden nr 71—76.

§ 4.

Härefter föredrogos vart efter annat bevillningsutskottets memorial:

nr 25, angående remitterande till annat utskott av en till bevillningsutskottet hänvisad motion;

nr 26, angående remitterande till annat utskott av en till bevillningsutskottet hänvisad motion; och

nr 27, angående remitterande till annat utskott av en till bevillningsutskottet hänvisad motion.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa memorial hemställt.

§ 5.

Vid nu skedd föredragning av bevillningsutskottets memorial, nr 28, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande i anledning

Andra kammarens protokoll 1928. Nr 22.

av väckta motioner om upphävande av tullen å karbidkväve godkände kammaren den i nämnda memorial föreslagna voteringspropositionen.

§ 6.

Föredrogos, men blevo ånyo bordlagda bevillningsutskottets betänkanden nr 29—31, första lagutskottets utlåtande nr 21 och jordbruksutskottets utlåtanden nr 17—29.

§ 7.

Härpå föredrogos vart för sig och lades till handlingarna jordbruksutskottets memorial:

nr 30, med överlämnande till riksdagen av förteckning över försålda kronoegendomar; och

nr 31, med överlämnande till riksdagen av förteckning över av vattenfallsstyrelsen under år 1927 försålda tomter.

§ 8.

Slutligen föredrogs jordbruksutskottets memorial, nr 32, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till belöningar för rovdjurs dödande.

Kammaren godkände den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

§ 9.

Ordet lämnades härefter till herr **Järte**, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att första lagutskottets utlåtande nr 21 måtte på föredragningslistan för nästkommande plenum uppföras sist bland två gånger bordlagda ärenden.

Denna hemställan bifölls.

§ 10.

Herr *Laurin* avlämnade en motion, nr 479, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 211, angående ändrad organisation av väg- och vattenbyggnadsväsendet; och yttrade herr **Laurin** därvid: Herr talman! Jag ber att med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 211 få avlämna en motion, men, herr talman, jag måste beklaga — med erkännande av mitt eget förbiseende att ej anhålla om förlängd motionstid — att sådana förhållanden kunna inträffa, att motionstiden för en så viktig fråga som vägväsendet utgår under de officiella riksdagsferierna, och jag är övertygad om att många av mina kamrater oavsett partiställning haft för avsikt att i denna kammare väcka motioner i denna för landsbygden viktiga fråga.

Vidare avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Hage m. fl.*, nr 480, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 212, angående landsarkiv för Norrland m. m.; samt

herr *Hage*, nr 481, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 214, med förslag till taxeringsförordning; och

nr 482, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 221, med förslag till förordning om särskild skatt å vissa lotterivinster m. m.

Samtliga ovannämnda motioner bordlades.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Hage* under 11 dagar från och med den 1 nästkommande april.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2.16 e. m.

In fidem
Per Cronvall.
